

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास
माननीय न्यायाधीश श्री सुशीला कार्की
माननीय न्यायाधीश श्री जगदीश शर्मा पौडेल
फैसला

070-CR-0982

स्वरुप थारुको नाति, शंकर थारुको छोरा भेरी अंचल, बर्दिया जिल्ला, सूर्यपटुवा गा.वि.स. वडा नं. ८ खैरेनी बस्ने गणेश सामुदायिक वन उपभोक्ता समुहको कार्य समितिका अध्यक्ष बुधना थारु -----१

पुनरावेदक
प्रतिवादी

विरुद्ध

अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगको तर्फबाट अनुसन्धान अधिकृत कृष्ण प्रसाद ढुंगानाको प्रतिवेदनले नेपाल सरकार -----१

प्रत्यर्थी
वादी

070-CR-0733

तेजमान थारुको नाति, जित बहादुर थारुको छोरा, भेरी अञ्चल, बर्दिया जिल्ला, सूर्यपटुवा गा.वि.स. वडा नं. ४(ख) डल्लापुर स्थायी घर ठेगाना रही तत्कालीन जिल्ला वन कार्यालय बर्दियाका रेन्जर विष्णुप्रसाद योगी -----१

पुनरावेदक
प्रतिवादी

विरुद्ध

अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगको तर्फबाट अनुसन्धान अधिकृत कृष्ण प्रसाद ढुंगानाको प्रतिवेदनले नेपाल सरकार -----१

प्रत्यर्थी
वादी

070-CR-0786

भीमसेन कुँवरको नाति, हिक बहादुर कुँवरको छोरा, गण्डकी अञ्चल, कास्की जिल्ला, ढिकुरपोखरी गा.वि.स. वडा नं. २ स्थायी घर ठेगाना भई हाल जिल्ला वन कार्यालय बर्दियाका सहायक वन अधिकृत वर्ष ५५ को बोधबहादुर कुँवर -----१

पुनरावेदक
प्रतिवादी

विरुद्ध

अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगको तर्फबाट अनुसन्धान अधिकृत कृष्ण प्रसाद ढुंगानाको प्रतिवेदनले नेपाल सरकार -----१

प्रत्यर्थी
वादी

070-CR-0734

हरिवंश झाको नाति, रामदेव झाको छोरा, जनकपुर अञ्चल, महोत्तरी जिल्ला, बथनाहा गा.वि.स. वडा नं. १ स्थायी घर ठेगाना भई तत्कालिन जिल्ला वन कार्यालय बर्दियाको सहायक वन अधिकृत ललन कुमार झा -----१

पुनरावेदक
प्रतिवादी

विरुद्ध

अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगको तर्फबाट अनुसन्धान अधिकृत कृष्ण प्रसाद ढुंगानाको प्रतिवेदनले नेपाल सरकार -----१

प्रत्यर्थी
वादी

070-CR-0735

वेदानन्द झाको नाति, कपिलेश्वर झाको छोरा, जनकपुर अञ्चल, महोत्तरी जिल्ला, एकडारा गा.वि.स. वडा नं. ४ स्थायी घर ठेगाना भई जिल्ला वन कार्यालय बर्दियाका तत्कालीन सहायक वन अधिकृत हाल जिल्ला वन कार्यालय कञ्चनपुरका सहायक वन अधिकृत वर्ष ५० को श्याम नारायण झा -----१

पुनरावेदक
प्रतिवादी

विरुद्ध

अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगको तर्फबाट अनुसन्धान अधिकृत कृष्ण प्रसाद ढुंगानाको प्रतिवेदनले नेपाल सरकार -----१

प्रत्यर्थी
वादी

070-CR-0703

भीमनिधि तिवारीको नाति, भक्त निधि तिवारीको छोरा, भेरी अञ्चल, बर्दिया जिल्ला मोतिपुर गा.वि.स. वडा नं. ८ स्थायी घर ठेगाना भई तत्कालिन जिल्ला वन कार्यालय बर्दियामा सहायक वन अधिकृत सुरजनिधि तिवारी -----

पुनरावेदक
प्रतिवादी

१

विरुद्ध

अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगको तर्फबाट अनुसन्धान अधिकृत कृष्ण प्रसाद ढुंगानाको प्रतिवेदनले नेपाल सरकार -----१

प्रत्यर्थी
वादी

070-CR-0935

डण्डपाणी आचार्यको नाति, नरेश्वर आचार्यको छोरा, धौलागिरि अञ्चल, म्याग्दी जिल्ला, अर्मन गा.वि.स. वडा नं. ६ स्थायी घर ठेगाना भई तत्कालिन जिल्ला वन कार्यालय बर्दियामा सहायक वन अधिकृत हरिनारायण आचार्य -----१

पुनरावेदक
प्रतिवादी

विरुद्ध

अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगको तर्फबाट अनुसन्धान अधिकृत कृष्ण प्रसाद
ढुंगानाको प्रतिवेदनले नेपाल सरकार -----१ प्रत्यर्थी
वादी

070-CR-0702

शिवनारायण गिरीको नाति, रामाश्रे गिरीको छोरा, नारायणी अञ्चल, रौतहट जिल्ला, औरैया
गा.वि.स. वडा नं. ८ स्थायी घर ठेगाना भई हाल जिल्ला वन कार्यालय बर्दियाका रेन्जर पुनरावेदक
वर्ष ३६ को उपेन्द्र गिरी -----१ प्रतिवादी

विरुद्ध

अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगको तर्फबाट अनुसन्धान अधिकृत कृष्ण प्रसाद
ढुंगानाको प्रतिवेदनले नेपाल सरकार -----१ प्रत्यर्थी
वादी

070-CR-0991

बलिराम थारुको नाति, भागीराम थारुको छोरा, भेरी अञ्चल, बर्दिया जिल्ला, सूर्यपटुवा
गा.वि.स. वडा नं. १ स्थित गणेशपुर सिसनिया सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको कार्य पुनरावेदक
समितिको सचिव धनीराम थारु ----- प्रतिवादी
१

विरुद्ध

अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगको तर्फबाट अनुसन्धान अधिकृत कृष्ण प्रसाद
ढुंगानाको प्रतिवेदनले नेपाल सरकार -----१ प्रत्यर्थी
वादी

070-CR-0985

साधुरा थारुकी छोरी, दसुराम थारुकी श्रीमती भेरी अञ्चल, बर्दिया जिल्ला, सूर्यपटुवा गा.वि.स.
वार्ड नं. १ स्थित प्रगतिशील महिला सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको कार्य समितिका पुनरावेदक
अध्यक्ष चहरी थारु -----१ प्रतिवादी

विरुद्ध

अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगको तर्फबाट अनुसन्धान अधिकृत कृष्ण प्रसाद
ढुंगानाको प्रतिवेदनले नेपाल सरकार -----१ प्रत्यर्थी
वादी

070-CR-0984

पुनरावेदक
प्रतिवादी

चिन्कु थारुको छोरा, भेरी अञ्चल, बर्दिया जिल्ला, सूर्यपटुवा गा.वि.स. वार्ड नं. ६ स्थित ललै
सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको कार्य समितिका सचिव प्रदेशी थारु -----१

विरुद्ध

अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगको तर्फबाट अनुसन्धान अधिकृत कृष्ण प्रसाद प्रत्यर्थी
ढुंगानाको प्रतिवेदनले नेपाल सरकार -----१ वादी

070-CR-0989

मोहन थारुकी नातिनी, बुधिराम थारुकी छोरी, भेरी अञ्चल, बर्दिया जिल्ला, सूर्यपटुवा गा.वि.स. पुनरावेदक
वार्ड नं. १ स्थित गणेशपुर सिसनिया सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको कार्य समितिकी प्रतिवादी
अध्यक्ष फुलकुमारी थारु -----१

विरुद्ध

अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगको तर्फबाट अनुसन्धान अधिकृत कृष्ण प्रसाद प्रत्यर्थी
ढुंगानाको प्रतिवेदनले नेपाल सरकार -----१ वादी

070-CR-0988

छेदु थारुको नाति, ज्युनारायण थारुको छोरा, भेरी अञ्चल, बर्दिया जिल्ला, सूर्यपटुवा गा.वि.स. पुनरावेदक
वार्ड नं. ४ स्थित दुर्गा सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको कार्य समितिका अध्यक्ष प्रतिवादी
विन्तिराम थारु -----१

विरुद्ध

अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगको तर्फबाट अनुसन्धान अधिकृत कृष्ण प्रसाद प्रत्यर्थी
ढुंगानाको प्रतिवेदनले नेपाल सरकार -----१ वादी

070-CR-0987

कंगाली थारुको नाति, प्रसाद थारुको छोरा, भेरी अञ्चल, बर्दिया जिल्ला, सूर्यपटुवा गा.वि.स. पुनरावेदक
वार्ड नं. ९ सोनाहा स्थित सोनाहाफाँटा सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको कार्य समितिको प्रतिवादी
सचिव रामचरण चौधरी -----१

विरुद्ध

अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगको तर्फबाट अनुसन्धान अधिकृत कृष्ण प्रसाद प्रत्यर्थी
ढुंगानाको प्रतिवेदनले नेपाल सरकार -----१ वादी

070-CR-0993

मुद्दा: वन फडानी गरी भ्रष्टाचार गरेको। पुनरावेदक
प्रतिवादी

आईतवारी थारुको छोरा, भेरी अञ्चल, बर्दिया जिल्ला, सूर्यपटुवा गा.वि.स. वडा नं. ८ स्थित
गणेश सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको कार्य समितिको सचिव चन्द्रबहादुर थारु -----१

विरुद्ध

अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगको तर्फबाट अनुसन्धान अधिकृत कृष्ण प्रसाद
ढुंगानाको प्रतिवेदनले नेपाल सरकार -----१

प्रत्यर्थी
वादी

070-CR-0986

मोहन थारुको नाति, भीखारी थारुको छोरा, भेरी अञ्चल, बर्दिया जिल्ला, सूर्यपटुवा गा.वि.स.
वार्ड नं. ९ स्थित चमेली गौरी सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको कार्य समितिका सचिव
कन्हैयाराम चौधरी -----१

पुनरावेदक
प्रतिवादी

विरुद्ध

अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगको तर्फबाट अनुसन्धान अधिकृत कृष्ण प्रसाद
ढुंगानाको प्रतिवेदनले नेपाल सरकार -----१

प्रत्यर्थी
वादी

070-CR-0981

भेरी अञ्चल, बर्दिया जिल्ला, सूर्यपटुवा गा.वि.स. वार्ड नं. ९ सोनाहा स्थित सोनाहाफाँटा
सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको कार्य समितिका अध्यक्ष राजुराम चौधरी -----१

पुनरावेदक
प्रतिवादी

विरुद्ध

अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगको तर्फबाट अनुसन्धान अधिकृत कृष्ण प्रसाद
ढुंगानाको प्रतिवेदनले नेपाल सरकार -----१

प्रत्यर्थी
वादी

070-CR-0983

भेरी अञ्चल, बर्दिया जिल्ला, सूर्यपटुवा गा.वि.स. वार्ड नं. १ स्थित प्रगतिशील महिला
सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको कार्य समितिकी सचिव तुलसी बोहरा -----१

पुनरावेदक
प्रतिवादी

विरुद्ध

अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगको तर्फबाट अनुसन्धान अधिकृत कृष्ण प्रसाद
ढुंगानाको प्रतिवेदनले नेपाल सरकार -----१

प्रत्यर्थी
वादी

070-CR-0992

गंगाराम थारुको नाति, मंगल थारुको छोरा भेरी अञ्चल, बर्दिया जिल्ला, सूर्यपटुवा गा.वि.स. पुनरावेदक
वार्ड नं. ९ स्थित चमेलीगौरी सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको कार्य समितिका अध्यक्ष प्रतिवादी
भंगीलाल थारु -----१

विरुद्ध

अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगको तर्फबाट अनुसन्धान अधिकृत कृष्ण प्रसाद प्रत्यर्थी
ढुंगानाको प्रतिवेदनले नेपाल सरकार -----१ वादी

070-CR-0990

चन्द्रे दमाईको नाति, दिल बहादुर दमाईको छोरा, भेरी अञ्चल, बर्दिया जिल्ला, सूर्यपटुवा पुनरावेदक
गा.वि.स. वार्ड नं. ४ स्थित दुर्गा सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको कार्य समितिका सचिव प्रतिवादी
सन्तराम परियार -----१

विरुद्ध

अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगको तर्फबाट अनुसन्धान अधिकृत कृष्ण प्रसाद प्रत्यर्थी
ढुंगानाको प्रतिवेदनले नेपाल सरकार -----१ वादी

070-CR-0994

भोसु थारुको नाति, सुर्जिलाल थारुको छोरा, भेरी अञ्चल, बर्दिया जिल्ला, सूर्यपटुवा गा.वि.स. पुनरावेदक
वार्ड नं. ६ स्थित ललै सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको कार्य समितिका अध्यक्ष चुडुवा प्रतिवादी
थारु -----१

विरुद्ध

अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगको तर्फबाट अनुसन्धान अधिकृत कृष्ण प्रसाद प्रत्यर्थी
ढुंगानाको प्रतिवेदनले नेपाल सरकार -----१ वादी

070-CR-1007

रघु रायको नाति, धुपलाल रायको छोरा, नारायणी अञ्चल, बारा जिल्ला, बेलदारी पुनरावेदक
गा.वि.स.वार्ड नं. ४ स्थायी घर ठेगाना भई जिल्ला वन कार्यालय बर्दियाका तत्कालीन प्रतिवादी
निमित्त जिल्ला वन अधिकृत, हाल जिल्ला वन कार्यालय महोत्तरीका सहायक वन अधिकृत
प्रभुनाथ प्रसाद यादव -----१

विरुद्ध

अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगको तर्फबाट अनुसन्धान अधिकृत कृष्ण प्रसाद प्रत्यर्थी
ढुंगानाको प्रतिवेदनले नेपाल सरकार -----१ वादी

अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगको तर्फबाट अनुसन्धान अधिकृत कृष्ण प्रसाद
 हुंगानाको प्रतिवेदनले नेपाल सरकार ----- १ प्रत्यर्थी
 वादी

विरुद्ध

रघु रायको नाति, धुपलाल रायको छोरा, नारायणी अञ्चल, बारा जिल्ला, बेलदारी
 गा.वि.स.वार्ड नं. ४ स्थायी घर ठेगाना भई जिल्ला वन कार्यालय बर्दियाका तत्कालीन
 निमित्त जिल्ला वन अधिकृत, हाल जिल्ला वन कार्यालय महोत्तरीका सहायक वन अधिकृत
 प्रभुनाथ प्रसाद यादव ----- १

डण्डपाणी आचार्यको नाति, नरेश्वर आचार्यको छोरा, धौलागिरि अञ्चल, म्याग्दी जिल्ला, अर्मन
 गा.वि.स. वडा नं. ६ स्थायी घर ठेगाना भई जिल्ला वन कार्यालय बर्दियाका सहायक वन
 अधिकृत हाल जिल्ला वन कार्यालय कास्कीमा कार्यरत सहायक वन अधिकृत हरिनारायण
 आचार्य ----- १

पुनरावेदक
 प्रतिवादी

भीमनिधि तिवारीको नाति, भक्त निधि तिवारीको छोरा, भेरी अञ्चल, बर्दिया जिल्ला मोतिपुर
 गा.वि.स. वडा नं. ८ स्थायी घर ठेगाना भई हाल जिल्ला वन कार्यालय बर्दियाका सहायक
 वन अधिकृत सुरजनिधि तिवारी -----

१

वेदानन्द झाको नाति, कपिलेश्वर झाको छोरा, जनकपुर अञ्चल, महोत्तरी जिल्ला एकडारा
 गा.वि.स. वडा नं. ४ स्थायी घर ठेगाना भई जिल्ला वन कार्यालय बर्दियाका तत्कालीन
 सहायक वन अधिकृत हाल जिल्ला वन कार्यालय कञ्चनपुरका सहायक वन अधिकृत
 श्यामनारायण झा ----- १

भीमसेन कुँवरको नाति, हिक बहादुर कुँवरको छोरा, गण्डकी अञ्चल, कास्की जिल्ला,
 ठिकुरपोखरी गा.वि.स. वडा नं. २ स्थायी घर ठेगाना भई हाल जिल्ला वन कार्यालय
 बर्दियाका सहायक वन अधिकृत बोधबहादुर कुँवर -----

१

हरिवंश झाको नाति, रामदेव झाको छोरा, जनकपुर अञ्चल, महोत्तरी जिल्ला, बथनाहा
 गा.वि.स. वडा नं. १ स्थायी घर ठेगाना भई हाल जिल्ला वन कार्यालय बर्दियाका सहायक
 वन अधिकृत ललनकुमार झा ----- १

तेजमान थारुको नाति, जित बहादुर थारुको छोरा, भेरी अञ्चल, बर्दिया जिल्ला सूर्यपटुवा गा.वि.स. वडा नं. ४ डल्लापुर स्थायी घर ठेगाना रही हाल बर्दिया जिल्ला सूर्यपटुवा-७ ओराली बजारमा बसोबास भई जिल्ला वन कार्यालय बर्दियाका रेन्जर विष्णुप्रसाद योगी --१ शिवनारायण गिरीको नाति, रामाश्रे गिरीको छोरा, नारायणी अञ्चल, रौतहट जिल्ला, औरैया गा.वि.स. वडा नं. ८ स्थायी घर ठेगाना भई हाल जिल्ला वन कार्यालय बर्दियाका रेन्जर उपेन्द्र गिरी -----१

भोसु थारुको नाति, सुर्जिलाल थारुको छोरा, भेरी अञ्चल, बर्दिया जिल्ला, सूर्यपटुवा गा.वि.स. वार्ड नं. ६ बंगालीपुर बस्ने ललै सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको कार्य समितिका अध्यक्ष चुडुवा थारु -----१

भेरी अञ्चल, बर्दिया जिल्ला, सूर्यपटुवा गा.वि.स. वार्ड नं. ६ स्थित ललै सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको कार्य समितिका सचिव प्रदेशी थारु -----१

मोहन थारुकी नातिनी, बुधिराम थारुकी छोरी, भेरी अञ्चल, बर्दिया जिल्ला, सूर्यपटुवा गा.वि.स. वार्ड नं. १ पत्थरबोझी बस्ने गणेशपुर सिसनिया सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको कार्य समितिका अध्यक्ष फुलकुमारी थारु -----१

बलिराम थारुको नाति, भगीराम थारुको छोरा, भेरी अञ्चल, बर्दिया जिल्ला, सूर्यपटुवा गा.वि.स. वडा नं. १ बस्ने गणेशपुर सिसनिया सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको कार्य समितिका सचिव धनीराम थारु -----१

छेदु थारुको नाति, ज्युनारायण थारुको छोरा, भेरी अञ्चल, बर्दिया जिल्ला, सूर्यपटुवा गा.वि.स. वार्ड नं. ४ दुर्गानगर बस्ने दुर्गा सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको कार्य समितिका अध्यक्ष विन्तिराम थारु -----१

चन्द्रे दमाईको नाति, दिल बहादुर दमाईको छोरा, भेरी अञ्चल, बर्दिया जिल्ला, सूर्यपटुवा गा.वि.स. वार्ड नं. ४ दुर्गानगर बस्ने दुर्गा सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको कार्य समितिका सचिव सन्तराम परियार -----१

साधुरा थारुकी छोरी, दसुराम थारुकी श्रीमती भेरी अञ्चल, बर्दिया जिल्ला, सूर्यपटुवा गा.वि.स. वार्ड नं. १ पत्थरबोझी बस्ने प्रगतिशील महिला सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको कार्य समितिका अध्यक्ष चहरी थारु -----१

भेरी अञ्चल, बर्दिया जिल्ला, सूर्यपटुवा गा.वि.स. वार्ड नं. १ पत्थरबोझी स्थित प्रगतिशील महिला सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको कार्य समितिकी सचिव तुलसी बोहरा -----१

गंगाराम थारुको नाति, मंगल थारुको छोरा भेरी अञ्चल, बर्दिया जिल्ला, सूर्यपटुवा गा.वि.स. वार्ड नं. ९ सोनाहा बस्ने चमेली गौरी सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको कार्य समितिका अध्यक्ष भंगीलाल थारु -----१

मोहन थारुको नाति, भीखारी थारुको छोरा भेरी अञ्चल, बर्दिया जिल्ला, सूर्यपटुवा गा.वि.स. वार्ड नं. ९ सोनाहा बस्ने चमेली गौरी सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको कार्य समितिका सचिव कन्हैयाराम चौधरी -----१

भेरी अञ्चल, बर्दिया जिल्ला, सूर्यपटुवा गा.वि.स. वार्ड नं. ९ सोनाहा स्थित सोनाहाफाँटा सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको कार्य समितिका अध्यक्ष राजुराम चौधरी -----१

कंगाली थारुको नाति, प्रसाद थारुको छोरा भेरी अञ्चल, बर्दिया जिल्ला, सूर्यपटुवा गा.वि.स. वार्ड नं. ९ सोनाहा बस्ने सोनाहाफाँटा सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको कार्य समितिका सचिव रामचरण चौधरी -----१

स्वरुप थारुको नाति, शंकर थारुको छोरा भेरी अञ्चल, बर्दिया जिल्ला, सूर्यपटुवा गा.वि.स. वार्ड नं. ८ खैरेनी बस्ने गणेश सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको कार्य समितिका अध्यक्ष बुधना थारु -----१

भेरी अञ्चल, बर्दिया जिल्ला, सूर्यपटुवा गा.वि.स. वार्ड नं. ८ स्थित गणेश सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको कार्य समितिका सचिव चन्द्रबहादुर थारु -----१

फुलराम थारुको नाति, बुधराम थारुको छोरा भेरी अञ्चल, बर्दिया जिल्ला, वगनाहा गा.वि.स. वार्ड नं. ६ गोविन्दपुर बस्ने टेलवा सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको कार्य समितिका अध्यक्ष ओमप्रकाश थारु -----१

मुद्दा: बर्दिया जिल्लामा वन कर्मचारी र सामुदायिक वनका पदाधिकारीहरूको मिलेमतोमा अनियमित रुपमा काठ कटान गरी भ्रष्टाचार गरेको।

शुरु तहमा फैसला गर्ने: अध्यक्ष माननीय न्यायाधीश श्री केदारप्रसाद चालिसे
सदस्य माननीय न्यायाधीश श्री मोहनरमण भट्टराई
सदस्य माननीय न्यायाधीश श्री भूपेन्द्र प्रसाद राई
विशेष अदालत काठमाडौं

फैसला मिति: २०७०।३।३

विशेष अदालत काठमाडौंको मिति २०७०।३।३ को फैसलामा चित्त नबुझाई वादी नेपाल सरकार र प्रतिवादीहरूले विशेष अदालत ऐन, २०५९ को दफा १७ बमोजिम यस अदालतमा गरेको पुनरावेदन सहितको प्रस्तुत मुद्दाको संक्षिप्त तथ्य एवं ठहर यस प्रकार रहेको छः

जिल्ला वन कार्यालय बर्दिया अन्तर्गत पर्ने मैनापोखर लगायतका इलाका वन कार्यालयहरू अन्तर्गतका सामुदायिक वनहरूमा व्यापक रुख कटानी भएको एवं ठेकेदारहरूसँगको मिलेमतोमा सरकारी वनका खयर, साल तथा सिसौ जातका रुखहरू कटाई सामुदायिक वनको काठसँग मिसाई निकासी हुने गरेकोले अनुसन्धान गरी संलग्न भ्रष्टाचारीहरूलाई कारवाही गरियोस् भन्ने विषयको उजुरी/निवेदन र वन अतिक्रमण, वन विनाश तथा सामुदायिक वन सम्बन्धी उच्चस्तरीय जाँचबुझ आयोगको प्रतिवेदन, २०६७ ले औल्याएका विषयहरूमा समेत अनुसन्धान गर्न नेपाल सरकार प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयबाट च.नं. ५४० मिति २०६७/१२/७ को पत्र सहित उक्त प्रतिवेदन अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगमा प्राप्त भई आयोगको मिति २०६७।४।२८ मा बसेको बैठकमा छलफल हुँदा बर्दिया जिल्लामा भैरहेको वन फडानी र वन विनाश सम्बन्धमा विस्तृत अनुसन्धान गर्नुपर्ने आवश्यकता देखिएको कारण म कृष्णप्रसाद ढुङ्गानालाई अनुसन्धान अधिकृत तोकिएकोले मिति २०६७।१०।८ देखि १५ गतेसम्म मेरो संयोजकत्वमा आयोगबाट गएको टोलीले बर्दिया जिल्लामा स्थलगत भ्रमण तथा सरोकारवाला निकायहरूसँग छलफल गरी ती निकायबाट भए गरेका अनुसन्धान प्रतिवेदनहरू समेतका आधारमा तयार गरेको स्थलगत प्रतिवेदनमाथि आयोगको मिति २०६७।१२।१३ को बैठकमा छलफल हुँदा स्थलगत भ्रमण प्रतिवेदन लगायत नेपाल सरकारबाट आयोगमा हालै प्राप्त हुन आएको वन अतिक्रमण, वन विनाश तथा सामुदायिक वन सम्बन्धी उच्चस्तरीय जाँचबुझ आयोगको प्रतिवेदन, २०६७ सहितका आधारमा थप अनुसन्धान गर्नका लागि ती जिल्लाहरूको वन फडानीबारे छानवीन गर्न तोकिएका अनुसन्धान अधिकृतहरूलाई नै प्रतिवेदन उपलब्ध गराई थप छानवीन गर्ने निर्णय भई जिल्ला वन कार्यालय बर्दियाबाट भए गरेका कामकारवाहीमा देखिएका कमी कमजोरी एवं उक्त जाँचबुझ आयोगको राय ठहर एवं सुझावहरूलाई समेत दृष्टिगत गरी प्रस्तुत अनुसन्धान कार्य अगाडि बढाइएको।

जिल्ला वन कार्यालय बर्दिया अन्तर्गत आ.व. २०५१।५२ मा ढोढरी इलाका वन कार्यालयमा रही काम गरेको, २०६६ पौष ९ गतेदेखि २०६७ आषाढसम्म जिल्ला वन अधिकृत (निमित्त) भै काम गरेको। रुखहरू काटिएका छैनन् सबै झुट्टा कुरा हो, राष्ट्रिय दैनिक नागरिकले २०६७।२।८ मा प्रकाशित गरेको समाचार झुट्टा हो, वन फडानीमा लागेको छैन, बदनाम गर्ने षडयन्त्र हो। कार्यालयबाट पेट्रोल नपाएकोले यस्तो लेखेको हो। सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको साधारण सभाबाट पारित गराई रेञ्जपोष्ट र इलाका वन कार्यालयबाट सिफारिस भै आएका समूहको कटान सहमति दिने प्रचलन

एवं नियमानुसार कार्यालय प्रमुखको हैसियतले २८५ मध्ये १५६ सामुदायिक वनको कटान सहमति दिएको। प्रक्रिया पूरा गरी कटान सहमति माग गरेको खण्डमा सबै समूहले नियमानुसार कटान सहमति पाउने, सतप्रतिशत सबै सामुदायिक वनहरूलाई कटान सहमति नदिएको, चोरले काटेका, बाढीले बगाएर ल्याएको काठहरू वार्षिक कटानको लगतमा समावेश गरेको कारण कुनै कुनै समूहमा बढी देखिएको, चोरले काटेका काठ बरामद र बाढी, पहिरो, खोलाले बगाई ल्याएका काठ तुरुन्तै सुरक्षित नगरेको अवस्थामा हराई बिराई जाने भएकोले तत्कालै छुट्टै लगत उठाई छुट्टै अनुमति दिनुपर्नेमा सो काठहरू पनि कटानमा समावेश भएकोले बढी देखिएको। यस्तो काठ वार्षिक कटानमा पर्दैन। छुट्टाछुट्टै अनुमति दिनुपर्नेमा सो नभएकोले यस्तो देखिएको, अनुमानितको १० देखि २० प्रतिशत तलमाथि हुन सक्ने, (फरक-फरक लगत नउठाएको सम्बन्धमा) कार्य प्रक्रिया लामो, समय बढी लाग्ने, एउटै लगतमा समावेश गर्दा थोरै लेख्नुपर्ने, एउटै निर्णयबाट हुने भएकोले यस्तो (फरक-फरक लगत नगरेको) हुन गएको। टेलवा, गणेश, चमेलीगौरी, दुर्गा, ललै, गणेशपुर सिसनिया, सोनाहाफाँटा र प्रगतिशिल महिला सामुदायिक वनको स्वीकृत कार्ययोजनामा व्यवस्था भए अनुसार र वन पैदावार (काठ/दाउरा) संकलन तथा बिक्री वितरण निर्देशिका, २०५७ को परिच्छेद १५ विविधको दफा ३०(३) मा भएको व्यवस्था अनुसार कटान सहमति दिएको हो, फाँटवालाले पेशै नगरी आफैँले टिप्पणी उठान र सहमति दिएको सम्बन्धमा यो काम मानवीय सामान्य भूलचुकले भएको महसुस गर्दछु, नियम अनुसार नै काठ दाउराको संकलन सहमति दिएको हुँ, यसलाई वन विनास भन्न मिल्दैन, कटान सहमति दिनु अगावै रेञ्जपोष्टले छपान मूल्याङ्कन गरीसकेपछि सम्बन्धित इलाकाका प्रमुख, जिल्ला वन कार्यालयका तोकिएका अधिकृत समेतले स्थलगत निरीक्षण गरी जिल्ला वन कार्यालयमा पेश भएको प्रतिवेदनको आधारमा जिल्ला वन कार्यालयले संकलन सहमति दिएको हो, यसमा सम्पूर्ण जिम्मेवारी मेरो मात्र होइन, केही मेरो पनि हो, तर जाँचपास गर्ने कर्मचारी बढी जिम्मेवार हुने हो भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी प्रभुनाथ प्रसाद यादवले अधिकारप्राप्त अधिकारी समक्ष गरेको बयान।

जिल्ला वन कार्यालय बर्दिया अन्तर्गत ढोढरी इलाका वन कार्यालयमा कार्यरत, सो इलाका वन कार्यालय अन्तर्गत हाल ११७ वटा सामुदायिक वनहरू पर्ने, आफूले १७ वटा सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहलाई मात्र कटान मुद्दानको लागि सिफारिस गरेको, सो मध्ये ४ वटा सामुदायिक वनमा वार्षिक प्राप्तिभन्दा बढी मूल्याङ्कन गरी आगामी आ.व. को वार्षिक प्राप्तिबाट कट्टी हुने गरी सिफारिस गरेको, उक्त बढी परिमाण स्थलगत निरीक्षण गर्दा सुखड, ढलापडाबाट अनिवार्य हटाउनु पर्ने रुख भएकोले सिफारिस गरेको। सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको वन स्रोत सर्भेक्षण निर्देशिका, २०६१ अनुसार Green Tree को Volume लाई आधार मानी AAC (वार्षिक प्राप्ति) मानिने, हरियो रुख मरेमा, ढलेमा वा नष्ट हुने कुनै अवस्था आएमा Total Stock घट्ने भएकोले अर्को वर्ष कटान गर्ने परिमाणलाई

अघिल्लो वर्षकोमा मिलान गर्ने गरी सिफारिस गरेको, निर्देशिकाको आधारमा सिफारिस गरेको, अन्तिम अधिकार जिल्ला वन कार्यालयलाई भएको। उपभोक्ताले पेश गरेको विवरण (लगत) लाई रेञ्जपोष्टले चेकजाँच गरी इलाकाले २५%, जिल्ला वन कार्यालयले १०% र क्षेत्रीय वन निर्देशनालयले ५% लगत चेकजाँच गरेपछि मात्र जिल्ला वन कार्यालयबाट कटान प्रक्रिया अगाडि बढ्छ। आयोगले ठहर्‍याएको चेकजाँच नगरी पेश गरेको भन्नेमा सत्यता छैन। मैले १७ वटै सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको फिल्ड निरीक्षण गरी सिफारिस गरेको हुँ। १३ वटामा AAC वार्षिक स्वीकार्य कटानभित्र छ। ४ वटाको बारेमा माथि नै उल्लेख गरिसकेको छु। वन उपभोक्ता समूहलाई (वन कर्मचारीले) सहजीकरण गर्ने, प्राविधिक सहयोग र सल्लाह दिने हो, मिलेमतो होइन। खाता रेञ्जपोष्ट र सम्बन्धित सामुदायिक वन (सा.व.) ले निर्णय गरी सिफारिस गरी आएका मध्ये गणेशपुर सिसनियाको हकमा कार्ययोजनाको अनुसूचीमा उल्लेख भएकोले निरीक्षण गरी जि.व.का.मा लेखी पठाएको हो। दुर्गा र सोनाहाफाँटा सावको हकमा रेपोबाट दुई प्रकारका लगत प्राप्त भएको र प्रायजसो रुखहरू ढलेका, सुखड कुनै कुनै आगलागिबाट मरेका, कहि खोला खोल्सी र नदीको छेउछाउमा ढलेको देखिएकोले जि.व.का.मा पेश गरेको हो, कार्ययोजनामा समेत छनौट पद्धति अपनाई ढला सुखडको हकमा जि.व.का.को सहमति लिई संकलन गर्न सकिने व्यवस्था भएकोले अनियमित हो भनी भन्न सकिदैन। खडा एवं ढलापडा सुखड रुखहरू निरीक्षण गर्दा छातिको उचाइमा व्यास मापन गरी स्थानीय आयतन तालिकाबाट आयतन निकालिएको हो, आयतन तालिका कसले बनाएको र स्वीकृत गरेको हो थाहा भएन। बढी सिफारिस भएको परिमाण आगामी वर्षहरूको AAC बाट कट्टी हुने गरी लगत पेश गरेको हुँ। नियम ३२(१) को बारेमा जि.व.का.ले निर्णय लिनु पर्ने थियो, समूहले कार्ययोजनामा उल्लेख भए बमोजिम AAC मात्र माग गर्नुपर्ने थियो तर AAC बाहेक अन्य ढलापडा पनि माग गर्नु समूहको गल्ती हुन सक्छ, छपान चेक गर्ने रेपोले पनि AAC मात्र पठाएको भए मूल्याङ्कन बढ्ने थिएन। स्वीकृत गर्ने जिवअ र सम्बन्धित फाँटवाला पूर्ण जिम्मेवार हुन सक्छ भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी हरिनारायण आचार्यले अधिकारप्राप्त अधिकारी समक्ष गरेको बयान।

हाल जि.व.का. बर्दियाको विकास फाँटमा कार्यरत छु। सामुदायिक वन क्षेत्रभित्र हावाहुरी, नदी कटान, चोरी कटान वर्षात तथा आगलागिका कारणले ढलेका रुखहरू संकलन नगरेमा काठको गुणस्तरमा हास आउने, हराउने संभावना अनुसार समूहबाट माग भै रेपो र इलाका वन कार्यालयको सिफारिससहित प्राप्त भएको र सामुदायिक वनको कार्ययोजनाको प्रावधान अनुसार संकलन सहमतिको लागि सिफारिस गरेको हुँ। नियमात्मक एवं नियन्त्रणात्मक भूमिका खेल्नु पर्ने मेरो दायित्व भित्र पर्दछ, उपभोक्तासंग मिलेमतो गरी भ्रष्टाचारजन्य काम कारवाही मबाट भएको छैन, मैले राय दिएका फाइलहरूमा दुर्गा, रामपुर, गणेश, जैविकमार्ग, ललै, सोमलपुर, प्रगतिशील महिला, चमेलीगौरी,

फर्दङ्गा, सिर्जनशिल महिला, कुशमिनिया, टेलवा, मछरिहवा, गौतमबुद्ध, र गेरुवा कर्णाली पर्दछन्, राय दिए पनि स्वीकृत कटान भन्दा बढी परिमाण जिल्ला वन अधिकृतले कट्टा गर्न मिल्ने थियो। ग्रामीण महिला, टेलवा, गौतमबुद्ध र कुशमिनिया सावमा मैले छपान निरीक्षण गरेको हुँ। फाँटवालाको हैसियतले टेलवा, गणेश, चमेलीगौरी, दुर्गा, ललै, प्रगतिशील महिला सावमा AAC भन्दा बढी परिमाणमा स्वीकृति दिन टिप्पणी पेश गरेकोको सम्बन्धमा समूहको निर्णय, रेपोले स्थलगत निरीक्षण गरी पेश गरेका रुखहरूको लगत, इलाका वन कार्यालय (इवका) को स्पष्ट राय टिप्पणी, क्षेत्री सुर्खेतको छपान निरीक्षण सबै अध्ययन एवं विश्लेषण गरी उपरोक्त सावहरूको स्वीकृत कार्ययोजनामा भएको व्यवस्था बमोजिम टिप्पणी उठाई जिवअ समक्ष निर्णयार्थ पेश गरेको हुँ। निर्णय गर्ने, नगर्ने अधिकार जिल्ला वन अधिकृतको हो। यसमा मेरो कुनै स्वार्थ लुकेको छैन। अनुसन्धान गर्दा जे ठहर्छ, सो व्यहोर्न मंजुर छु। छपान निरीक्षण कार्यको व्यवस्था वन पैदावार बिक्री वितरण निर्देशिकामा उल्लेख भएको छ, उक्त निर्देशिका सरकारद्वारा व्यवस्थित वनको लागि आकर्षण भएपनि सावको हकमा सोही सावको कार्ययोजना अनुसार हुन्छ। टेलवा सावको लगत मूल्याङ्कनको पत्र कसले के कसरी लेखी दस्तखत गरी पठाएको हो, मेरो दस्तखत र हस्ताक्षर छैन, कार्ययोजना स्वीकृत भएपछि मात्र मैले छपान निरीक्षण गरी निर्णयकर्ता समक्ष पेश गरेको हुँ। गणेश, दुर्गा, ललै, चमेलीगौरी, प्रगति महिला सावहरू कर्णाली नदी र ओरही नदीका छेउमा रहेका छन्, खयर प्रजातीको बाहुल्यता छ, रेपोबाट लगत लिदा नदी, हावाहुरी, चोरले काटेका रुखहरूको लगत रेपो र इवकाबाट आएको सिफारिस र कार्ययोजनामा भएको व्यवस्था अनुसार पेश गरेको हुँ। बर्दिया जिल्लामा रुखको मूल्याङ्कन गर्दा Local Volume Table को प्रयोग गरिन्छ। खडा वा ढला रुखको लम्बाइ लिने प्रावधान छैन। उक्त Volume Table कसले कहाँबाट स्वीकृत गरेको हो, थाहा भएन, निर्णय गर्ने अधिकार जिवअको हो, म माथि भ्रष्टाचार ऐन बमोजिम कारवाही नगरियोस् भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी सुरजनिधि तिवारीले अधिकारप्राप्त अधिकारी समक्ष गरेको बयान।

हाल ढोडरी इलाका वन कार्यालयमा कार्यरत छु। मछरिहवा, ग्रामिण महिला, टेलवा, चमेलीगौरी, सृजनशील महिला, गेरुवा कर्णाली, कुशमिनिया सावका वन कार्ययोजनामा उल्लेख भए अनुसार र जि.व.का.को परिपत्र अनुसार स्थलगत निरीक्षण गरी हेर्दा उक्त काठहरूलाई समयमा व्यवस्थापन नगरे आगो लाग्ने तथा गुणस्तरमा हास आउने देखिएकोले राय टिप्पणी पेश गरेको हुँ। कागजात हेरी सनाखत गरिदिएँ, फायलसाथ रहेका कागजहरूको कार्ययोजना भिडाई रुजु गर्ने काम जि.व.का.को हो। मैले पेश गरे बमोजिम गर्ने नगर्ने जिवअले हो, मैले त राय टिप्पणी सहित निर्देशनार्थ पेश गरेको हो। दोषी हुने कुनै कार्य गरेको छैन। टेलवा साव उपभोक्ता समूहको निर्णय, स्वीकृत वन कार्ययोजना तथा सम्बन्धित रेपोबाट आएको टिप्पणीको आधारमा र वास्तविक जंगल अवलोकन गर्दा समेत ढलापडा

देखिएकोले निर्णयार्थ पेश गरेको हुँ। द्वन्दकालमा कार्ययोजनाहरु हराएकोले भिडाई हेर्न असमर्थ भएको हो। मैले सिफारिस गरेको छैन, केवल निर्णयार्थ पेश गरेको हुँ। मलाई कारवाहीको भागीदार नबनाइयोस्। टेलवा सावको कार्ययोजनाको परिच्छेदमा सुखा ढलापडा यसै वर्ष निकाल्न सकिने भन्ने भएको र जि.व.का.को २०६७।२।५ को पत्रबाट लगत मूल्याङ्कन पठाउन आदेश भएकोमा २०६७।२।७ मा नवीकरण भएको कार्ययोजना र लगत एकै साथ पठाइएको हो, चमेलीगौरीको हकमा स्थलगत निरीक्षणमा जाने सबअलाई नै फिल्डको यथार्थता थाहा होला। मैले इवकाबाट सबअ हरिनारायण आचार्यद्वारा सिफारिस भै गएको वन कार्ययोजना र निर्णयार्थ पेश गरेको पत्र एकै मितिमा पठाएको हुँ। आफ्नो तालुक अड्डाको आदेशानुसार निर्णयार्थ पठाउँदा पदीय दुरुपयोग गरे जस्तो लाग्दैन। चमेलीगौरी सावको छपान चेक गर्न सहायक वन अधिकृत श्याम नारायण झा जानु भएको हो, सावको साधारण सभाबाट पारित, वन कार्ययोजनाको प्रावधान तथा स्थलगत निरीक्षण गरी प्राप्त लगतलाई निर्णयार्थ पठाएको हुँ भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी बोध बहादुर कुँवरले अधिकारप्राप्त अधिकारी समक्ष गरेको बयान।

प्रगतिशिल महिला र अमर महिला सामुदायिक वनले निर्णय गरी जि.व.का.मा लगत मूल्याङ्कनको लागि माग गरी जि.व.का.बाट आदेश भए बमोजिम प्राप्त लगत उपयुक्त निर्णयको लागि पठाएको हो। कार्ययोजनालाई बेवास्ता गरेको होइन। वार्षिक रुपमा खयर ७६२।६५ क्यूफि संकलन गर्ने भन्ने उल्लेख भएतापनि प्रगतिशिल महिला सावको कार्ययोजना अध्ययन गर्दा ढलापडा तथा सुखडखडा रुखहरु वार्षिक भन्दा बढी भए पनि संकलन गर्न सकिने देखिएकोले आगामी आवको वार्षिक प्राप्तिमा कट्टा हुनेगरी उपयुक्त निर्णयार्थ पठाएको, उक्त सावका कागजात हेरी सनाखत गरेको छु। मैले सिफारिस गरेको होइन, अन्तिम निर्णय गर्ने निकाय जि.व.का. भएकोले निर्णयार्थ पठाएको हुँ। म केही समयको लागि इलाका वन कार्यालयमा निमित्त थिएँ। छपान मूल्याङ्कन समूहको निर्णय सहित रेपोबाट इवकामा प्राप्त भएकोमा कार्ययोजना अध्ययन गर्दा र प्रगतिशिल सावको निरीक्षण गर्दा अधिकांश रुखहरु हावाहुरीका कारण ढलापडा तथा सुखड खडा अवस्थामा रहेका, कार्ययोजनामा ढलापडा तथा सुखडखडा रुखहरु हटाउँदा वार्षिक प्राप्तिको परिमाणलाई असर नपार्ने भन्ने भएबाट बढी परिमाण कायम हुन आएको ४४६।३३ क्यूफि आ.व. ०६७।६८ को वार्षिक प्राप्तिबाट कट्टा हुने गरी जिवअ समक्ष पेश गरेको हुँ। Local Volume Table को स्वीकृति बारे मलाई थाहा भएन। कार्ययोजनाको AAC महलमा AAC मात्र र विभिन्न बुदाँहरुमा ढलापडा संकलन गर्न सकिने भन्ने व्यवस्था भएकोले नियमावलीको ३२(१) बमोजिम गल्ती भएजस्तो लाग्दैन भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी ललन कुमार झाले अधिकारप्राप्त अधिकारी समक्ष गरेको बयान।

हाल म राजापुर रेपोमा कार्यरत छु। गणेश, ललै, फर्दङ्गा सावहरुको स्वीकृत कार्ययोजनाको परिधि तथा जि.व.का.को लगत मूल्याङ्कन गरी रायसाथ टिप्पणी पेश गर्ने विषय भएको पत्र र समूहको निर्णय समेतको आधारमा प्राप्त हुन आएका लगत अनुसारका काठहरु संकलनका लागि उपल्लो निकायमा पेश गरेको हुँ। यसमा कुनै मिलेमतो नभई फाइल अन्तिम निर्णय गर्ने निकाय जि.व.का. भएकोले पठाएको हुँ। म ढोडरी इवकामा प्रमुख नभई निमित्त भई कार्य संचालन गरेको अवधिमा उक्त सावका फाइलहरु पास भै राय सहित निर्देशन माग गरी पठाएको हुँ। मलाई कारवाहीको भागीदार नबनाइयोस्। म इवकामा कार्यरत रहँदा सावहरुको छपान निरीक्षण गर्दा खाता रेपोबाट विभिन्न कारणबाट ढलापडा रुखहरुको लगत पाना छुट्टै तथा रोगग्रस्त, सुखड जस्ता रुखहरुको लगत पाना छुट्टाछुट्टै प्राप्त हुन आई सोही बमोजिम छपान निरीक्षण गरिएको हो। स्थानीय आयतन तालिकाबाट आयतन गणना गरिएको हो। ढलापडा रुखको हकमा गोलाइ तथा लम्बाइको आधारमा आयतन गणना भै रेपोबाट आउनु पर्ने हो। स्थानीय आयतन तालिका कहिले कसरी तयार भएको तथा स्वीकृति बारे मलाई थाहा भएन, स्वीकृत कार्ययोजना अनुसार अन्तिम निर्णय गर्ने निकाय जि.व.का. समक्ष राय सहित निर्देशनार्थ पेश गरेकोले मलाई सजायको भागीदार नबनाइयोस् भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी श्यामनारायण झाले अधिकारप्राप्त अधिकारी समक्ष गरेको बयान।

म २०६५ सालदेखि बर्दिया जिल्ला वन कार्यालयमा कार्यरत रहँदै आएको छु। सिफारिस गरिएका सामुदायिक वनको कार्ययोजनामा हावाहुरीले ढलापडा तथा नदी कटानमा परेका रुखहरु जिल्ला वन कार्यालयको सहमति लिई कटान, संकलन गर्न सकिने व्यवस्था भएकोले सम्बन्धित सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको आमभेलाको निर्णयबाट समेत ओरही नदी कटानमा परी बगाई लैजान सक्ने र हावाहुरीले ढलापडा रुखहरु चोरी निकासी हुन सक्ने सम्भावना भएकोले सुरक्षित स्थानमा संकलन गरी घाटगद्दी गर्ने र सोको लागि जिल्ला वन कार्यालय बर्दियासँग सहमति लिने निर्णय भई सोही मुताविक वार्षिक प्राप्ति भन्दा बढी ठहर हुन आउने सामुदायिक वनको हकमा आगामी वर्षको वार्षिक कटान परिमाणमा कट्टा हुने गरी सिफारिस गरेको हुँदा कटान सिफारिस परिमाण बढी देखिएको, साथै १० वटा सामुदायिक वनको सिफारिस गर्दा समूहको कटान सहमति माग पश्चात रेञ्जपोष्टबाट लगत मूल्याङ्कन भएका रुखहरुको २५ प्रतिशत इलाका वन कार्यालयले, १० प्रतिशत जिल्ला वन कार्यालयले र ५ प्रतिशत क्षेत्रनिले चेकजाँच गर्ने व्यवस्था अनुसार माथिल्लो निकायहरुबाट चेकजाँच भएको। उक्त समूहको कार्ययोजनामा रहेको देखिएकोले (रेञ्जपोष्टबाट) सिफारिस गरेको, जाँचबुझ आयोगको प्रतिवेदनले के कति कारणले सिफारिस त्रुटिपूर्ण भनेको हो थाहा हुन सकेन। सिफारिस भएका सामुदायिक वनको नियमित वार्षिक कटानको लागि वार्षिक प्राप्ति तालिकाको आधारमा त्रुटिपूर्ण भनिएको हुन सक्छ तर हावाहुरी र नदी कटानमा परेका रुखहरुको जिल्ला वन कार्यालयको

सहमति लिई संकलन गर्न सकिने व्यवस्था कार्ययोजनामा छ। सिफारिस गरिएको उक्त परिमाण आगामी वर्षको वार्षिक प्राप्तिमा मिलान हुने गरी सिफारिस गरेकोले नियमित प्रक्रिया अन्तर्गत नै रही काम गरेको। ललै, दुर्गा, सोनाहाफाँटा, प्रगतिशिल महिला, गणेश, गणेशपुर सिसनिया र चमेलीगौरी सावहरूमा आ.व. २०६६।०६७ मा AAC भन्दा बढी परिमाण कटान सहमति किन दिइयो भन्ने सवालमा कार्ययोजनाको परिधि भित्रै रही काम गरेको हुँ। माथिल्ला निकायबाट छपान चेकजाँच भएकोले अनियमितता भएमा रोक लगाउनु पर्ने हो। सोनाहाफाँटा साव लगायतका ७ वटा समूहमा AAC भन्दा बढी परिमाण सिफारिस गरेको सम्बन्धमाः समूहबाट अनुमोदन भई पेश हुन आएको लगत मूल्याङ्कन तथा कार्ययोजना अध्ययन गरी हेर्दा ढलापडाको हकमा जि.व.का.को सहमतिबाट संकलन गर्न सकिने र उक्त परिमाणले वार्षिक प्राप्तिको महललाई कुनै फरक नपार्ने उल्लेख भएकोले बढी परिमाण आगामी आवको वार्षिक परिमाणमा मिलान हुने गरी इवकामा निर्णयार्थ मात्र पेश गरेको हुँ। मैले जानी जानी कुनै पनि नियम विपरीत कार्य गरेको जस्तो लाग्दैन, मूल्याङ्कन गर्दा स्थानीय आयतन तालिका प्रयोग गरिएको हो। मैले निर्णयार्थ पेश गरेको परिमाण नियम संगत नभएको भए माथिल्लो निकायबाट रोक लगाउन तथा पुनः परिमार्जन गर्न निर्देशन हुनु पर्ने हो, तर भएन भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी विष्णु प्रसाद योगीले अधिकारप्राप्त अधिकारी समक्ष गरेको बयान।

जिल्ला वन कार्यालय बर्दियाको ढोढरी इलाका वन कार्यालय अन्तर्गत वसन्ता रेञ्जपोष्टमा २०६६ वैशाख देखि कार्य गर्दै आएको। यो रेञ्जपोष्ट अन्तर्गत १६ वटा सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह रहेको, जिल्ला वन कार्यालयको पत्रानुसार १४ वटाको कटान सहमतिको लागि सिफारिस गरेको, सामुदायिक वनका पदाधिकारीहरूको रोहवरमा जंगल क्षेत्रको निरीक्षण गरी नम्बरिङ्ग गरेको, समूहले निर्णय गरेपछि वार्षिक प्राप्तिभन्दा बढी नहुने गरी सिफारिस गरेको, वार्षिक प्राप्ति र सिफारिसको विवरण संलग्न छ। बिना नम्बरिङ्गको रुख कटान नभएको, रेञ्जपोष्टको रोहवरमा कटान गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। पेश भएको छपान लगतको २५ प्रतिशत इलाका वन कार्यालय, १० प्रतिशत जिल्ला वन कार्यालय र ५ प्रतिशत क्षेत्रनिले चेकजाँच गरेपछि जिल्ला वन कार्यालयले आदेश दिन्छ। टेलवा सावमा स्वीकृत वार्षिक परिमाण भन्दा बढी सिफारिस गरेको सम्बन्धमा कार्ययोजनाका विभिन्न दफामा भएका प्रावधान अनुसार सिफारिस गरेको हो। मैले रेपोबाट पेश गरे पश्चात इवकाबाट २५% रुख चेकजाँच गर्दा फिल्डबाट पेश भएकोमा घटाउने अधिकार भएको साथै मैले आवश्यक कारवाही गर्न निर्देशनार्थ मात्र पेश गरेको हो। मैले कुनै किसिमबाट निर्णय प्रक्रियामा गलत कार्य गर्न प्रेरित गरेको होइन। मैले सिफारिस गर्नु भन्दा अगावै रुख संख्या २५ को १३३५।३४ क्यूफि कार्ययोजनाको पछिल्लो पृष्ठमा समावेश गरी जि.व.का.बाट स्वीकृत समेत भैसकेकोमा मैले सोही अनुसार पेश गरेको हो, मैले गल्ती गरेको होइन। टेलवा सावको नवीकरण भएको कार्ययोजना तत्कालीन रेन्जर अखिलेशकुमार गुप्ताले

२०६७।२।५ गते नै रोपोबाट सिफारिस गरी पेश गरेको, जि.व.का.को २०६७।२।५ को पत्रादेश बमोजिम कार्ययोजनामा संलग्न ढलापडा तथा सुखडखडा रुखहरूको मूल्याङ्कन गरी २०६७।२।६ मा पेश गरेको हो, मेरो दस्तखत भएका कागजातहरू सनाखत गरिदिएँ। जि.व.का.को उक्त आदेश बमोजिम स्थलगत निरीक्षण गर्न जाँदा छपान नम्बरिङ्ग पहिले नै भएको थियो। मैले जिवअ तथा सवअलाई सोध्दा जि.व.का.को आदेश भई सकेपछि सोही बमोजिम गर्न मिल्छ भनेकाले २०६७।२।६ मा राय टिप्पणी निर्देशनार्थ पेश गरेको हो। मैले कार्ययोजनाको प्रावधान अनुसार नै पेश गरेको छु, AAC भन्दा बढी परिमाण सिफारिस गर्नु अवैधानिक हो तर ढलापडा तथा सुखड खडाको हकमा त्यत्तिकै राखी राखेमा वन व्यवस्थापनमा असर पर्दछ र उपभोक्ताको वन पैदावार बिक्री वितरणको उद्देश्य पूरा हुँदैन। निरीक्षण भएपछि विकास फाँटबाट अन्तिम निर्णयको लागि जिवअ समक्ष पेश भएमा जिवअले अन्तिम निर्णय गरी कटान आदेश दिएको हो, मैले निर्देशनार्थ पेश गरेको हो भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी उपेन्द्र गिरीले अधिकारप्राप्त अधिकारी समक्ष गरेको बयान।

म २०६० देखि अध्यक्ष पदमा कार्यरत छु। २०६५ सालमा साव हस्तान्तरण भएको हो। वार्षिक स्वीकार्य कटान साल ८१।३१ क्यूफि छ। आ.व. २०६६।०६७ को छपानमा जे जति रुख लेखिएता पनि ढलापडा सालका पाँच रुख मात्र संकलन गरेका छौं। ४५ वटा गोलियाको ७१८ क्यूफि वगनाहा ६ गोविन्दपुरमा घाटगद्दी गरिएको छ। ढलापडा रुखहरू चोरी निकासी हुने भएकोले कार्ययोजना भन्दा बढी संकलन गर्नु परेको हो, वन कार्यालयले अनुमति दिए अनुसार काठ संकलन गरेकोले मलाई कारवाही गर्नु नपर्ने हो भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी ओम प्रकाश थारुले अधिकारप्राप्त अधिकारी समक्ष गरेको बयान।

म मिति २०६६।५।१९ देखि अध्यक्ष पदमा कार्यरत छु। वन हस्तान्तरण ०६३।६४ मा भएको हो। वार्षिक स्वीकार्य कटान परिमाण खयर ७५३.६७, जामुन ४१३.२१ र कर्मा ४८८.६१ क्यूफि रहेको छ। आ.व.२०६६।०६७ मा खयर १५८९.९८ क्यूफि, जामुन ३९६।९३ क्यू.फि र कर्मा २५६.४२ क्यूफि काठ काटी फुटवल चौर र कुशमिनिया चौरमा राखिएको छ। सामुदायिक वनमा रहेका ढलापडा तथा सुखडखडा रुखहरू समूहको निर्णयबाट जिल्ला वन कार्यालयको सहमति लिएर हटाउन सकिने प्रावधान छ। ढलापडा, चोरले काटेका, नदी कटानबाट ढलेका, सुक्न लागेका र बिग्रएका धेरै भएका कारणले गर्दा वार्षिक प्राप्ति भन्दा बढी काटिएको हो। विधान र कार्ययोजनाको परिधि भित्र रही समूहको निर्णय र वन कार्यालयको सहमतिमा काठ काटिएको हो, त्यसैले कारवाही नगर्नु पर्ने हो भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी चुडुवा थारुले अधिकारप्राप्त अधिकारी समक्ष गरेको बयान।

म २०५८ देखि २०६२ सम्म र २०६६ देखि २०६९ सम्म अध्यक्ष पदमा कार्यरत छु। साव २०६०।११।१७ मा हस्तान्तरण भएको हो, स्वीकृत वार्षिक कटान परिमाण खयर ४६२ क्यूफि र जामुन ४०० क्यूफि रहेको छ, आ.व. ०६६।६७ मा मिति २०६७।१।२६ गतेको संकलन सहमति अनुसार खयर जातका ३५ रुखको ९४७.१६ क्यूफि र हाँगा विँगाबाट गरी जम्मा १०१३.४१ क्यूफि काठ संकलन भै घाटगद्दीमा छ। नदी कटान तथा ढलापडा रुखहरू आम भेलाबाट निर्णय पारित गरी नदीले बगाई लैजाने, आगलागिबाट नष्ट हुने भएकोले जिल्ला वन कार्यालयबाट सहमति लिई कार्ययोजना भन्दा बढी काठ कटान गर्नु परेको हो। आफ्नो मनोमानी नगरी आमभेला र जि.व.का.को सहमति अनुसार भएकोले भ्रष्टाचार गरेको छैन भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी बुधना थारुले अधिकारप्राप्त अधिकारी समक्ष गरेको बयान।

म २०६६ सालदेखि सचिव पदमा कार्यरत छु। साव २०५८ सालमा हस्तान्तरण भएको हो। आ.व. ०६६।६७ मा खयर ३४ रुखको ८७२.९ क्यूफि संकलन गरिएको, वार्षिक स्वीकार्य कटान परिमाण ५१९.७५ क्यूफि छ। नदी कटान खोलाले बगाएर ल्याएको कार्ययोजनामा उल्लेख भएको र मसिनो हाँगाहरू समेत लिएको हुँदा परिमाण बढी भएको हो। काठ कटान मुद्दान नाप पैमाइस र घाटगद्दी गर्ने कार्य गर्दा म अध्यक्ष थिइन। कार्ययोजनामा उल्लेख भए अनुसार आमभेलाको निर्णयअनुसार बढी रुख काटिएको हो। त्यसकारण हामी जिम्मेवारी लिन तयार छौं भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी रामचरण चौधरीले अधिकारप्राप्त अधिकारी समक्ष गरेको बयान।

म २०६६ साल देखि अध्यक्ष पदमा कार्यरत छु। साव २०६६ सालमा हस्तान्तरण भएको हो। वार्षिक स्वीकार्य कटान परिमाण खयर ३४३ क्यूफि, कर्मा ५५३ क्यूफि र जामुन ३५ क्यूफि रहेको, आ.व. ०६६।६७ मा संकलन सहमति अनुसार खयर ८२१.२२ क्यूफि काठ संकलन भएको, ओरई नदीको कटानमा परेका र चोरले काटेका, हुरी वतासले ढलेका हुँदा बढी भएको हो। कार्ययोजनामा भएको व्यवस्थालाई जानीजानी उल्लंघन गरेका छैनौं। सो कार्य गर्नु अगावै जिल्ला वन कार्यालयबाट कुनै किसिमको सुझाव सल्लाह आएको भए बढी सहमति माग्ने समेत थिएनौं। आगामी दिनमा हामी यस्तो कटान सहमति माग्ने छैनौं भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी भंगीलाल थारुले अधिकारप्राप्त अधिकारी समक्ष गरेको बयान।

म २०६६ साल देखि सचिव पदमा कार्यरत छु। साव २०६६ सालमा हस्तान्तरण भएको हो, वार्षिक स्वीकार्य कटान परिमाण खयर ३४३ क्यूफि, कर्मा ५५३ क्यूफि र जामुन ३५ क्यूफि रहेको। आ.व. २०६६।०६७ मा संकलन सहमति अनुसार खयर ८२१.२२ क्यूफि काठ संकलन भएको, ओरई नदीको कटानमा परेका र चोरले काटेका हुरी वतासले ढलेका हुँदा बढी भएको हो, कार्ययोजनामा भएको व्यवस्थालाई जानीजानी उल्लंघन गरेका छैनौं। सो कार्य गर्नु अगावै जिल्ला वन

कार्यालयबाट कुनै किसिमको सुझाव सल्लाह आएको भए बढी सहमति माग्ने समेत थिएनौं। आगामी दिनमा हामी यस्तो कटान सहमति माग्ने छैनौं भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी कन्हैयाराम चौधरीले अधिकारप्राप्त अधिकारी समक्ष गरेको बयान।

म २०६३ साल देखि अध्यक्ष पदमा कार्यरत छु। साव २०६४।२।६ मा हस्तान्तरण भएको हो, वार्षिक स्वीकार्य कटान परिमाण खयर ७६२.६५ क्यूफि र सिसौ १६२.८ क्यूफि रहेको, आ.व. ०६६।६७ मा खयर १२५०.२१ क्यूफि र सिसौ १५३.८ क्यूफि संकलन गरी घाटगद्दी भएको, नदीले काट्ने लागेपछि आम भेलाको निर्णय अनुसार कटान आदेश माग गरियो, त्यसैले धेरै काठ देखिएको छ, समूहको विधान कार्ययोजनाको व्यवस्थालाई उल्लंघन गरेका छैनौं। जिल्ला वन कार्यालयको सहमति अनुसार काम गरेका छौं भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी चहरी थारुले अधिकारप्राप्त अधिकारी समक्ष गरेको बयान।

म अध्यक्ष पदमा ०६६/६७ साल देखि कार्यरत छु। साव ०६०/६१ सालमा हस्तान्तरण भएको, सावको कार्ययोजना र विधान अनुसार समूह बैठक बोलाउने, सचिवलाई अराउने र समूहलाई जानकारी गराउने मेरो काम, कर्तव्य र जिम्मेवारी हो। सावको वार्षिक स्वीकार्य कटान परिमाण २२९६ क्यूफि हो। जि.व.का.बाट प्राप्त सहमति परिमाण खयर रुख १५८ को २७९६.८२ क्यूफि सिसौ ९३ रुखको ४३४३.५८ क्यूफि र खयर गिण्डा २४३४ थानको ३६०३.३७ क्यूफि, सिसौ गिण्डा ४४० थानको २४५३.३६ क्यूफि र ८ चट्टा दाउरा उत्पादन गरी सावको भवन नजीक चौरमा घाटगद्दी छ। ०६६/६७ दोस्रो चरण कार्ययोजनाको दफा २.७ को २.७.१, २.८.२ र पहिलो वर्षमा अनुसूची ३ को रुख निकाल्दा र सुकेका रुख AAC बृद्धि मौज्दातमा नराखिएका रुख निकाल्दा, हावाहुरी र नदीकटानले ढलेका रुख कटानका कारण AAC भन्दा बढी परिमाण संकलन भएको, वन कर्मचारीसंग वन निरीक्षण गरी सहीछाप गरेको मुचुल्कामा १४८ रुख संख्या हो। हावाहुरी, चोरले काटेका, नदी कटानमा ढलेका आदि एकिन भएन, हैसियत विप्रेका खयर रुख संख्या १० हो, सहीछाप मेरो हो फरक छैन जिम्मेवार छु। कटान संकलन हुँदा वन कर्मचारी विष्णु प्रसाद योगी, नागेन्द्रप्रसाद शर्मा र कृष्ण बहादुर थारुको उपस्थित थियो। मिति २०६६/१२/२२ गते नाप पैमाइस र घाटगद्दी गरेको, बढी कटानले वातावरणमा भएको क्षति वृक्षारोपण गर्न सकिन्छ, पहिलो वर्ष भएको ढलापडा संकलन भएको, वन ऐन र नियम अनुसार भएकोले भ्रष्टाचार निवारण ऐन २०५९ अनुसार कारवाही गरिनु नपर्ने हो भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी फुलकुमारी थारुले अधिकारप्राप्त अधिकारी समक्ष गरेको बयान।

म गणेशपुर शिशनीया उपभोक्ता समूह, सूर्यपटुवा-१ पत्थरबौझी, बर्दिया को सचिव पदमा ०६६/०६७ सालदेखि कार्यरत छु। साव ०६०/६१ सालमा हस्तान्तरण भएको, सावको कार्ययोजना र

विधान अनुसार समूह बैठक बोलाउने, एजेण्डा प्रस्तुत, निर्णय लेख्ने, लेखा राख्ने, पत्र लेख्ने मेरो काम, कर्तव्य र जिम्मेवारी हो, सावको वार्षिक स्वीकार्य कटान परिमाण कति हो भनी सोधनी हुँदा जि.व.का.बाट प्राप्त सहमति परिमाण खयर रुख १५८ को २,७९६.८२ क्यूफि र सिसौ ९३ रुखको ४,३४३.५८ क्यूफि र उत्पादन तर्फ खयर गिण्डा २४३४ थानको ३,६०३.३७ क्यूफि र सिसौ गिण्डा ४४० थानको २,४५३.३६ क्यूफि र ८ चट्टा दाउरा सावको भवन नजिक चौरमा घाटगद्दी छ। ०६६/६७ दोस्रो चरण कार्ययोजनाको दफा २.७ को २.७.१, २.८.२ र पहिलो वर्षमा अनुसूची ३ को रुख निकाल्दा र सुकेका रुख AAC वृद्धि मौज्जातमा नराखिएका रुख निकाल्दा, हावाहुरी र नदी कटानले ढलेका रुख कटानका कारण AAC भन्दा बढी परिमाण संकलन भएको, वन कर्मचारीसंग वन निरीक्षण गरी सहीछाप गरेको मुचुल्कामा १४८ रुख संख्या हो। हावाहुरी, चोरले काटेका, नदी कटानमा ढलेका आदि एकिन भएन। हैसियत बिग्रेका खयर रुख संख्या १० हो। सहीछाप मेरो हो फरक छैन जिम्मेवार छु। कटान संकलन हुँदा वन कर्मचारी विष्णु प्रसाद योगी, नागेन्द्र प्रसाद शर्मा र कृष्ण बहादुर थारु उपस्थित थिए। २०६६/१२/२२ गते नाप पैमाइस र घाटगद्दी गरेको, बढी कटानले वातावरणमा भएको क्षति वृक्षारोपण गर्न सकिन्छ, पहिलो वर्ष भएकोले ढलापडा संकलन भएको। वन ऐन, नियम अनुसार भएकोले भ्रष्टाचार निवारण ऐन २०५९ अनुसार कारवाही गरिनु नपर्ने हो भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी धनीराम थारुले अधिकारप्राप्त अधिकारी समक्ष गरेको बयान।

म अध्यक्ष पदमा मिति २०६६/७/२२ देखि कार्यरत छु। सावको संरक्षण, वृक्षारोपण र समूहको निर्णयहरू कार्यान्वयन गर्नु मेरो काम, कर्तव्य र जिम्मेवारी हो। सावको वार्षिक स्वीकार्य कटान परिमाण ९३.४५ क्यूफि रहेको, साव २०५७ सालमा हस्तान्तरण भएको, म यस पदमा बहाली भएपछि आ.व. ०६६।६७ मा समूहको निर्णयले खयर १७ रुखको संकलन इजाजत माग गरेको, वन कर्मचारीसंग वन निरीक्षण गरी सहीछाप गरेको मुचुल्कामा ३ रुख ढलेको, १ रुख चोरले काटी टुप्पोमात्र बाँकी, ३ रुख खडा र ७ रुख सुखड रोगी हुन। कर्मचारीको उपस्थितिमा संकलन, नापपैमाइस गरी काटिएका २०७ थान खयर फुटवल चौरमा घाटगद्दी रहेको, चोरले काटेका रुखको दाउरा मात्र र ढलेका ३ रुखको १० गिण्डा थिए परिमाण थाहा भएन, कार्ययोजना र वास्तविक संकलन परिमाण फरक सम्बन्धमा हामीले कार्ययोजना अनुसार माग गरेको, कसैको प्रलोभनमा नपरी १७ रुख काटेको हो। हामीलाई अरु ज्ञान भएन, जि.व.का.को आदेश प्राविधिक सल्लाह अनुसार काम गरेको, गैरकानूनी काम गरेको छैन। तसर्थ कारवाही गरिनु हुँदैन भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी विन्तीराम थारुले अधिकारप्राप्त अधिकारी समक्ष गरेको बयान।

म सचिव पदमा मिति २०६६/७/२८ देखि कार्यरत छु। सावको कार्ययोजना र विधान अनुसार समूहको निर्णय लेख्ने, पत्र दर्ता, लेखा राख्ने मेरो काम, कर्तव्य र जिम्मेवारी हो। मेरो सावको वार्षिक

स्वीकार्य कटान परिमाण ९३.४५ क्यूफि हो, साव २०५७ सालमा हस्तान्तरण भएको, समूहको कार्ययोजना अनुसार काठ कटान गर्ने निर्णय भएको हो। बढी कटान भएको थाहा भएन, आ.व. ०६६/६७ मा कार्ययोजनाभित्र रही कटान माग भएको, खयर १७ रुखको इजाजत लिई २०७ गिण्डा घाटगद्दीमा छ, वन कर्मचारीसंग वन निरीक्षण गरी सहीछाप गरेको मुचुल्कामा ३ रुख नदी कटानमा ढलेको ३ रुख जंगल भित्र ढलेको, १ रुख चोरले काटी टुप्पोमात्र बाँकी रहेको, ३ रुख खडा र ७ रुख सुखड हुन। कर्मचारीको उपस्थितिमा संकलन, नाप पैमाइस र काटिएका २०७ थान खयर फुटवल चौरमा घाटगद्दी रहेको, चोरले काटेको रुखको दाउरा बनाएको र ढलेका ३ रुखको १० गिण्डा थिए परिमाण थाहा भएन। कार्ययोजना र वास्तविक संकलन परिमाण फरक सम्बन्धमा हामीले कार्ययोजना अनुसार माग गरेको, कसैको प्रलोभनमा नपरी १७ रुख काटेको हो। हामीलाई अरु ज्ञान भएन, जि.व.का.को आदेश प्राविधिक सल्लाह अनुसार काम गरेको गैरकानूनी काम गरेको छैन, बढी कटान भएको भए वन कर्मचारीलाई थाहा हुने हो। मुचुल्कामा सही गराउँदा हामीलाई कार्ययोजना भन्दा बढी भएको जानकारी दिइएन, तसर्थ कारवाही गरिनु हुँदैन भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी सन्तराम परियारले अधिकारप्राप्त अधिकारी समक्ष गरेको बयान।

सामुदायिक वनहरूले यस आवमा स्वीकृत कार्ययोजना बमोजिम काठ कटान, मुछान र संकलन कार्य साल तमामीको अन्त्यतिर आई गरेको देखिन्छ। यस जिल्लामा सुकुम्वासी र मुक्त कर्मैयाको मुख्य समस्या देखिएको र यिनीहरूलाई पुनःस्थापना गराउने स्थानको निश्चित आधार र मापदण्ड नभएबाट आफुखुशी राम्रो वन क्षेत्रमा टहरा बनाई वस्ने, अतिक्रमण गर्ने र सुकुम्वासी समस्या समाधान आयोगहरूले समेत निजहरूले नै ओगटी बसेकै जग्गा उपलब्ध गराउने गरिएबाट वन क्षेत्रको व्यापक विनास भएको पाइएको छ। दुर्लभ वन्यजन्तु कृष्णसार क्षेत्रको जग्गा अतिक्रमण भएको र यस स्थानमा गाईवस्तु चरिचरन हुने गरेबाट संरक्षित क्षेत्र नै संकटग्रस्त भएको छ। आफ्नो रेञ्जपोष्ट अन्तर्गतका सामुदायिक वनको अवस्था, स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रम बमोजिम काम गरे नगरेको आदि प्राविधिक र आर्थिक पक्ष बारे रेञ्जपोष्टका प्रमुखले आवश्यकतानुसार ध्यान दिएको देखिएन। सामुदायिक वनहरूले स्वीकृत कार्ययोजना बमोजिम कटान मुछान गर्दा सम्बन्धित प्राविधिकको रोहवरमा दैनिक प्लट कटान रजिष्टर र १५ रोजा फारममा प्रमाणित गरि पेश गर्नु पर्नेमा सो गरेको नपाइएको। यस जिल्लामा रहेका सामुदायिक वनहरू मध्ये आ.व. ०६६।६७ मा १५१ वटा सामुदायिक वनलाई कटान सहमति दिएकोमा ५८ वटा सावलाई वार्षिक स्वीकार्य कटान परिमाण भन्दा बढी सहमति दिएको र ती मध्ये निम्न सामुदायिक वनमा अत्यधिक बढी परिमाणको सहमति दिएको देखिन्छ भन्ने वन अतिक्रमण, वन विनाश तथा सामुदायिक वन सम्बन्धी उच्चस्तरीय जाँचबुझ आयोगको प्रतिवेदन, २०६७ ले औल्याएका विषयवस्तुहरूः भनी आरोपपत्रमा उल्लेख गरेको।

(१) सोनाहाफाँटा समुदायिक वन उपभोक्ता समूह सुर्यपट्टवा ९ सोनाहा गाउँ, बर्दिया

खाता रेञ्जपोष्टका रेञ्जर विष्णुप्रसाद योगीले स्थानीय ६६ घरधुरीलाई ५९ हेक्टर उत्पादनशील क्षेत्र सहित ६६.७७ हे वनक्षेत्रको कार्ययोजना तयार गरेको र निमित्त जिल्ला वन अधिकृत प्रभुनाथप्रसाद यादवले मिति २०६६/१०/२१ मा स्वीकृत गरी समूहलाई सो वन हस्तान्तरण भएको, कार्ययोजनामा Growing Stock (GS) ९४.२ घनमिटर प्रति हेक्टर (घमि/हे) र कुल वार्षिक स्वीकार्य कटान परिमाण (AAC) खयरको ५१९.७५ क्यूबिक फिट (क्यूफि), जामुनको ६८.२५ क्यूफि र सिमलको ५२३.६ क्यूफि रहेको देखिन्छ।

सामुदायिक वन स्रोत सर्वेक्षण मार्गदर्शन, २०६१ को सि.नं ४.२ (पृष्ठ ४७ देखि ५५ सम्म) मा AAC निर्धारण गर्ने विधि उल्लेख गरिएको छ, जसमा ढलेका र सुकेका रुखहरू AAC भन्दा अलग रूपमा गणना गर्नुपर्ने अर्थात् यस खालका रुखहरू AAC को सीमा भित्र नपर्ने भनी उल्लेख भएको देखिँदैन। सोही निर्देशिकाको पृष्ठ ५२ को दृष्टव्यमा वन स्रोत सर्वेक्षण सम्पन्न गरी वार्षिक स्वीकार्य कटान परिमाण एकिन भए पश्चात हावाहुरीले यदि रुखहरू ढलेको अवस्थामा ढलेका रुखको परिमाण AAC भन्दा बढी भएको अवस्थामा मात्र आगामी वर्षको AAC मा मिलाउन गर्न सकिने प्रावधान रहेको देखिन्छ। यस प्रावधान अनुसार ढलेका रुखहरू समेत AAC को सीमा भित्र नै पार्नुपर्ने नै हो भनी स्पष्ट हुन आउँछ। यसबाट कार्ययोजना तयारीकै बेलामा भएका ढलापडा वा सुखड खडा रुखहरूलाई AAC भित्र पार्नुपर्ने देखिन आउँछ। अर्थात् AAC को छुट्टै परिमाण र ढलापडा वा सुखड खडा रुखहरूको छुट्टै परिमाण उल्लेख गरी AAC भन्दा बढी संकलन गर्न मिल्ने प्रावधान कार्ययोजनामा राख्न मिल्दैन र कटान/संकलन गर्न मिल्दैन। ढलेका रुखहरू समेत AAC को सीमा भित्र पार्नुपर्ने विद्यमान कानूनी व्यवस्थामा सुखड खडा वा यस्तै हिसावका अन्य रुखलाई कुनै पनि बहानामा AAC को सीमा बाहिर राख्न नमिल्ने स्पष्ट नै देखिन्छ। उक्त कार्ययोजनाको अध्ययन गर्दा यसको पृष्ठ २३ सि.नं.२.७.२ मा ढलापडा तथा सुखड खडा रुखहरू जुनसुकै बेला हटाउन सकिने र यी रुखहरूले वार्षिक प्राप्तिको महल अर्थात् AAC मा कुनै असर नपर्ने भनेको छ। यसले गर्दा जुनसुकै बेला रुख सुकाई वा ढाल्न लगाई विभिन्न बहानामा जतिसुकै परिमाण कटान गर्न सकिने प्रावधान राखी वनको अत्यधिक दोहन गरी निजी लाभ लिने निहित स्वार्थले प्रेरित भई बढी रुख कटान गर्ने उद्देश्य लिई प्राविधिक हिसावले त्रुटिपूर्ण कार्ययोजना तयार गरेको देखिन्छ।

जिल्ला वन कार्यालयले मिति २०६६/११/१० मा ढोढरी इलाका वन कार्यालयलाई स्वीकृत सामुदायिक वन कार्ययोजनाको परिधिमा रही सुखड, ढलापडा तथा नदी कटानमा परेका रुखहरूलाई पहिलो प्राथमिकतामा पारी तत्पश्चात बुढो, बिउ दिन नसक्ने, रोगी, अर्धमृत रुखको लगत मूल्याङ्कन, समूहभेलाको निर्णय र एकिन रायसहित टिप्पणी पेश गर्न आदेश दिएको र उक्त पत्रको बोधार्थ खाता

रेञ्जपोष्टलाई समेत दिएको देखिन्छ। खाता रेञ्जपोष्टका रेन्जर विष्णुप्रसाद योगीले नदी किनारमा ढलेका, आगलागि भई ढलेका, चोरले काटेका, हावाहुरीले ढलेका, सुखड भई ढलेका खयर जातका पहिलो दर्जाका २६ रुखको ४९१.५८ क्यूफि नेट आयतन तथा यसको अलावा रोगी तथा हैसियत बिग्रेका खयर, जामुन र गुलर जातका ११ रुखको ३३८.४ क्यूफि समेत गरी जम्मा ३७ रुखको ८२९.९८ क्यूफि काठ र ०.६४ चट्टा दाउराको छपान मूल्याङ्कन गरी इलाका वन कार्यालयमा संकलन सहमतिका लागि मिति २०६६/११/२५ मा टिप्पणी राय पेश गरेको पाईयो। ढोढरी इलाका वन कार्यालयका सहायक वन अधिकृत हरिनारायण आचार्यले आफू अन्तर्गतका रेञ्जपोष्टहरुको सुपरिवेक्षक र नियन्त्रणको प्रमुख जिम्मेवारी बोकेको र २५ प्रतिशत छपान निरीक्षणको समेत जिम्मेवारी रहेको अवस्थामा निजले AAC भन्दा बढी परिमाण संकलन गर्न नमिल्ने कानूनी व्यवस्थाको जानकारी हुँदाहुँदै कुन कुन सि.न.का रुख नदी कटान, चोरले काटेका, हैसियत बिग्रेका, हावाहुरीले ढलेका, सुखड वा सुखड ढलापढा हुन् सो को एकिकन गरी गराई त्यस मध्ये ढलापडा रुखहरुबाट AAC पुग्न गएको अवस्थामा लगत तालिका संशोधन गर्न लगाई र AAC भन्दा बढी परिमाणमा छपान भएका अवल दर्जाका खडा रुखहरुको छपान रद्द गरी गराई AAC अनुसारको परिमाण संकलन सहमति दिने राय/टिप्पणी जिल्ला वन कार्यालयमा पेश गर्ने र गलत छपान लगत पेश गरेकोमा रेन्जर विष्णुप्रसाद योगीलाई विभागीय कारवाहीको लागि जिल्ला वन अधिकृत समक्ष छानविनका लागि सिफारिस गर्नुपर्ने अवसर रहँदोरहँदै जसरी हुन्छ बढी काठ कटान गरी गराई निजी फाइदा लिने निहित उद्देश्यले विद्यमान कानूनी व्यवस्थाको बेवास्ता गरी कार्ययोजना तथा आवश्यक कागजात अध्ययन नै नगरी रेञ्ज पोष्टबाट पेश हुन आएको छपान लगत मूल्याङ्कन विवरणलाई AAC भन्दा बढी परिमाणका वन पैदावार आगामी वर्षको कटानमा समायोजन गर्नेभनी संकलन सहमति दिने राय टिप्पणी जिल्ला वन कार्यालयमा पेश गरेको पाईयो। कार्ययोजनामा AAC भन्दा बढी परिमाण आगामी वर्षको कटानमा समायोजन गर्ने व्यवस्था उल्लेख भएको नदेखिँदा निजले गरेको यो सिफारिसले विद्यमान कानूनी व्यवस्था तथा सो अनुरूप बनेको सामुदायिक वनको कार्ययोजना समेतको उल्लंघन गरेको देखियो। इलाका वन कार्यालयबाट पेश हुन आएको छपान मूल्याङ्कन सहितको संकलन सहमति दिने रायलाई निमित्त जिल्ला वन अधिकृत प्रभुनाथप्रसाद यादवले मिति २०६७/१/२८ मा आफैले टिप्पणी प्रस्ताव तयार गरी लगत मूल्याङ्कन बमोजिमका कुन कुन सि.न.का रुख नदी कटान, चोरले काटेका, हैसियत बिग्रेका, हावाहुरीले ढलेका, सुखड वा सुखड ढलापढा हुन् एकिकन नगरी कार्ययोजना अनुसार ढलापडा सुखड रुखले मात्र AAC परिमाण अनुरूप संकलन आदेश दिन सक्ने अवसर आफू सामु रहँदोरहँदै पनि सो नगरी खयरका ३४ रुखको ८२९.९८ क्यूफि, जामुनका २ र गुल्लरको १ रुखको ०.६४ चट्टा दाउरा संकलन सहमति दिएको र यसबाट वन नियमावली, २०५१ को नियम

३१(१) र ३२(१) को प्रावधान प्रतिकूल हुन गई AAC भन्दा खयर ३१०.२३ क्यूफि बढी कटान इजाजत दिएको देखियो। यसमा उत्पादन तर्फ हेर्दा जिल्ला वन कार्यालयको मिति २०६९/०३/१२ को पत्रबाट खयर प्रजातिका ५९४ थान गोलियाको ८७२.९ क्यूफि काठ उत्पादन भई घाटगद्दीमा रहेको देखिदा यसमा स्वीकृत कार्यायोजनाले तोकेको वार्षिक संकलन गर्न सकिने परिमाण भन्दा खयर ३५३.१५ क्यूफि बढी कटान गरी हानी नोक्सानी पुऱ्याएको देखिन आयो।

सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको काम कारवाही हेर्दा जिल्ला वन कार्यालयसंग छपान आदेश माग गर्ने तथा सुखड ढलापडा संकलन गर्ने भनी समूहको निर्णय र त्यसको कार्यान्वयन जिम्मेवारी पाएको कार्य समितिले AAC भन्दा बढी काठ संकलन गर्न नमिल्ने विषयमा जानीजानी सो भन्दा बढी खडा रुखहरु समेत छपान गराएको, समूहका अध्यक्ष र सचिवले छपान लगत तयारीमा सहयोग तथा प्रमाणित गरेको, संकलन सहमतिको माग गरेको, AAC भन्दा बढी परिमाणका रुख कटान गरेको। समूहको निर्णय पुस्तिका र अन्य कागजातबाट उल्लिखित काम कारवाहीहरु गर्न गराउन समूहका अध्यक्ष र सचिवको प्रमुख भूमिका रहेको पाइएकोले निजहरुकै मिलोमतोमा AAC भन्दा खयर ३५३.१५ क्यूफि बढी काठ अनियमित रुपमा कटान गरी राष्ट्रिय सम्पत्तिको हानी नोक्सानी गरेको पुष्टि हुन आएको छ। उल्लिखित प्रकरणहरुमा भए गरेका काम कारवाहीबाट वन नियमावली, २०५१ को नियम ३१ ले निषेध गरेको कार्य र सोही नियमावलीको नियम ३२ (१) अनुसार कार्ययोजना बमोजिम प्राप्त हुने वन पैदावारको मात्र संकलन गर्नुपर्ने प्रावधान प्रतिकूल AAC भन्दा खयर ३५३.१५ क्यूफि बढी काठ अनियमित रुपमा कटान भएको र यसमा सम्बद्ध सरकारी निकायले गलत मनसाय राखी आफ्नो पदिय कर्तव्य पूरा नगरी रुखहरु गलत तरिकाले छपान गर्ने, सो अनुसार कटान (संकलन) कार्यका लागि राय सहित फायल पेश गर्ने, संकलन सहमति दिने र सम्बन्धित सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहले AAC उल्लघन गरी कटान गर्ने गराउने कार्य भए गरेकोमा निम्न राष्ट्रसेवक कर्मचारी र सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहका पदाधिकारीहरुको प्रत्यक्ष संलग्नता देखिन आयो।

(क) खाता रेञ्जपोष्टका रेन्जर विष्णुप्रसाद योगीले ढलापडा तथा सुखखड खडा रुखहरु जुनसुकै बेला हटाउन सकिने र यी रुखहरुले वार्षिक प्राप्तिको महलमा कुनै असर नपर्ने भनी अत्यधिक दोहन गर्ने प्रावधान राखी प्राविधिक हिसावले त्रुटिपूर्ण कार्ययोजना तयार गरेको, खयर लगायत अन्य जातका कुल ३७ रुखबाट ८२९.९८ क्यूफि काठ उत्पादन हुने गरी सामुदायिक वन पदाधिकारीहरु समेतको रोहवर भएको फिल्ड निरीक्षणमा प्रत्येक रुखको नम्बर, जात, गुणस्तर, मोटाइ र व्यास नापजाँच र प्रत्येक रुखको आयतन मूल्याङ्कन सहित तालिका तयार गरी सबैको सहीछाप मुचुल्का खडा गरेको, ठूलो परिमाणमा रुखहरु सुकेको र ढलेको कारण र प्रमाण संलग्न नरहेको, मुचुल्कामा समावेश

तालिकामा कुन कुन रुखहरु के के कारणले ढलेको नखुलाएको, ढलेका रुखका सहजै लम्बाइ गणना गर्न सकिने अवस्थामा पनि रुखको लम्बाइ वा उचाइ समेत नजनाई आयतन परिमाण अनुमान गरेको समेत देखिंदा ती रुखहरु ढलेकै हुन् र आयतन गणना अनुमान सही नै थियो भनी विश्वस्त हुने अवस्था नदेखिएको, कार्ययोजनाका मर्म र परिधिलाई बेवास्ता गरी AAC भन्दा बढी हुने गरी संकलन सहमति राय पेश गरेको र कटान कार्यको नियन्त्रण र कारवाही नगरी समर्थन गरेको कार्यबाट खयर ३५३.१५ क्यूफि राष्ट्रिय सम्पत्तिको हानी नोक्सानी पुऱ्याएको पुष्टि हुन आएको छ।

(ख) ढोढरी इलाका वन कार्यालयका सहायक वन अधिकृत हरिनारायण आचार्यले AAC उल्लंघन हुने तथा संकलन गर्न नमिल्ने कानूनी व्यवस्थाको जानकारी हुँदाहुँदै त्यसको बेवास्ता गरी बढी रुख कटान गरी निजी फाइदा लिने निहित उद्देश्यले सम्बन्धित कागजात अध्ययन जाँच नगरी नगराई ऐन नियमको मर्म विपरीत हुने गरी तयार भएको त्रुटिपूर्ण कार्ययोजनाको हवाला दिई छपान गरी पेश गरिएको लगत अनुसार नै AAC भन्दा बढी परिमाण कटान (संकलन) कार्यका लागि किटानी राय सहित फायल जि.व.का.मा पेश गरेको समेत कार्यबाट खयर ३५३.१५ क्यूफि राष्ट्रिय सम्पत्तिको हानी नोक्सानी पुऱ्याएको पुष्टि हुन आएको छ।

(ग) तत्कालिनि निमित्त जिल्ला वन अधिकृत प्रभुनाथप्रसाद यादवले वनको क्षमता भन्दा अत्यधिक बढी रुख कटान गर्ने उद्देश्यले वन पैदावर संकलन तथा बिक्री वितरण निर्देशिका, २०५७ सामुदायिक वनको हकमा आकर्षण नहुने अवस्थामा पनि आफू अनुकूल हुने गरी कार्ययोजनामा प्रावधान राख्न लगाई ढलापडा तथा सुखखड खडा रुखहरु जुनसुकै बेला हटाउन सकिने र यी रुखहरुले वार्षिक प्राप्तिको महल (AAC)मा कुनै असर नपर्ने भनी प्राविधिक हिसावले त्रुटिपूर्ण कार्ययोजना तयार गर्न लगाई स्वीकृत गरेको, आफूले गरेको गलत कार्यको संरक्षणको कवजको रूपमा सामुदायिक वन स्रोत सर्वेक्षण मार्गदर्शन, २०६१ को पृष्ठ ५२ मा रहेको द्रष्टव्य प्रावधानलाई गलत व्याख्या गरी आयोगलाई मिति २०६९।२।१४ मा झुक्याउने प्रयास गरेको। घुमाउरो किसिमले AAC भन्दा बढी नै रुखहरु छपान गरी पेश गराउने गलत मनसायले पत्रादेश दिएको, आफैले दिएको आदेश उल्लंघन गरी कार्ययोजनाको सीमा भन्दा बढी, ढलापडा रुखको कारण नखुलेको तथा ढलापडा नै भएको अवस्थामा पनि रुखको लम्बाइ नाप नभएको काल्पनिक एवं त्रुटिपूर्ण छपान लगत मूल्याङ्कन विवरण पेश हुन आएकोमा आवश्यक छानविन तथा जाँचबुझ नगरी/नगराई गलत मनसायले अभिप्रेरित भई वैधता दिलाउने उद्देश्यले प्रचलित कानूनले आफूलाई दिएको अधिकारको दुरुपयोग गरी, AAC उल्लंघन हुने गरी आफैले प्रस्ताव उठाई, आफैले स्वीकृत गरी समूहलाई कटान आदेश दिएको र दिएको आदेश भन्दा बढी कटान हुँदा पनि नियन्त्रण तथा कारवाही नगरेको कार्यबाट खयर ३५३.१५ क्यूफि राष्ट्रिय सम्पत्तिको हानी नोक्सानी पुऱ्याएको पुष्टि हुन आएको छ।

(घ) सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहका अध्यक्ष राजुराम चौधरी र सचिव राम चरण चौधरीले AAC भन्दा खयर ३५३.१५ क्यूफि बढी काठ अनियमित रुपमा कटान गरी गराई हानी नोक्सानी पुऱ्याएको देखियो। यसरी निजहरुले समूहलाई प्रचलित कानून बमोजिम प्राप्त हुने परिमाण भन्दा बढी परिमाण अनियमित रुपमा रुख कटान गरी त्यसबाट प्राप्त हुने अवैध लाभ बाँडी खाने मनसायले वन कर्मचारीसँग मिलेमतो गरी राष्ट्रिय सम्पत्तिमा हानी नोक्सानी पुऱ्याएको देखिन आयो।

माथि उल्लेख भए बमोजिम यस वनबाट अनियमित रुपमा कटान गरी हानी नोक्सानी भएको खयर ३५३.१५ क्यूफिको वन नियमावली, २०५१ को अनुसुची २ खण्ड (क) क्र.सं. १५ बमोजिम प्रति क्यूफि रु. ६००।- का दरले हुन आउने विगो रु. २,११,८९०।- (दुई लाख एघार हजार आठ सय नव्वे रुपैयाँ) प्रकरण (क), (ख) र (ग) मा उल्लेख भएका प्रभुनाथप्रसाद यादव, हरिनारायण आचार्य र विष्णुप्रसाद योगीले आफ्नो कर्तव्य पालनको शिलसिलामा वन जङ्गलको उचित संरक्षण गर्नुपर्नेमा सो नगरी नेपाल सरकारको सम्पत्तिको रुपमा रहेको रुखहरु लापरवाहीपूर्ण एवं बदनियतपूर्ण तरिकाले हानी नोक्सानी पुऱ्याउने कार्यमा प्रत्यक्ष संलग्न रहेको पुष्टि भएकोले निज राष्ट्रसेवक कर्मचारीहरुले आफूलाई गैरकानूनी लाभ र सरकारी सम्पत्तिको हानी नोक्सानी पुऱ्याई भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा १७ बमोजिमको कसूर गरेको पुष्टि हुन आएको छ। त्यसैगरी प्रकरण (घ) मा उल्लेख भएका राजुराम चौधरी र रामचरण चौधरीले आफूलाई प्राप्त आदेश भन्दा बढी अनियमित कटान गरी प्राप्त हुने लाभ बाँडी खाने मनसायले राष्ट्रिय सम्पत्तिमा हानी नोक्सानी पुऱ्याई सोही ऐनको दफा ८ को उपदफा (४) बमोजिमको कसूर गरेको पुष्टि हुन आएको छ भन्ने समेत व्यहोराको अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगको अनुसन्धान विवरण।

(२) गणेश सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह, सूर्यपटुवा -८, बर्दिया

खाता रेञ्जपोष्टका रेञ्जर धनराज मण्डलले स्थानीय ७५ घरधुरीलाई २८।१४ हेक्टर वनक्षेत्रको कार्ययोजना तयार र जिल्ला वन अधिकृत राजबहादुर राउतले मिति २०६४/११/१७ मा स्वीकृत गरी समूहलाई सो वन हस्तान्तरण भएको, कार्ययोजनामा Growing Stock २०२ घनमिटर प्रति हेक्टर (घमि/हे), कुल वार्षिक स्वीकार्य कटान परिमाण (AAC) खयरको ४६२ क्यूफि, जामुनको ४०० क्यूफि र सिसौको १०९।५५ क्यूफि रहेको छ। जिल्ला वन कार्यालयले ढोढरी इलाका वन कार्यालयलाई स्वीकृत सामुदायिक वन कार्ययोजनाको परिधिमा रही सुखखड, ढलापडा तथा नदी कटानका रुखहरुलाई पहिलो प्राथमिकतामा पारी तत्पश्चात बूढो, बीउ दिन नसक्ने, रोगी, अर्धमृत रुखको लगत मूल्याङ्कन, समूह भेलाको निर्णय र एकिन राय सहित टिप्पणी पेश गर्न मिति २०६६/०९/२६ मा आदेश दिएको देखिन्छ। खाता रेञ्जपोष्टका रेन्जर विष्णुप्रसाद योगीले नदी किनारमा ढलेका, आगलागी भई ढलेका, चोरले काटेका, हावाहुरीले ढलेका, सुखड भई ढलेका खयर जातका पहिलो दर्जाका २४ रुखको

५८५।२४ क्यूफि नेट आयतन तथा यसको अलावा रोगी तथा हैसियत बिग्रेका खयर ११ रुखको ३६१।९३ क्यूफि, जामुन र सिसौ ५ रुखको ३८९।८७ क्यूफि गरी जम्मा खयर ३५ रुखको ९४७।१६ क्यूफि, जामुनको ३८९।८७ क्यूफि र १।४ चट्टा दाउराको छपान मूल्याङ्कन गरी इलाका वन कार्यालयमा संकलन सहमतिका लागि मिति २०६६/११/२३ मा टिप्पणी राय पेश गरेको पाईयो। ढोढरी इलाका वन कार्यालयका सहायक वन अधिकृत श्यामनारायण झाले आफू अन्तर्गतका रेञ्जपोष्टहरुको सुपरिवेक्षक र नियन्त्रणको प्रमुख जिम्मेवारी बोकेको र २५ प्रतिशत छपान निरीक्षणको समेत जिम्मेवारी रहेको अवस्थामा निजले AAC भन्दा बढी परिमाण संकलन गर्न नमिल्ने कानूनी व्यवस्थाको जानकारी हुँदाहुँदै कुन कुन सि.नं. का रुख नदी कटान, चोरले काटेका, हैसियत बिग्रेका, हावाहुरीले ढालेका, सुखड वा सुखड ढलापढा हुन्। सो एकिन गरी गराई त्यस मध्ये ढलापडा रुखहरुबाट AAC पुग्न गएको अवस्थामा लगत तालिका संशोधन गर्न लगाई AAC भन्दा बढी परिमाणमा छपान भएका अबल दर्जाका खडा रुखहरुको छपान रद्द गरी गराई AAC अनुसारको परिमाण संकलन सहमति दिने राय टिप्पणी जिल्ला वन कार्यालयमा पेश गर्ने र गलत छपान लगत पेश गरेकोमा रेन्जर विष्णुप्रसाद योगीलाई विभागीय कारवाहीको लागि जिल्ला वन अधिकृत समक्ष छानविनका लागि सिफारिस गर्नुपर्ने अवसर रहँदा रहँदै जसरी हुन्छ बढी काठ कटान गरी गराई निजी फाइदा लिने निहित उद्देश्यले विद्यमान कानूनी व्यवस्थाको बेवास्ता गरी कार्ययोजना तथा आवश्यक कागजात अध्ययन नै नगरी पेश हुन आएको छपान लगत मूल्याङ्कन विवरणलाई आफैँले स्थलगत निरीक्षण गर्दा ढलापडा र सुखड खडा भएको कारण दर्शाई AAC भन्दा बढी परिमाणको संकलन सहमति दिने राय टिप्पणी जिल्ला वन कार्यालयमा पेश गरेको पाईयो। निजले गरेको यो सिफारिसले विद्यमान कानूनी व्यवस्था तथा सो अनुरूप बनेको सामुदायिक वनको कार्ययोजना समेतको उल्लंघन गरेको देखियो।

जिल्ला वन कार्यालयका सहायक वन अधिकृत सुरजनिधि तिवारीले लगत मूल्याङ्कन बमोजिमका कुन कुन सि.नं. का रुख नदी कटान, चोरले काटेका, हावाहुरीले ढालेका, सुखड वा सुखड ढलापढा हुन् एकिन नगरी इलाका वन कार्यालयबाट पेश हुन आएको छपान मूल्याङ्कन सहितको संकलन सहमति दिने राय/टिप्पणी बमोजिम नै प्रस्ताव गरी कार्यालय प्रमुख (निमित्त जिल्ला वन अधिकृत) समक्ष पेश गरेको र निज निजिवअ प्रभुनाथप्रसाद यादवले ढलापडा रुखहरुबाट मात्र AAC अनुसारको वन पैदावार संकलन गर्न अनुमति दिने अवसर रहँदा रहँदै मिति २०६७/१/२६ मा ४० रुखको १,३३७।०३ क्यूफि काठ र १।४ चट्टा दाउरा संकलन सहमति दिएको कारणबाट वन नियमावली, २०५१ को नियम ३१(१) र सोही नियमावलीको नियम ३२(१) बमोजिमको प्रावधान प्रतिकूल हुने गरी AAC भन्दा खयर ४८५।१४ क्यूफि बढी कटान इजाजत दिइएको। उत्पादन तर्फ हेर्दा जिल्ला

वन कार्यालयको मिति २०६९/०३/१२ को पत्रबाट खयर ९१३ थान गोलियाको १,०१३।४१ क्यूफि र जामुन ३४ थान गोलियाको ४२८।२३ क्यूफि काठ वास्तविक उत्पादन भै घाटगद्दीमा मौज्जात रहेको देखियो। यसमा स्वीकृत सामुदायिक वन कार्यायोजनामा उल्लिखित AAC भन्दा खयर ५५१।४१ क्यूफि काठ बढी कटान गरी हानी नोक्सानी भएको पाइयो।

सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको काम कारवाही हेर्दा जिल्ला वन कार्यालयसंग छपान आदेश माग गर्ने तथा सुखड ढलापडा संकलन गर्ने भनी समूहको निर्णय र त्यसको कार्यान्वयन जिम्मेवारी पाएको कार्य समितिले AAC भन्दा बढी काठ संकलन गर्न नमिल्ने विषयमा जानीजानी सो भन्दा बढी खडा रुखहरु समेत छपान गराएको, समूहका अध्यक्ष र सचिवले छपान लगत तयारीमा सहयोग तथा प्रमाणित गरेको, संकलन सहमतिको माग गरेको, AAC भन्दा बढी परिमाणका रुख कटान गरेको। समूहको निर्णय पुस्तिका र अन्य कागजातबाट उल्लिखित काम कारवाहीहरु गर्न गराउन समूहका अध्यक्ष र सचिवको प्रमुख भूमिका रहेको पाइकोले निजहरुकै मिलोमतोमा AAC भन्दा खयर ५५१।४१ क्यूफि बढी काठ अनियमित रूपमा कटान गरी राष्ट्रिय सम्पत्तिको हानी नोक्सानी गरेको पुष्टि हुन आएको छ।

उल्लिखित प्रकरणहरुमा भए गरेका काम कारवाहीबाट वन नियमावली, २०५१ को नियम ३१ ले निषेध गरेको कार्य र सोही नियमावलीको नियम ३२ (१) अनुसार कार्ययोजना बमोजिम प्राप्तहुने वन पैदावारको मात्र संकलन गर्नुपर्ने प्रावधान प्रतिकूल AAC भन्दा खयर ५५१।४१ क्यूफि बढी काठ अनियमित रूपमा कटान भएको र यसमा सम्बद्ध सरकारी निकायले गलत मनसाय राखी आफ्नो पदिय कर्तव्य पूरा नगरी रुखहरु छपान गर्ने, सो अनुसार कटान (संकलन) कार्यका लागि राय सहित फायल पेश गर्ने, संकलन सहमति दिने र सम्बन्धित सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहले AAC उल्लंघन गरी कटान गर्ने गराउने कार्य भए गरेकोमा निम्न राष्ट्रसेवक कर्मचारी र सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहका पदाधिकारीहरुको प्रत्यक्ष संलग्नता देखिन आयो:

(क) खाता रेञ्जपोष्टका रेन्जर विष्णुप्रसाद योगीले जिल्ला वन कार्यालयबाट प्राप्त आदेशलाई बेवास्ता गरी गलत मनसाय राखी राम्रो हैसियतका AAC भन्दा बढी परिमाण उत्पादन हुने गरी खयर, सिसौ र जामुनका कुल ४० रुखको १३३७।०३ क्यूफि काठ र १।४ चट्टा दाउराको छपान लगत पेश गरेको, प्रत्येक रुखको नम्बर, जात, गुणस्तर, मोटाइ व्यास र आयतन तालिका मुचुल्का खडा गरेको, खयरका सबै रुखहरु पहिलो दर्जाका भएका, सबै रुखहरु सुकेका र ढलेको कारण र प्रमाण संलग्न नरहेको र मुचुल्कामा समावेश तालिकाका कुन कुन रुखहरु के के कारणले ढलेका हुन् सो नखुलाएको, ढलेका सबै रुखको सहजै लम्बाइ गणना गर्न सकिने अवस्थामा पनि रुखको लम्बाइ वा उचाइ नजनाई आयतन परिमाण गणना गरेको देखिँदा ती रुख ढलेकै हुन् र आयतन गणना अनुमान

सही नै हो भनी विश्वस्त हुने अवस्था नदेखिएको, कार्ययोजनाको मर्म र परिधिलाई बेवास्ता गरी AAC भन्दा बढी हुने गरी संकलन सहमति दिने राय पेश गरेको र कटान कार्यको नियन्त्रण र कारवाही नगरी समर्थन गरेको कार्यबाट खयर ५५१।४१ क्यूफि राष्ट्रिय सम्पत्तिको हानी नोक्सानी पुऱ्याएको पुष्टि हुन आएको छ।

(ख) ढोढरी इलाका वन कार्यालयका सहायक वन अधिकृत श्यामनारायण झाले AAC उल्लंघन हुने गरी संकलन गर्न नमिल्ने कानूनी व्यवस्थाको जानकारी हुँदाहुँदै त्यसको बेवास्ता गरी बढी रुख कटान गरी निजी फाइदा लिने निहित उद्देश्यले सम्बन्धित कागजात अध्ययन जाँच नगरी नगराई ऐन नियमको मर्म विपरीत हुने गरी तयार भएको त्रुटिपूर्ण कार्ययोजनाको हवाला दिई छपान गरी पेश गरिएको लगत अनुसार नै AAC भन्दा बढी परिमाण कटान (संकलन) कार्यका लागि किटानी राय सहित फायल जि.व.का.मा पेश गरेको समेत कार्यबाट खयर ५५१।४१ क्यूफि राष्ट्रिय सम्पत्तिको हानी नोक्सानी पुऱ्याएको पुष्टि हुन आएको छ।

(ग) जिल्ला वन कार्यालयका सहायक वन अधिकृत सुरजनिधि तिवारीले AAC उल्लंघन हुने गरी संकलन गर्न नमिल्ने कानूनी व्यवस्थाको जानकारी हुँदाहुँदै त्यसको बेवास्ता गरी बढी रुख कटान गरी निजी फाइदा लिने निहित उद्देश्यले इक्काबाट पेश हुन आएको छपान मूल्याङ्कन सहितको राय/टिप्पणी फाइलका कागजात अध्ययन जाँच नगरी कटान (संकलन) कार्यका लागि राय सहित फायल पेश गरी निमित्त जिल्ला वन अधिकृतबाट स्वीकृत गराउन सकृय रहेको समेत कार्यबाट खयर ५५१।४१ क्यूफि राष्ट्रिय सम्पत्तिको हानी नोक्सानी पुऱ्याएको पुष्टि हुन आएको छ।

(घ) निमित्त जिल्ला वन अधिकृत प्रभुनाथप्रसाद यादवले वनको क्षमता भन्दा बढी रुख कटान गर्ने उद्देश्यले वन पैदावर संकलन तथा बिक्री वितरण निर्देशिका, २०५७ सामुदायिक वनको हकमा आकर्षण नहुने अवस्थामा पनि आफू अनुकूल हुने गरी प्राविधिक हिसावले त्रुटिपूर्ण कार्ययोजनामा रहेको ढलापडा तथा सुख्खड खडा रुखहरुले वार्षिक प्राप्तिको महलमा कुनै असर नपार्ने प्रावधानलाई संशोधन नगरी त्यसैको हवाला दिई संरक्षणको कवजको रूपमा सामुदायिक वन स्रोत सर्वेक्षण मार्गदर्शन, २०६१ को पृष्ठ ५२ मा रहेको द्रष्टव्य प्रावधानको गलत व्याख्या गरी मिति २०६९।२।१४ मा सफाइ पाउँ भन्ने निवेदन दिई आयोगलाई झुक्काउने प्रयास गरेको, घुमाउरो किसिमले AAC भन्दा बढी रुखहरु छपान गरी पेश गराउने गलत मनसायले पत्रादेश दिएको, आफैले दिएको आदेश उल्लंघन गरी कार्ययोजनाको सीमा भन्दा बढी, ढलापडा रुखको कारण नखुलेको तथा ढलापडा नै भएको अवस्थामा पनि रुखको लम्बाइ नाप नभएको काल्पनिक एवं त्रुटिपूर्ण छपान लगत मूल्याङ्कन विवरण पेश हुन आएकोमा आवश्यक छानविन तथा जाँचबुझ नगरी/नगराई गलत मनसायले अभिप्रेरित भई वैधता दिलाउने उद्देश्यले प्रचलित कानूनले आफूलाई दिएको अधिकारको दुरुपयोग

गरी AAC उल्लंघन हुने प्रस्ताव स्वीकृत गरी समूहलाई कटान आदेश दिएको र आदेश भन्दा बढी कटान हुँदा पनि नियन्त्रण तथा कारवाही नगरेको कारणबाट खयर ५५१।४१ क्यूफि राष्ट्रिय सम्पत्तिको हानी नोक्सानी पुऱ्याएको पुष्टि हुन आएको छ।

(ड) सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहका अध्यक्ष बुधना थारु र सचिव चन्द्र बहादुर थारुले AAC भन्दा खयर ५५१।४१ क्यूफि बढी काठ अनियमित रुपमा कटान गरी गराई हानी नोक्सानी पुऱ्याएको देखियो। यसरी निजहरुले समूहलाई प्रचलित कानून बमोजिम प्राप्त हुने परिमाण भन्दा बढी परिमाण अनियमित रुपमा रुख कटान गरी त्यसबाट प्राप्त हुने अवैध लाभ बाँडी खाने मनसायले वन कर्मचारीसँग मिलेमतो गरी राष्ट्रिय सम्पत्तिमा हानी नोक्सानी पुऱ्याएको देखिन आयो।

माथि उल्लेख भए बमोजिम यस वनबाट अनियमित रुपमा कटान गरी हानी नोक्सानी भएको खयर ५५१।४१ क्यूफिको वन नियमावली, २०५१ को अनुसूची २ खण्ड (क) क्र.स. १५ बमोजिम प्रति क्यूफि रु. ६००।- का दरले हुन आउने विगो रु. ३,३०,८४६।- (तीन लाख तीस हजार आठ सय छयालीस रुपैयाँ) प्रकरण (क), (ख) (ग) र (घ) मा उल्लेख भएका प्रभुनाथप्रसाद यादव, श्यामनारायण झा, सुरजनिधि तिवारी र विष्णुप्रसाद योगीले आफ्नो कर्तव्य पालनको सिलसिलामा वन जङ्गलको उचित संरक्षण गर्नुपर्नेमा सो नगरी नेपाल सरकारको सम्पत्तिको रुपमा रहेको वनका रुखहरु लापरवाहीपूर्ण एवं बदनियतपूर्ण तरिकाले हानी नोक्सानी पुऱ्याउने कार्यमा प्रत्यक्ष संलग्न रहेको पुष्टि भएकोले निज राष्ट्रसेवक कर्मचारीहरुले आफूलाई गैरकानूनी लाभ र सरकारी सम्पत्तिको हानी नोक्सानी पुऱ्याई भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा १७ बमोजिमको कसूर गरेको पुष्टि हुन आएको छ। त्यसैगरी प्रकरण (ड) मा उल्लेख भएका बुधना थारु र चन्द्र बहादुर थारुले आफूलाई प्राप्त आदेश भन्दा बढी अनियमित कटान गरी प्राप्त हुने लाभ बाँडी खाने मनसायले राष्ट्रिय सम्पत्तिमा हानी नोक्सानी पुऱ्याई सोही ऐनको दफा ८ को उपदफा (४) बमोजिमको कसूर गरेको पुष्टि हुन आएको छ भन्ने समेत व्यहोराको अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगको अनुसन्धान विवरण।

(३) दुर्गा सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह, सूर्यपटुवा -४(ग) दुर्गानगर, बर्दिया

खाता रेञ्जपोष्टका रेञ्जर जयप्रकाश गुप्तले स्थानीय ३६ घरधुरीलाई १४।०९ हेक्टर उत्पादनशील क्षेत्र सहित ३४।०७ हे वनक्षेत्रको कार्ययोजना तयार र जिल्ला वन अधिकृत दिवाकर पाठकले मिति २०६३/०६/०५ मा स्वीकृत गरी समूहलाई सो वन हस्तान्तरण भएको, कार्ययोजनामा Growing Stock ९४ घनमिटर प्रति हेक्टर (घमि/हे), कुल वार्षिक स्वीकार्य कटान परिमाण (AAC) खयरको ९३।४५ क्यूविक फिट (क्यूफि), जामुनको २५१।६८ क्यूफि र खण्ड (क) को उपखण्ड १, २, र ४ का सिसौ, खयर र सिमल फाटफुट रहेको र ढला सुखड मात्र संकलन गर्ने भनी उल्लेख

भएको देखिन्छ। जिल्ला वन कार्यालयले मिति २०६६/०९/२९ मा ढोढरी इलाका वन कार्यालयलाई स्वीकृत कार्ययोजनाको परिधिमा रही रुखहरूको लगत मूल्याङ्कन, समूह भेलाको निर्णय र एकिन राय सहित टिप्पणी पेश गर्न आदेश भएको देखिन्छ।

खाता रेञ्जपोष्टका रेन्जर विष्णुप्रसाद योगीले आदेश विपरित AAC परिमाण भन्दा बढी नदी किनारमा ढलेका, आगलागी भई ढलेका, चोरले काटेका, हावाहुरीले ढलेका, सुखड भई ढलेका १२ वटा खयर रुखको ३४३।३७ क्यूफि र रोगी तथा हैसियत बिग्रेका खयर ५ रुखको ६७।७८ क्यूफि गरी जम्मा १७ रुखको ४११।१५ क्यूफि छपान मूल्याङ्कन गरी टिप्पणी राय सहित मिति २०६६/११/२४ मा इलाका वन कार्यालयमा पेश गरेको पाईयो। ढोढरी इलाका वन कार्यालयका सहायक वन अधिकृत हरिनारायण आचार्यले आफू अन्तर्गतको रेञ्जपोष्टहरूको सुपरीवेक्षक र नियन्त्रणको प्रमुख जिम्मेवारी बोकेको र २५ प्रतिशत छपान निरीक्षणको समेत जिम्मेवारी रहेको अवस्थामा निजले AAC भन्दा बढी परिमाण संकलन गर्न नमिल्ने कानूनी व्यवस्थाको जानकारी हुँदाहुँदै कुन कुन सि.नं. का रुख नदी कटान, चोरले काटेका, हैसियत बिग्रेका, हावाहुरीले ढलेका, सुखड वा सुखड ढलापढा हुन् एकिन गरी गराई सो मध्ये ढलापढा रुखहरूबाट AAC पुग्न गएको अवस्थामा लगत तालिका संशोधन गर्न लगाई AAC भन्दा बढी परिमाणमा छपान भएका अवल दर्जाका खडा रुखहरूको छपान रद्द गरी गराई AAC अनुसारको परिमाण संकलन सहमति दिने राय टिप्पणी जिल्ला वन कार्यालयमा पेश गर्ने र गलत छपान लगत पेश गरेकोमा रेन्जर विष्णुप्रसाद योगीलाई विभागीय कारवाहीको लागि जिल्ला वन अधिकृत समक्ष छानविनका लागि सिफारिस गर्नुपर्ने अवसर रहँदा रहँदै जसरी हुन्छ बढी काठ कटान गरी गराई निजी फाइदा लिने निहित उद्देश्यले विद्यमान कानूनी व्यवस्थाको बेवास्ता गरी कार्ययोजना तथा आवश्यक कागजात अध्ययन नै नगरी पेश हुन आएको छपान लगत मूल्याङ्कन विवरणलाई “AAC भन्दा बढी परिमाणका वन पैदावार आगामी वर्षको कटानमा समायोजन गर्ने” भनी संकलन सहमति दिने राय टिप्पणी जिल्ला वन कार्यालयमा पेश गरेको पाईयो। कार्ययोजनामा AAC भन्दा बढी परिमाण आगामी वर्षको कटानमा समायोजन गर्ने व्यवस्था उल्लेख भएको नदेखिँदा निजले गरेको यो सिफारिसले विद्यमान कानूनी व्यवस्था तथा सो अनुरूप बनेको सामुदायिक वनको कार्ययोजना समेतको उल्लंघन गरेको देखियो।

जिल्ला वन कार्यालयका सहायक वन अधिकृत सुरजनिधि तिवारीले इलाका वन कार्यालयबाट पेश हुन आएको छपान मूल्याङ्कन बमोजिमका कुन कुन सि.नं. का रुख नदी कटान, चोरले काटेका, हैसियत बिग्रेका, हावाहुरीले ढलेका, सुखड वा सुखड ढलापढा हुन् एकिन नगरी, AAC भन्दा बढी परिमाण संकलन गर्न नमिल्ने कानूनी व्यवस्थाको जानकारी हुँदाहुँदै पनि त्यसको बेवास्ता गरी इक्काबाट पेश हुन आएको राय/टिप्पणी बमोजिम नै प्रस्ताव गरी कार्यालय प्रमुख समक्ष पेश गरेको र

निमित्त जिल्ला वन अधिकृत प्रभुनाथप्रसाद यादवले आफूसंग ढलापडा रुखहरुबाट मात्र कटान सहमति दिने अवसर रहँदा रहँदै मिति २०६७/१/२७ मा १७ रुखको ४११।१५ क्यूफि काठ संकलन सहमति दिएको कार्यबाट वन नियमावली, २०५१ को नियम ३१(१) र ३२(१) को प्रावधान प्रतिकूल हुने गरी AAC भन्दा खयर ३१७।७ क्यूफि बढी कटान इजाजत दिएको पाइयो। उत्पादन तर्फ हेर्दा जिल्ला वन कार्यालयले मिति २०६९/३/१२ मा आयोगलाई पठाएको पत्रबाट खयर गोलिया २०७ थानको ४०८।५६ क्यूफि उत्पादन भै घाटगद्दीमा मौज्जात रहेको उल्लेख भएको देखिँदा यस सामुदायिक वनमा स्वीकृत कार्ययोजनाको सीमा (AAC) भन्दा खयर ३१४।७५ क्यूफि बढी कटान गरी हानी नोक्सानी भएको देखिन आयो।

सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको काम कारवाही हेर्दा जिल्ला वन कार्यालयसंग छपान आदेश माग गर्ने तथा सुखड ढलापडा संकलन गर्ने भनी समूहको निर्णय र त्यसको कार्यान्वयन जिम्मेवारी पाएको कार्य समितिले AAC भन्दा बढी काठ संकलन गर्न नमिल्ने विषयमा जानीजानी सो भन्दा बढी खडा रुखहरु समेत छपान गराएको, समूहका अध्यक्ष र सचिवले छपान लगत तयारीमा सहयोग तथा प्रमाणित गरेको, संकलन सहमतिको माग गरेको, AAC भन्दा बढी परिमाणका रुख कटान गरेको। समूहको निर्णय पुस्तिका र अन्य कागजातबाट उल्लिखित काम कारवाहीहरु गर्न गराउन समूहका अध्यक्ष र सचिवको प्रमुख भूमिका रहेको पाइएकोले निजहरुकै मिलोमतोमा AAC भन्दा खयर ३१४।७५ क्यूफि बढी काठ अनियमित रुपमा कटान गरी राष्ट्रिय सम्पत्तिको हानी नोक्सानी गरेको पुष्टि हुन आएको छ।

उल्लिखित प्रकरणहरुमा भए गरेका काम कारवाहीबाट वन नियमावली, २०५१ को नियम ३१ ले निषेध गरेको कार्य र सोही नियमावलीको नियम ३२ (१) अनुसार कार्ययोजना बमोजिम प्राप्त हुने वन पैदावारको मात्र संकलन गर्नुपर्ने प्रावधान प्रतिकूल AAC भन्दा खयर ३१४।७५ क्यूफि बढी काठ अनियमित रुपमा कटान भएको र यसमा सम्बद्ध सरकारी निकायले गलत मनसाय राखी आफ्नो पदिय कर्तव्य पूरा नगरी रुखहरु छपान गर्ने, सो अनुसार कटान (संकलन) कार्यका लागि राय सहित फायल पेश गर्ने, संकलन सहमति दिने र सम्बन्धित सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहले AAC उल्लंघन गरी कटान गर्ने गराउने कार्य भए गरेकोमा निम्न राष्ट्रसेवक कर्मचारी र सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहका पदाधिकारीहरुको प्रत्यक्ष संलग्नता देखिन आयो:

(क) खाता रेञ्जपोष्टका रेन्जर विष्णुप्रसाद योगीले जिल्ला वन कार्यालयबाट प्राप्त आदेशलाई बेवास्ता गरी गलत मनसाय राखी राम्रो हैसियतका AAC भन्दा बढी परिमाण उत्पादन हुने गरी खयर १७ रुखको ४११।१५ क्यूफि काठ सामुदायिक वन पदाधिकारीहरु समेतको रोहवर भएको फिल्ड निरीक्षणमा प्रत्येक रुखको नम्बर, जात, गुणस्तर, मोटाइ व्यास र आयतन तालिकामा सबैको सहीछाप

मुचुल्का खडा गरेको तर तालिकाको कुन कुन रुख के कारणले ढलेको हो सो नखुलेको, ढलेका सबै रुखहरूको सहजै लम्बाइ गणना गर्न सकिने अवस्थामा पनि रुखको लम्बाइ वा उचाइ समेत नजनाई आयतन परिमाण गणना गरेको देखिँदा ती रुख ढलेकै हुन् र आयतन गणना अनुमान सही हो भनी विश्वस्त हुने अवस्था नदेखिएको, कार्ययोजनाको मर्म र परिधिलाई बेवास्ता गरी AAC भन्दा बढी हुने गरी संकलन सहमति दिने राय पेश गरेको र कटान कार्यको नियन्त्रण र बढी कटान गरेकोमा कारवाही नगरी समर्थन गरेको कार्यबाट खयर ३१४।७५ क्यूफि राष्ट्रिय सम्पत्तिको हानी नोक्सानी पुऱ्याएको पुष्टि हुन आएको छ।

(ख) ढोढरी इलाका वन कार्यालयका सहायक वन अधिकृत हरिनारायण आचार्यले AAC उल्लंघन हुने संकलन गर्न नमिल्ने कानूनी व्यवस्थाको जानकारी हुँदाहुँदै त्यसको बेवास्ता गरी बढी रुख कटान गरी निजी फाइदा लिने निहित उद्देश्यले सम्बन्धित कागजात अध्ययन जाँच नगरी नगराई ऐन नियमको मर्म विपरित हुने गरी तयार भएको त्रुटिपूर्ण कार्ययोजनाको हवाला दिई छपान गरी पेश गरिएको लगत अनुसार नै AAC भन्दा बढी परिमाण कटान (संकलन) कार्यका लागि किटानी राय सहित फायल जि.व.का.मा पेश गरेको कार्यबाट खयर ३१४।७५ क्यूफि राष्ट्रिय सम्पत्तिको हानी नोक्सानी पुऱ्याएको पुष्टि हुन आएको छ।

(ग) जिल्ला वन कार्यालयका सहायक वन अधिकृत सुरजनिधि तिवारीले AAC उल्लंघन हुने संकलन गर्न नमिल्ने कानूनी व्यवस्थाको जानकारी हुँदाहुँदै त्यसको बेवास्ता गरी बढी रुख कटान गरी निजी फाइदा लिने निहित उद्देश्यले सम्बन्धित कागजात अध्ययन जाँच नगरी नगराई छपान गरी पेश गरिएको इलाका वन कार्यालय मार्फत प्राप्त लगत अनुसार नै कटान (संकलन) कार्यका लागि राय सहित फायल पेश गरी निमित्त जिल्ला वन अधिकृतबाट स्वीकृत गराउन सकृय रहेको समेत कार्यबाट खयर ३१४।७५ क्यूफि राष्ट्रिय सम्पत्तिको हानी नोक्सानी पुऱ्याएको पुष्टि हुन आएको छ।

(घ) निमित्त जिल्ला वन अधिकृत प्रभुनाथप्रसाद यादवले वनको क्षमता भन्दा बढी रुख कटान गर्ने उद्देश्यले वन पैदावर संकलन तथा बिक्री वितरण निर्देशिका, २०५७ सामुदायिक वनको हकमा आकर्षण नहुने अवस्थामा पनि आफू अनुकूल हुने गरी प्राविधिक हिसावले त्रुटिपूर्ण कार्ययोजनामा रहेको ढलापडा तथा सुख्खड खडा रुखहरूले वार्षिक प्राप्तिको महलमा कुनै असर नपर्ने प्रावधानलाई संशोधन नगरी त्यसैको हवाला दिई संरक्षणको कवजको रूपमा सामुदायिक वन स्रोत सर्वेक्षण मार्गदर्शन, २०६१ को पृष्ठ ५२ मा रहेको द्रष्टव्य प्रावधानलाई गलत व्याख्या गरी मिति २०६९।२।१४ मा सफाइ पाउँ भन्ने निवेदन दिई आयोगलाई झुक्याउने प्रयास गरेको, घुमाउरो किसिमले AAC भन्दा बढी नै रुखहरू छपान गरी पेश गराउने गलत मनसायले पत्रादेश दिएको, आफैँले दिएको आदेश उल्लंघन गरी कार्ययोजनाको सीमा भन्दा बढी, ढलापडा रुखको कारण

नखुलेको तथा ढलापडा नै भएको अवस्थामा पनि रुखको लम्बाइ नाप नभएको काल्पनिक एवं त्रुटिपूर्ण छपान लगत मूल्याङ्कन विवरण पेश हुन आएकोमा आवश्यक छानविन तथा जाँचबुझ नगरी/नगराई गलत मनसायले अभिप्रेरित भई वैधता दिलाउने उद्देश्यले प्रचलित कानूनले आफूलाई दिएको अधिकारको दुरुपयोग गरी AAC उल्लंघन हुने प्रस्ताव स्वीकृत गरी समूहलाई कटान आदेश दिएको र दिएको आदेश भन्दा बढी कटान हुँदा पनि नियन्त्रण तथा कारवाही नगरेको कार्यबाट खयर ३१४।७५ क्यूफि राष्ट्रिय सम्पत्तिको हानी नोक्सानी पुऱ्याएको पुष्टि हुन आएको छ।

(ड) सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहका अध्यक्ष बिन्तीराम थारु र सचिव सन्तराम परियारले AAC भन्दा खयर ३१४।७५ क्यूफि बढी काठ अनियमित रुपमा कटान गरी गराई हानी नोक्सानी पुऱ्याएको देखियो। यसरी निजहरुले समूहलाई प्रचलित कानून बमोजिम प्राप्त हुने परिमाण भन्दा बढी परिमाणमा अनियमित रुपमा रुख कटान गरी त्यसबाट प्राप्त हुने अवैध लाभ बाँडी खाने मनसायले वन कर्मचारीसँग मिलेमतो गरी राष्ट्रिय सम्पत्तिमा हानी नोक्सानी पुऱ्याएको देखिन आयो।

माथि उल्लेख भए बमोजिम यस वनबाट अनियमित रुपमा कटान गरी हानी नोक्सानी भएको खयर ३१४।७५ क्यूफिको वन नियमावली, २०५१ को अनुसूची २ खण्ड (क) क्र.सं. १५ बमोजिम प्रति क्यूफि रु.६००।- का दरले हुन आउने विगो रु. १,८८,८५०।- (एक लाख अठासी हजार आठ सय पचास रुपैयाँ) प्रकरण (क), (ख), (ग) र (घ) मा उल्लेख भएका प्रभुनाथप्रसाद यादव, हरिनारायण आचार्य, सुरजनिधि तिवारी र विष्णु प्रसाद योगीले आफ्नो कर्तव्य पालनको शिलसिलामा वन जङ्गलको उचित संरक्षण गर्नुपर्नेमा सो नगरी नेपाल सरकारको सम्पत्तिको रुपमा रहेका रुखहरु लापरवाहीपूर्ण एवं बदनियतपूर्ण तरिकाले हानी नोक्सानी पुऱ्याउने कार्यमा प्रत्यक्ष संलग्न रहेको पुष्टि भएकोले निज राष्ट्रसेवक कर्मचारीहरुले आफूलाई गैरकानूनी लाभ र सरकारी सम्पत्तिको हानी नोक्सानी पुऱ्याई भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा १७ बमोजिमको कसूर गरेको पुष्टि हुन आएको छ। त्यसैगरी प्रकरण (ड) मा उल्लेख भएका बिन्तीराम थारु र सन्तराम परियारले आफूलाई प्राप्त आदेश भन्दा बढी अनियमित कटान गरी प्राप्त हुने लाभ बाँडी खाने मनसायले राष्ट्रिय सम्पत्तिमा हानी नोक्सानी पुऱ्याई सोही ऐनको दफा ८ को उपदफा (४) बमोजिमको कसूर गरेको पुष्टि हुन आएको छ भन्ने समेत व्यहोराको अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगको अनुसन्धान विवरण।

(४) ललै सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह, सूर्यपटुवा -६, सुन्दरपुर/बंगालिपुर, बर्दिया

खाता रेञ्जपोष्टका रेञ्जर धनराज मण्डल स्थानीय ३६ घरधुरीलाई ४३।१७ हेक्टर वनक्षेत्रको कार्ययोजना तयार र जिल्ला वन अधिकृत दिवाकर पाठकले मिति २०६३/१२/१८ मा स्वीकृत गरी समूहलाई सो वन हस्तान्तरण भएको, कार्ययोजनामा Growing Stock १५७ घनमिटर प्रति हेक्टर

(घमि/हे), कुल वार्षिक स्वीकार्य कटान परिमाण (AAC) खयरको ७५३।६७, जामुनको ४१३।२१ र कर्माको ४८८।६१ क्यूफि रहेको देखिन्छ।

जिल्ला वन कार्यालयले मिति २०६६/०९/२६ मा ढोढरी इलाका वन कार्यालयलाई स्वीकृत कार्ययोजनाको परिधिमा रही रुखहरुको लगत मूल्याङ्कन, समूह भेलाको निर्णय र एकिन राय सहित टिप्पणी पेश गर्न आदेश भएको देखिन्छ। खाता रेञ्जपोष्टका रेन्जर विष्णुप्रसाद योगीले जिल्ला वन कार्यालयको आदेश विपरीत गई AAC भन्दा बढी परिमाण नदी किनारमा ढलेका, आगलागी भई ढलेका, चोरले काटेका, हावाहुरीले ढलेका, सुखड भई ढलेका भनी खयर जातका ६६ रुखको १३२९।८७ क्यूफि र रोगी तथा हैसियत बिग्रेका खयर जातका ११ रुखको २६०।११ क्यूफि, जामुन ५ रुखको ३९६।९३ क्यूफि र कर्मा ६ रुखको २५६।४२ क्यूफि गरी जम्मा खयर ७७ रुखको १५८९।९८ क्यूफि, जामुन र कर्माको ११ रुखको ६५३।३३ क्यूफि र मिश्रित प्रजातिको १।९६ चट्टा दाउराको छपान मूल्याङ्कन गरी मिति २०६६/१२/०६ मा संकलन सहमतिका लागि टिप्पणी राय इवकामा पेश गरेको पाईयो। ढोढरी इलाका वन कार्यालयका सहायक वन अधिकृत श्यामनारायण झाले आफू अन्तर्गतको रेञ्जपोष्टहरुको सुपरीवेक्षक र नियन्त्रणको प्रमुख जिम्मेवारी बोकेको र २५ प्रतिशत छपान निरीक्षणको समेत जिम्मेवारी रहेको अवस्थामा निजले AAC भन्दा बढी परिमाण संकलन गर्न नमिल्ने कानूनी व्यवस्थाको जानकारी हुँदाहुँदै कुन कुन सि.नं. का रुख नदी कटान, चोरले काटेका, हैसियत बिग्रेका, हावाहुरीले ढलेका, ढलापढा वा सुखड खडा हुन् एकिन गरी गराई सो मध्ये ढलापढा रुखहरुबाट AAC पुग्न गएको अवस्थामा लगत तालिका संशोधन गर्न लगाई AAC भन्दा बढी परिमाणमा छपान भएका अबल दर्जाका खडा रुखहरुको छपान रद्द गरी गराई AAC अनुसारको परिमाण संकलन सहमति दिने राय टिप्पणी जिल्ला वन कार्यालयमा पेश गर्ने र गलत छपान लगत पेश गरेकोमा रेन्जर विष्णुप्रसाद योगीलाई विभागीय कारवाहीको लागि जिल्ला वन अधिकृत समक्ष छानविनका लागि सिफारिस गर्नुपर्ने अवसर रहँदा रहँदै जसरी हुन्छ बढी काठ कटान गरी गराई निजी फाइदा लिने निहित उद्देश्यले विद्यमान कानूनी व्यवस्था बेवास्ता गरी कार्ययोजना तथा आवश्यक कागजात अध्ययन नै नगरी खाता रेञ्ज पोष्टबाट पेश हुन आएको छपान लगत मूल्याङ्कन विवरणलाई आफैँले स्थलगत निरीक्षण गरेको उल्लेख गरी प्रचलित कानूनी व्यवस्थाको विपरीत गई AAC भन्दा बढी परिमाण संकलन गर्न सकिने राय सिफारिस गरेको पाइयो।

जिल्ला वन कार्यालयका सहायक वन अधिकृत सुरजनिधि तिवारीले इलाका वन कार्यालयबाट पेश हुन आएको छपान मूल्याङ्कन बमोजिमका कुन कुन सि.नं. का रुख नदी कटान, चोरले काटेका, हैसियत बिग्रेका, हावाहुरीले ढलेका, सुखड खडा वा ढलापढा हुन् एकिन नगरी, AAC भन्दा बढी परिमाण संकलन गर्न नमिल्ने कानूनी व्यवस्थाको जानकारी हुँदाहुँदै पनि त्यसको बेवास्ता गरी टिप्पणी प्रस्ताव

पेश गरेको र निमित्त जिल्ला वन अधिकृत प्रभुनाथप्रसाद यादवले ढलापडा रुखहरू मध्येबाट मात्र कटान सहमति दिने अवसर आफू समक्ष रहँदा रहँदै मिति २०६७/१/२७ मा ८४ रुखको २२४३।३३ क्यूफि काठ र १।९६ चट्टा दाउरा स्वीकृत गरी संकलन सहमति दिएको कारणबाट वन नियमावली, २०५१ को नियम ३१(१) र सोही नियमावली को नियम ३२(१) बमोजिमको प्रावधान प्रतिकूल हुने गरी AAC भन्दा खयर ८४५।३१ क्यूफि काठ बढी कटान इजाजत दिएको पाइयो। उत्पादन तर्फ हेर्दा जिल्ला वन कार्यालयको मिति २०६९/३/१२ को पत्रबाट खयर गोलिया १२८६ थानको १,७६७।९६ क्यूफि, जामुन गोलिया २९ थानको २९१।६७ क्यूफि र कर्मा गोलिया १५ थानको ३०४।७४ क्यूफि उत्पादन भै घाटगद्दी मौज्जात रहेको देखियो। यसरी यस सामुदायिक वनको स्वीकृत कार्ययोजना भन्दा खयर १०१४।२९ क्यूफि बढी कटान भई हानी नोक्सानी भएको देखिन आयो।

सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको काम कारवाही हेर्दा जिल्ला वन कार्यालयसंग छपान आदेश माग गर्ने तथा सुखड ढलापडा संकलन गर्ने भनी समूहको निर्णय र त्यसको कार्यान्वयन जिम्मेवारी पाएको कार्य समितिले AAC भन्दा बढी काठ संकलन गर्न नमिल्ने विषयमा जानी जानी सो भन्दा बढी खडा रुखहरू समेत छपान गराएको, समूहका अध्यक्ष र सचिवले छपान लगत तयारीमा सहयोग तथा प्रमाणित गरेको, संकलन सहमतिको माग गरेको, AAC भन्दा बढी परिमाणका रुख कटान गरेको। समूहको निर्णय पुस्तिका र अन्य कागजातबाट उल्लेखित काम कारवाहीहरू गर्न गराउन समूहका अध्यक्ष र सचिवको प्रमुख भूमिका रहेको पाइकोले निजहरूकै मिलोमतोमा AAC भन्दा खयर १०१४।२९ क्यूफि बढी काठ अनियमित रूपमा कटान गरी राष्ट्रिय सम्पत्तिको हानी नोक्सानी गरेको पुष्टि हुन आएको छ ।

उल्लेखित प्रकरणहरूमा भए गरेका काम कारवाहीबाट वन नियमावली, २०५१ को नियम ३१ ले निषेध गरेको कार्य र सोही नियमावलीको नियम ३२ (१) अनुसार कार्ययोजना बमोजिम प्राप्त हुने वन पैदावारको मात्र संकलन गर्नुपर्ने प्रावधान प्रतिकूल AAC भन्दा खयर १०१४।२९ क्यूफि बढी अनियमित रूपमा कटान भएको र यसमा सम्बद्ध सरकारी निकायले गलत मनसाय राखी आफ्नो पद्वि कर्तव्य पूरा नगरी रुखहरू छपान गर्ने, सो अनुसार कटान (संकलन) कार्यका लागि राय सहित फायल पेश गर्ने, संकलन सहमति दिने र सम्बन्धित सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहले AAC उल्लंघन गरी कटान गर्ने गराउने कार्य भए गरेकोमा निम्न राष्ट्रसेवक कर्मचारीहरू र सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहका पदाधिकारीहरूको प्रत्यक्ष संलग्नता देखिन आयो:

(क) खाता रेञ्जपोष्टका रेन्जर विष्णु प्रसाद योगीले जिल्ला वन कार्यालयबाट प्राप्त आदेशलाई बेवास्ता गरी गलत मनसाय राखी राम्रो हैसियतका AAC भन्दा बढी परिमाण उत्पादन हुने गरी खयर

७७ रुखको १,५८९।९८ क्यूफि काठ उत्पादन हुने गरी सामुदायिक वनका पदाधिकारीहरु समेतको रोहवर भएको फिल्ड निरीक्षणमा प्रत्येक रुखको नम्बर, जात, गुणस्तर, मोटाइ व्यास र आयतन तालिकामा सबैको सहीछाप गराई मुचुल्का खडा गरेको, कुन कुन रुखहरु के के कारणले ढलेका हुन् सो कुरा नखुलानुका साथै ढलेका रुखका सहजै लम्बाइ गणना गर्न सकिने अवस्थामा पनि रुखको लम्बाइ वा उचाइ समेत नजनाई आयतन परिमाण अनुमानित भनिएकोले ती रुख ढलेकै थिए र आयतन गणना अनुमान सही नै थियो भनी विश्वस्त हुने अवस्था नदेखिएको, कार्ययोजनाको मर्म र परिधिलाई बेवास्ता गरी AAC भन्दा बढी हुने गरी संकलन सहमतिको लागि राय पेश गरेको र कटान कार्यको नियन्त्रण र कारवाही नगरी समर्थन गरेबाट खयर १०१४।२९ क्यूफि राष्ट्रिय सम्पत्तिको हानी नोक्सानी पुऱ्याएको पुष्टि हुन आएको छ।

(ख) ढोढरी इलाका वन कार्यालयका सहायक वन अधिकृत श्यामनारायण झाले AAC उल्लंघन हुने गरी संकलन गर्न नमिल्ने कानूनी व्यवस्थाको जानकारी हुँदाहुँदै त्यसको बेवास्ता गरी बढी रुख कटान गरी निजी फाइदा लिने निहित उद्देश्यले सम्बन्धित कागजात अध्ययन जाँच नगरी नगराई ऐन नियमको मर्म विपरित हुने गरी तयार भएको त्रुटिपूर्ण कार्ययोजनाको हवाला दिई छपान गरी पेश गरिएको लगत अनुसार नै AAC भन्दा बढी परिमाण कटान (संकलन) कार्यका लागि किटानी राय सहित फायल जि.व.का.मा पेश गरेको समेत कार्यबाट खयर १०१४।२९ क्यूफि राष्ट्रिय सम्पत्तिको हानी नोक्सानी पुऱ्याएको पुष्टि हुन आएको छ।

(ग) जिल्ला वन कार्यालयका सहायक वन अधिकृत सुरजनिधि तिवारीले AAC उल्लंघन हुने गरी संकलन गर्न नमिल्ने कानूनी व्यवस्थाको जानकारी हुँदाहुँदै त्यसको बेवास्ता गरी बढी रुख कटान गरी निजी फाइदा लिने निहित उद्देश्यले पेश भएको सम्बन्धित फाइल कागजात अध्ययन जाँच नगरी नगराई छपान गरी पेश गरिएको लगत अनुसार नै कटान (संकलन) कार्यका लागि राय सहित फायल पेश गरी निमित्त जिल्ला वन अधिकृतबाट स्वीकृत गराउन सकृय रहेको समेत कार्यबाट खयर १०१४।२९ क्यूफि राष्ट्रिय सम्पत्तिको हानी नोक्सानी पुऱ्याएको पुष्टि हुन आएको छ।

(घ) निमित्त जिल्ला वन अधिकृत प्रभुनाथप्रसाद यादवले वनको क्षमता भन्दा बढी रुख कटान गर्ने उद्देश्यले वन पैदावार संकलन तथा बिक्री वितरण निर्देशिका, २०५७ सामुदायिक वनको हकमा आकर्षण नहुने अवस्थामा पनि आफू अनुकूल हुने गरी प्राविधिक हिसावले त्रुटिपूर्ण कार्ययोजनामा रहेको ढलापडा तथा सुख्खड खडा रुखहरुले वार्षिक प्राप्तिको महलमा कुनै असर नपार्ने प्रावधानलाई संशोधन नगरी त्यसैको हवाला दिई संरक्षणको कवजको रूपमा सामुदायिक वन स्रोत सर्वेक्षण मार्गदर्शन, २०६१ को पृष्ठ ५२ मा रहेको द्रष्टव्य प्रावधानलाई गलत व्याख्या गरी मिति २०६९।२।१४ मा सफाइ पाउँ भनी निवेदन दिई आयोगलाई झुक्याउने प्रयास गरेको, घुमाउरो

किसिमले AAC भन्दा बढी रुखहरु छपान गरी पेश गराउने गलत मनसायले पत्रादेश दिएको, आफैले दिएको आदेश उल्लंघन गरी कार्ययोजनाको सीमा भन्दा बढी ढलापडा रुखको कारण नखुलेको तथा ढलापडा नै भएको अवस्थामा पनि रुखको लम्बाइ नाप नभएको काल्पनिक एवं त्रुटिपूर्ण छपान लगत मूल्याङ्कन विवरण पेश हुन आएकोमा आवश्यक छानविन तथा जाँचबुझ नगरी/नगराई गलत मनसायले अभिप्रेरित भई वैधता दिलाउने उद्देश्यले प्रचलित कानूनले आफूलाई दिएको अधिकारको दुरुपयोग गरी AAC उल्लंघन हुने गरी पेश भएको प्रस्ताव स्वीकृत गरी समूहलाई कटान आदेश दिएको र आदेश भन्दा बढी कटान हुँदा पनि नियन्त्रण तथा कारवाही नगरेको कार्यबाट खयर १०१४।२९ क्यूफि राष्ट्रिय सम्पत्तिको हानी नोक्सानी पुऱ्याएको पुष्टि हुन आएको छ।

(ड) उक्त सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहले आफूलाई प्राप्त आदेश भन्दा खयर १७७।९८ क्यूफि काठ बढी परिमाण कटान गरेको र यस कार्यमा सो समूहका अध्यक्ष चुडुवा थारु र सचिव प्रदेशी थारुको प्रमुख भूमिका रहेको देखियो। यसरी निजहरुले समूहलाई प्रचलित कानून बमोजिम प्राप्त हुने परिमाण भन्दा बढी परिमाणमा अनियमित रुपमा रुख कटान गरी त्यसबाट प्राप्त हुने अवैध लाभ बाँडी खाने मनसायले वन कार्यालयका कर्मचारीहरूसँग मिलेमतो गरी राष्ट्रिय सम्पत्तिमा हानी नोक्सानी पुऱ्याएको देखिन आयो।

माथि उल्लेख भए बमोजिम यस वनबाट अनियमित रुपमा कटान गरी हानी नोक्सानी भएको खयर १०१४।२९ क्यूफिको वन नियमावली, २०५१ को अनुसूची २ खण्ड (क) क्र.सं. १५ बमोजिम प्रति क्यूफि रु. ६००।- का दरले हुन आउने विगो रु. ६,०८,५७४।- (छ लाख आठ हजार पाँच सय चौहत्तर रुपैयाँ) प्रकरण (क), (ख), (ग) र (घ) मा उल्लेख भएका प्रभुनाथप्रसाद यादव, श्यामनारायण झा, सुरजनिधि तिवारी र विष्णुप्रसाद योगीले आफ्नो कर्तव्यपालनको सिलसिलामा वन जङ्गलको उचित संरक्षण गर्नुपर्नेमा सो नगरी नेपाल सरकारको सम्पत्तिको रुपमा रहेका रुखहरु लापरवाहीपूर्ण एवं बदनियतपूर्ण तरिकाले हानी नोक्सानी पुऱ्याउने कार्यमा प्रत्यक्ष संलग्न रहेको पुष्टि भएकोले निज राष्ट्रसेवक कर्मचारीहरुले आफूलाई गैरकानूनी लाभ र सरकारी सम्पत्तिको हानी नोक्सानी पुऱ्याई भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा १७ बमोजिमको कसूर गरेको पुष्टि हुन आएको छ। त्यसैगरी प्रकरण (ड) मा उल्लेख भएका चुडुवा थारु र प्रदेशी थारुले आफूलाई प्राप्त आदेश भन्दा बढी अनियमित कटान गरी प्राप्त हुने लाभ बाँडी खाने मनसायले राष्ट्रिय सम्पत्तिमा हानी नोक्सानी पुऱ्याई सोही ऐनको दफा ८ को उपदफा (४) बमोजिमको कसूर गरेको पुष्टि हुन आएको छ भन्ने समेत व्यहोराको अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगको अनुसन्धान विवरण।

(५) चमेलीगौरी सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह, सूर्यपटुवा -९ (क), सोनाहा गाउँ, बर्दिया

खाता रेञ्जपोष्टका रेञ्जर विष्णुप्रसाद योगीले ३९ घरधुरीलाई ३८ हेक्टर उत्पादनशील क्षेत्र सहित ३९।०२ हे वन क्षेत्रको कार्ययोजना तयार र निमित्त जिल्ला वन अधिकृत प्रभुनाथप्रसाद यादवले मिति २०६६/१२/१ मा स्वीकृत गरी समूहलाई सो वन हस्तान्तरण भएको, कार्ययोजनामा Growing Stock ८९ घनमिटर प्रति हेक्टर (घमि/हे), कुल वार्षिक स्वीकार्य कटान परिमाण (AAC) खयरको ३४३ क्यूबिक फिट (क्यूफि), जामुनको ३५ क्यूफि, कर्माको ५५३ क्यूफि, सिसौको ४४।१ क्यूफि, सिमलको १२३।९ क्यूफि रहेको देखिन्छ।

सामुदायिक वन स्रोत सर्वेक्षण मार्गदर्शन, २०६१ को सि.नं.४.२ (पृष्ठ ४७ देखि ५५ सम्म) मा AAC निर्धारण गर्ने विधि उल्लेख गरिएको छ, जसमा ढलेका र सुकेका रुखहरू AAC भन्दा अलग रूपमा गणना गर्नुपर्ने अर्थात् यस खालका रुखहरू AAC को सीमाभित्र नपर्ने भनी उल्लेख भएको देखिँदैन। सोही निर्देशिकाको पृष्ठ ५२ को दृष्टव्यमा वन स्रोत सर्वेक्षण सम्पन्न गरी वार्षिक स्वीकार्य कटान परिमाण एकिन भए पश्चात हावाहुरीले यदि रुखहरू ढलेको अवस्थामा ढलेका रुखको परिमाण AAC भन्दा बढी भएको अवस्थामा मात्र आगामी वर्षको AAC मा मिलान गर्न सकिने प्रावधान रहेको देखिन्छ। यस प्रावधान अनुसार ढलेका रुखहरू समेत AAC को सीमाभित्र पार्नुपर्ने हो भनी स्पष्ट हुन आउँछ। यसबाट कार्ययोजना तयारीकै बेलामा भएका ढलापडा वा सुखड खडा रुखहरूलाई AAC भित्र पार्नुपर्ने नै देखिन आउँछ। अर्थात् AAC को छुट्टै परिमाण र ढलापडा वा सुखड खडा रुखहरूको छुट्टै परिमाण उल्लेख गरी AAC भन्दा बढी संकलन गर्न मिल्ने प्रावधान कार्ययोजनामा राख्न मिल्दैन र कटान/संकलन गर्न मिल्दैन। ढलेका रुखहरू समेत AAC को सीमाभित्र पार्नुपर्ने विद्यमान कानूनी व्यवस्थामा सुखड खडा वा यस्तै किसिमका अन्य रुखलाई कुनै पनि वहानामा AAC को सीमा बाहिर राख्न नमिल्ने स्पष्ट नै देखिन्छ। उक्त कार्ययोजनालाई अध्ययन गर्दा यसको पृष्ठ २२ सि.नं. २.७.२ मा ढलापडा तथा सुखड खडा रुखहरू जुनसुकै बेला हटाउन सकिने र यी रुखहरूले वार्षिक प्राप्तिको महलमा कुनै असर नपर्ने भएको छ। यसले गर्दा जुनसुकै बेला रुख सुकाई वा ढाल्न लगाई विभिन्न वहानामा जतिसुकै परिमाण कटान गर्न सकिने प्रावधान राखी वनको अत्यधिक दोहन गरी निजी लाभ लिने निहित स्वार्थले प्रेरित भई बढी रुख कटान गर्ने उद्देश्य लिई प्राविधिक हिसावले त्रुटिपूर्ण कार्ययोजना तयार गरेको देखिन्छ।

जिल्ला वन कार्यालयले मिति २०६६/१२/१० मा ढोढरी इलाका वन कार्यालय (इवका) लाई स्वीकृत सामुदायिक वन कार्ययोजनाको परिधिमा रही रुखहरूको लगत मूल्याङ्कन, समूह भेलाको निर्णय र एकिन राय सहित टिप्पणी पेश गर्न आदेश भएको देखिन्छ। खाता रेञ्जपोष्टका रेञ्जर विष्णुप्रसाद योगीले जिल्ला वन कार्यालयको आदेश विपरीत गई AAC परिमाण भन्दा बढी हुने गरी नदी किनारमा ढलेका, आगलागी भई ढलेका, चोरले काटेका, हावाहुरीले ढलेका, सुखड भई ढलेका भन्ने जनाई ३३

वटा खयरका रुखको ६६१।७४ क्यूफि र रोगी तथा हैसियत बिग्रेका खयर ९ रुखको १५९।४८ क्यूफि, जामुन १(एक) रुखको १३३।६८ क्यूफि र कर्मा ६ रुखको ५४८।७५ क्यूफि गरी जम्मा खयर ४२ रुखको ८२१।२२ क्यूफि, जामुन र कर्माको ६८२।४३ क्यूफि र कर्मा-जामुन मिश्रित १।५२ चट्टा दाउराको छपान मूल्याङ्कन गरी मिति २०६६/१२/२४ मा संकलन सहमतिका लागि टिप्पणी राय इवकामा पेश गरेको पाइयो। ढोढरी इलाका वन कार्यालयका सहायक वन अधिकृत बोधबहादुर कुँवरले आफू अन्तर्गतका रेञ्जपोष्टहरूको सुपरीवेक्षण र नियन्त्रणको प्रमुख जिम्मेवारी पाएको र २५ प्रतिशत छपान निरीक्षणको समेत जिम्मेवारी रहेको अवस्थामा निजले AAC भन्दा बढी परिमाण संकलन गर्न नमिल्ने कानूनी व्यवस्थाको जानकारी हुँदाहुँदै कुन कुन सि.नं. का कति वटा रुख नदी कटान, चोरले काटेका, हैसियत बिग्रेका, हावाहुरीले ढालेका, सुखड वा सुखड ढलापडा हुन् एकिन गरी गराई सो मध्ये ढलापडा रुखहरूबाट AAC पुग्न गएको अवस्थामा लगत तालिका संशोधन गर्न लगाई AAC भन्दा बढी परिमाणमा छपान भएका अबल दर्जाका खडा रुखहरूको छपान रद्द गरी गराई AAC अनुसारको परिमाण संकलन सहमति दिने राय टिप्पणी जिल्ला वन कार्यालयमा पेश गर्ने र गलत छपान लगत पेश गरेकोमा रेन्जर विष्णुप्रसाद योगीलाई विभागीय कारवाहीको लागि जिल्ला वन अधिकृत समक्ष छानविनका लागि सिफारिस गर्नुपर्ने अवसर रहँदा रहँदै जसरी हुन्छ बढी काठ कटान गरी गराई निजी फाइदा लिने निहित उद्देश्यले विद्यमान कानूनी व्यवस्थाको बेवास्ता गरी कार्ययोजना तथा आवश्यक कागजात अध्ययन नै नगरी पेश हुन आएको छपान लगत मूल्याङ्कन विवरणलाई सहायक वन अधिकृत श्यामनारायण झाले निरीक्षण गरेको भनी AAC भन्दा बढी परिमाण संकलन सहमतिको लागि सिफारिस गरेको पाइयो।

जिल्ला वन कार्यालयका सहायक वन अधिकृत सुरजनिधि तिवारीले छपान मूल्याङ्कन बमोजिमका कुन कुन सि.नं. का रुख नदी कटान, चोरले काटेका, हैसियत बिग्रेका, हावाहुरीले ढालेका, सुखड वा सुखड ढलापडा हुन् एकिन नगरी इवकाबाट पेश हुन आएको टिप्पणी अनुसार नै प्रस्ताव गरी जिल्ला वन अधिकृत समक्ष पेश गरेको र निमित्त जिल्ला वन अधिकृत प्रभुनाथप्रसाद यादवले आफूसंग ढलापडा रुखहरू मात्र कटान सहमति दिने अवसर रहँदा रहँदै मिति २०६७/१/२६ मा ४९ रुखको १५०३।६५ क्यूफि काठ र १।५२ चट्टा दाउराको संकलन सहमति दिएको। यसरी वन नियमावली, २०५१ को नियम ३१(१) र ३२ (१) को प्रावधान प्रतिकूल हुने गरी AAC भन्दा खयर ४७८।२२ क्यूफि काठ बढी कटान इजाजत दिएको देखियो। उत्पादन तर्फ हेर्दा जिल्ला वन कार्यालयको मिति २०६९/३/१२ को पत्रबाट खयर रुख ४२ बाट ५५९ थानको ९५०।९९ क्यूफि उत्पादन भै घाटगद्दीमा मौज्जात रहेका जानकारी भएको। यसमा सामुदायिक वनको स्वीकृत कार्ययोजना भन्दा ६०७।९९ क्यूफि खयर काठ हानी नोक्सानी भएको देखिन आयो।

सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको काम कारवाही हेर्दा जिल्ला वन कार्यालयसंग छपान आदेश माग गर्ने तथा सुखड ढलापडा संकलन गर्ने भनी समूहको निर्णय र त्यसको कार्यान्वयन जिम्मेवारी पाएको कार्य समितिले AAC भन्दा बढी काठ संकलन गर्न नमिल्ने विषयमा जानीजानी सो भन्दा बढी खडा रुखहरू समेत छपान गराएको, समूहका अध्यक्ष र सचिवले छपान लगत तयारीमा सहयोग तथा प्रमाणित गरेको, संकलन सहमतिको माग गरेको, AAC भन्दा बढी परिमाणका रुख कटान गरेको। समूहको निर्णय पुस्तिका र अन्य कागजातबाट उल्लिखित काम कारवाहीहरू गर्न गराउन समूहका अध्यक्ष र सचिवको प्रमुख भूमिका रहेको पाएकोले निजहरूकै मिलोमतोमा AAC भन्दा खयर ६०७।९९ क्यूफि अनियमित रूपमा बढ कटान गरी राष्ट्रिय सम्पत्तिको हानी नोक्सानी गरेको पुष्टि हुन आएको छ।

उल्लिखित प्रकरणहरूमा भए गरेका काम कारवाहीबाट वन नियमावली, २०५१ को नियम ३१ ले निषेध गरेको कार्य र सोही नियमावलीको नियम ३२(१) अनुसार कार्ययोजना बमोजिम प्राप्त हुने वन पैदावारको मात्रा संकलन गर्नुपर्ने प्रावधान प्रतिकूल AAC भन्दा खयर ६०७।९९ क्यूफि बढी काठ अनियमित रूपमा कटान भएको र यसमा सम्बद्ध सरकारी अधिकारीहरूले गलत मनसाय राखी आफ्नो पदिय कर्तव्य पूरा नगरी रुखहरू छपान गर्ने, सो अनुसार कटान (संकलन) कार्यका लागि राय सहित फायल पेश गर्ने, संकलन सहमति दिने र सम्बन्धित सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहले AAC उल्लंघन गरी कटान गर्ने गराउने कार्य भए गरेकोमा निम्न राष्ट्रसेवक कर्मचारीहरू र सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहका पदाधिकारीहरूको प्रत्यक्ष संलग्नता देखिन आयो:

(क) खाता रेञ्जपोष्टका रेन्जर विष्णुप्रसाद योगीले ढलापडा तथा सुखड खडा रुखहरू जुनसुकै बेला हटाउन सकिने र यी रुखहरूले वार्षिक प्राप्तिको महलमा कुनै असर नपर्ने भनी अत्यधिक दोहन गर्ने प्रावधान राखी प्राविधिक हिसावले त्रुटिपूर्ण कार्ययोजना तयार गरेको, जिल्ला वन कार्यालयबाट प्राप्त आदेशलाई बेवास्ता गरी गलत मनसाय राखी राम्रो हैसियतका AAC भन्दा बढी परिमाण उत्पादन हुने गरी खयर ४२ रुखको ८२१।२२ क्यूफि काठ उत्पादन हुने गरी सामुदायिक वनका पदाधिकारीहरू समेतको रोहवर भएको फिल्ड निरीक्षणमा प्रत्येक रुखको नम्बर, जात, गुणस्तर, मोटाइ व्यास र आयतन गणना तालिका समावेश भएको मुचुल्का खडा गरी यसमा सबैको सहीछाप गराएको। तर उक्त तालिकामा कुन रुख के कारणले ढलेको हो नखुलाएको साथै ढलेका रुखका सहजै लम्बाइ गणना गर्न सकिने अवस्थामा पनि रुखको लम्बाइ वा उचाइ समेत नजाई आयतन परिमाण गणना भएको देखिँदा ती रुख ढलेकै हुन् भनी विश्वस्त हुने अवस्था नदेखिएको, कार्ययोजनाको मर्म र परिधिलाई बेवास्ता गरी AAC भन्दा बढी हुने गरी संकलन सहमति दिने राय

पेश गरेको र कटान कार्यको नियन्त्रण र कारवाही नगरी समर्थन गरेको कारणबाट खयर ६०७।९९ क्यूफि राष्ट्रिय सम्पत्तिको हानी नोक्सानी पुऱ्याएको पुष्टि हुन आएको छ।

(ख) ढोढरी इलाका वन कार्यालयका सहायक वन अधिकृत बोधबहादुर कुँवरले AAC उल्लंघन हुने गरी संकलन गर्न नमिल्ने कानूनी व्यवस्थाको जानकारी हुँदाहुँदै त्यसको बेवास्ता गरी बढी रुख कटान गरी निजी फाइदा लिने निहित उद्देश्यले पेश भएको फाइल/कागजात अध्ययन जाँच नगरी ऐन नियमको मर्म विपरित हुने गरी तयार भएको त्रुटिपूर्ण कार्ययोजनाको हवाला दिई छपान गरी पेश गरिएको लगत अनुसार नै AAC भन्दा बढी परिमाण कटान (संकलन) कार्यका लागि राय सहित फायल जि.व.का.मा पेश गरेको समेत कार्यबाट खयर ६०७।९९ क्यूफि राष्ट्रिय सम्पत्तिको हानी नोक्सानी पुऱ्याएको पुष्टि हुन आएको छ।

(ग) जिल्ला वन कार्यालयका सहायक वन अधिकृत सुरजनिधि तिवारीले AAC उल्लंघन हुने गरी संकलन गर्न नमिल्ने कानूनी व्यवस्थाको जानकारी हुँदाहुँदै त्यसको बेवास्ता गरी बढी रुख कटान गरी निजी फाइदा लिने निहित उद्देश्यले पेश भएको फाइल/कागजात अध्ययन जाँच नगरी नगराई इलाका वन कार्यालयबाट प्राप्त भएअनुसार नै कटान (संकलन) कार्यका लागि राय सहित फायल पेश गरी स्वीकृत गराउन सकृय रहेको समेत कार्यबाट खयर ६०७।९९ क्यूफि राष्ट्रिय सम्पत्तिको हानी नोक्सानी पुऱ्याएको पुष्टि हुन आएको छ।

(घ) निमित्त जिल्ला वन अधिकृत प्रभुनाथप्रसाद यादवले वनको क्षमता भन्दा बढी रुख कटान गर्ने उद्देश्यले वन पैदावार संकलन तथा बिक्री वितरण निर्देशिका, २०५७ सामुदायिक वनको हकमा आकर्षण नहुने अवस्थामा पनि आफू अनुकूल हुने गरी प्राविधिक हिसावले त्रुटिपूर्ण कार्ययोजनामा रहेको ढलापडा तथा सुख्खड खडा रुखहरुको वार्षिक प्राप्तिको महलमा कुनै असर नपर्ने प्रावधानलाई संशोधन नगरी त्यसैको हवाला दिई संरक्षणको कवजको रूपमा सामुदायिक वन स्रोत सर्वेक्षण मार्गदर्शन, २०६१ को पृष्ठ ५२ मा रहेको द्रष्टव्य प्रावधानको गलत व्याख्या गरी मिति २०६९।२।१४ मा सफाइ पाउँ भनी निवेदन दिई आयोगलाई झुक्याउने प्रयास गरेको, घुमाउरो किसिमले AAC भन्दा बढी नै रुखहरु छपान गरी पेश गराउने गलत मनसायले पत्रादेश दिएको, आफैले दिएको आदेश उल्लंघन गरी कार्ययोजनाको सीमा भन्दा बढी, ढलापडा रुखको कारण नखुलेको तथा ढलापडा नै भएको अवस्थामा पनि रुखको लम्बाइ नाप नभएको काल्पनिक एवं त्रुटिपूर्ण छपान लगत मूल्याङ्कन विवरण पेश हुन आएकोमा आवश्यक छानविन तथा जाँचबुझ नगरी/नगराई गलत मनसायले अभिप्रेरित भई वैधता दिलाउने उद्देश्यले प्रचलित कानूनले आफूलाई दिएको अधिकारको दुरुपयोग गरी AAC उल्लंघन हुने प्रस्ताव स्वीकृत गरी समूहलाई कटान आदेश

दिएको र आदेश भन्दा बढी कटान हुँदा पनि नियन्त्रण तथा कारवाही नगरेको कार्यबाट खयर ६०७।९९ क्यूफि राष्ट्रिय सम्पत्तिको हानी नोक्सानी पुऱ्याएको पुष्टि हुन आएको छ।

(ड) सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहका अध्यक्ष भंगीलाल थारु र सचिव कन्हैयाराम चौधरीले AAC भन्दा खयर ६०७।९९ क्यूफि बढी काठ अनियमित रूपमा कटान गरी गराई हानी नोक्सानी पुऱ्याएको। यसरी निजहरुले समूहलाई प्रचलित कानून बमोजिम प्राप्त हुने परिमाण भन्दा बढी परिमाण अनियमित रूपमा रुख कटान गरी त्यसबाट प्राप्त हुने अवैध लाभ बाँडी खाने मनसायले वन कर्मचारीसँग मिलेमतो गरी राष्ट्रिय सम्पत्तिमा हानी नोक्सानी पुऱ्याएको देखिन आयो।

माथि उल्लेख भए बमोजिम यस वनबाट अनियमित रूपमा कटान गरी हानी नोक्सानी भएको खयर ६०७।९९ क्यूफिको वन नियमावली, २०५१ को अनुसूची २ खण्ड (क) क्र.सं. १५ बमोजिम प्रति क्यूफि रु. ६००।- का दरले हुन आउने विगो रु. ३,६४,७९४।- (तीन लाख चौसठ्ठी हजार सात सय चौरानव्वे रुपैयाँ) प्रकरण (क), (ख), (ग) र (घ) मा उल्लेख भएका प्रभुनाथप्रसाद यादव, बोधबहादुर कुँवर, सुरजनिधि तिवारी र विष्णु प्रसाद योगीले आफ्नो कर्तव्य पालनको सिलसिलामा वन जङ्गलको उचित संरक्षण गर्नुपर्नेमा सो नगरी नेपाल सरकारको सम्पत्तिको रूपमा रहेको रुखहरु लापरवाहीपूर्ण एवं बदनियतपूर्ण तरिकाले हानी नोक्सानी पुऱ्याउने कार्यमा प्रत्यक्ष संलग्न रहेको पुष्टि भएकोले निज राष्ट्रसेवक कर्मचारीहरुले आफूलाई गैरकानूनी लाभ र सरकारी सम्पत्तिको हानी नोक्सानी पुऱ्याई भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा १७ बमोजिमको कसूर गरेको पुष्टि हुन आएको छ। त्यसैगरी प्रकरण (ड) मा उल्लेख भएका भंगीलाल थारु र कन्हैयाराम चौधरीले आफूलाई प्राप्त आदेश भन्दा बढी अनियमित कटान गरी प्राप्त हुने लाभ बाँडी खाने मनसायले राष्ट्रिय सम्पत्तिमा हानी नोक्सानी पुऱ्याई सोही ऐनको दफा ८ को उपदफा (४) बमोजिमको कसूर गरेको पुष्टि हुन आएको छ भन्ने समेत व्यहोराको अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगको अनुसन्धान विवरण।

(६) गणेशपुर शिशनीया सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह, सूर्यपटुवा -१, पत्थरबोझी, बर्दिया

खाता रेञ्जपोष्टका रेञ्जर विष्णुप्रसाद योगीले ९२ घरधुरीलाई ११५ हेक्टर उत्पादनशील क्षेत्र सहित १३९।१३ हे वनक्षेत्रको कार्ययोजना तयार र निमित्त जिल्ला वन अधिकृत प्रभुनाथप्रसाद यादवले मिति २०६६/१२/१५ मा स्वीकृत गरी समूहलाई सो वन हस्तान्तरण भएको, Growing Stock १३१ घनमिटर प्रति हेक्टर, कुल वार्षिक स्वीकार्य कटान परिमाण (AAC) खयरको ६६८।५ क्यूफि, जामुनको ४३।७५ क्यूफि, सिसौको १८२ क्यूफि र सिमलको १४०३ क्यूफि रहेको।

सामुदायिक वन स्रोत सर्वेक्षण मार्गदर्शन, २०६१ को सि.नं. ४.२ (पृष्ठ ४७ देखि ५५ सम्म) मा AAC निर्धारण गर्ने विधि उल्लेख गरिएको छ, जसमा ढलेका र सुकेका रुखहरु AAC भन्दा अलग रूपमा गणना गर्नुपर्ने अर्थात् यस खालका रुखहरु AAC को सीमा भित्र नपर्ने भनी उल्लेख भएको

देखिंदैन। सोही निर्देशिकाको पृष्ठ ५२ को द्रष्टव्यमा वन स्रोत सर्वेक्षण सम्पन्न गरी वार्षिक स्वीकार्य कटान परिमाण एकिन भए पश्चात हावाहुरीले यदि रुखहरू ढलेको अवस्थामा ढलेका रुखको परिमाण AAC भन्दा बढी भएको अवस्थामा मात्र आगामी वर्षको AAC मितान गर्न सकिने प्रावधान रहेको देखिन्छ। यस प्रावधान अनुसार ढलेका रुखहरू समेत AAC को सीमाभित्र पार्नुपर्ने देखिन आउँछ। अर्थात् AAC को छुट्टै परिमाण र ढलापडा वा सुखड खडा रुखहरूको छुट्टै परिमाण उल्लेख गरी AAC भन्दा बढी संकलन गर्न मिल्ने प्रावधान कार्ययोजनामा राख्न मिल्दैन र कटान/संकलन गर्न मिल्दैन। ढलेका रुखहरू समेत AAC को सीमाभित्र पार्नुपर्ने र विद्यमान कानूनी व्यवस्थामा सुखड खडा वा यस्तै हिसावका अन्य रुखलाई कुनै पनि वनानामा AAC को सीमा बाहिर पार्न नमिल्ने कुरामा प्रष्ट नै देखिन्छ। उक्त कार्ययोजनाको अध्ययन गर्दा यसको पृष्ठ १९ मा ढलापडा तथा सुखड खडा रुखहरू जुनसुकै बेला हटाउन सकिने र यी रुखहरूले वार्षिक प्राप्तिको महलमा कुनै असर नपार्ने भनेको छ। यसले गर्दा वनको अत्यधिक दोहन गरी निजी लाभ लिने निहित उद्देश्य लिई प्रचलित कानूनी प्रावधानहरूको उल्लंघन गरी बढी रुख कटान गर्ने निहित स्वार्थ रहेको देखिन्छ।

जिल्ला वन कार्यालयले मिति २०६६/१२/१९ मा ढोढरी इलाका वन कार्यालयलाई स्वीकृत सामुदायिक वन कार्ययोजनाको परिधिमा रही रुखहरूको लगत मूल्याङ्कन, समूह भेलाको निर्णय र एकिन राय सहित टिप्पणी पेश गर्न आदेश दिएको। खाता रेञ्जपोष्टका रेन्जर विष्णुप्रसाद योगीले नदी किनारमा ढलेका, आगलागी भई ढलेका, चोरले काटेका, हावाहुरीले ढलेका, सुखड भई ढलेका भनी खयर १४८ रुखको ३,५५८।४४ क्यूफि, सिसौ ८४ रुखको ४,०१३।२१ क्यूफि र रोगी तथा हैसियत बिग्रेका खयर रुख १० को २३८।३८ क्यूफि र सिसौ ९ रुखको ३३०।३७ क्यूफि र जामुन एक रुखको १०९।२५ क्यूफि गरी जम्मा खयर १५८ रुखको ३७९६।८२ क्यूफि, सिसौ ९३ रुखको ४३४३।५८ क्यूफि, जामुनको १०९।२५ क्यूफि र सिसौ तथा जामुन मिश्रित ८।६९ चट्टा दाउराको छपान मूल्याङ्कन गरी ०६६/१२/२५ मा संकलन सहमतिका लागि टिप्पणी राय इवकामा पेश गरेको देखिन्छ। ढोढरी इलाका वन कार्यालय अन्तर्गतका सहायक वन अधिकृत हरिनारायण आचार्यले आफू अन्तर्गतको रेञ्जपोष्टहरूको सुपरीवेक्षक र नियन्त्रणको प्रमुख जिम्मेवारी बोकेको र २५ प्रतिशत छपान निरीक्षणको समेत जिम्मेवारी रहेको अवस्थामा निजले AAC भन्दा बढी परिमाण संकलन गर्न नमिल्ने कानूनी व्यवस्थाको जानकारी हुँदाहुँदै कुन कुन सि.नं. का रुख नदी कटान, चोरले काटेका, हैसियत बिग्रेका, हावाहुरीले ढलेका, सुखड वा सुखड ढलापडा हुन् एकिन गरी गराई त्यस मध्ये ढलापडा रुखहरूबाट AAC पुग्न गएको अवस्थामा लगत तालिका संशोधन गर्न लगाई र AAC भन्दा बढी परिमाणमा छपान भएका अबल दर्जाका खडा रुखहरूको छपान रद्द गरी गराई AAC अनुसारको परिमाण संकलन सहमति दिने राय/टिप्पणी जिल्ला वन कार्यालयमा पेश गर्ने र गलत छपान लगत

पेश गरेकोमा रेन्जर विष्णुप्रसाद योगीलाई विभागीय कारवाहीको लागि जिल्ला वन अधिकृत समक्ष छानविनका लागि सिफारिस गर्नुपर्ने अवसर रहँदा रहँदै जसरी हुन्छ बढी काठ कटान गरी गराई निजी फाइदा लिने निहित उद्देश्यले विद्यमान कानूनी व्यवस्थाको बेवास्ता गरी कार्ययोजना तथा आवश्यक कागजात अध्ययन नै नगरी खाता रेञ्ज पोष्टबाट पेश हुन आएको छपान लगत मूल्याङ्कन विवरणलाई AAC भन्दा बढी परिमाणका वन पैदावार आगामी वर्षको कटानमा समायोजन गर्ने भनी संकलन सहमति दिने राय/टिप्पणी जिल्ला वन कार्यालयमा पेश गरेको पाइयो। कार्ययोजनामा AAC भन्दा बढी परिमाण आगामी वर्षको कटानमा समायोजन गर्ने व्यवस्था उल्लेख भएको नदेखिँदा निजले गरेको यो सिफारिसले विद्यमान कानूनी व्यवस्था तथा सो अनुरूप बनेको सामुदायिक वनको कार्ययोजना समेतको उल्लंघन गरेको देखियो।

निमित्त जिल्ला वन अधिकृत प्रभुनाथप्रसाद यादवले कुन कुन सि.नं. का रुख नदी कटान, चोरले काटेका, हैसियत बिग्रेका, हावाहुरीले ढालेका, सुखड वा सुखड ढलापडा हुन् एकिन नगरी र AAC भन्दा बढी परिमाण संकलन गर्न नमिल्ने कानूनी व्यवस्थाको जानकारी हुँदाहुँदै र ढलापडा रुखहरुबाट AAC पुग्न गएको अवस्थामा लगत तालिका संशोधन गर्न लगाई, AAC भन्दा बढी परिमाणमा छपान भएका अबल दर्जाका खडा रुखहरुको छपान रद्द गर्नुपर्नेमा सो नगरी जसरी हुन्छ बढी परिमाणको काठ कटान गराई आफूलाई गैरकानूनी लाभ प्राप्त गर्ने निहित उद्देश्यले आफैँले टिप्पणी उठान र स्वीकृत गरी मिति २०६७/१/२८ मा खयर १५८ रुखको ३,७९६।८२, सिसौ ९३ रुखको ४,३४३।९८ र जामुन एक रुखको १०९।२५ क्यूफि काठ र ८।६९ चट्टा दाउराको समूहलाई संकलन सहमति दिएको र वन नियमावली, २०५१ को नियम ३१(१) र ३२(१) बमोजिमको प्रावधान प्रतिकूल हुने गरी AAC भन्दा खयर ३१२८।३२ क्यूफि र सिसौ ४१६१।५८ क्यूफि बढी कटान इजाजत दिएको देखिन्छ। उत्पादन तर्फ हेर्दा जिल्ला वन कार्यालयको मिति २०६९/३/१२ को पत्रबाट खयर गोलिया २४३४ थानको ३६०३।३७ क्यूफि र सिसौ गोलिया ४४० थानको २४५३।३६ क्यूफि काठ र ८ चट्टा दाउरा उत्पादन भै घाटगद्दीमा मौज्जात रहेको जानकारी प्राप्त भएको यसबाट स्वीकृत कार्ययोजना भन्दा खयर २९३४।८७ क्यूफि र सिसौ २२७१।३६ क्यूफि हानी नोक्सानी भएको देखिन आयो।

सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको काम कारवाही हेर्दा जिल्ला वन कार्यालयसंग छपान आदेश माग गर्ने तथा सुखड ढलापडा संकलन गर्ने भनी समूहको निर्णय र त्यसको कार्यान्वयन जिम्मेवारी पाएको कार्य समितिले AAC भन्दा बढी काठ संकलन गर्न नमिल्ने विषयमा जानीजानी सो भन्दा बढी खडा रुखहरु समेत छपान गराएको, समूहका अध्यक्ष र सचिवले छपान लगत तयारीमा सहयोग तथा प्रमाणित गरेको, संकलन सहमतिको माग गरेको, AAC भन्दा बढी परिमाणका रुख कटान गरेको।

समूहको निर्णय पुस्तिका र अन्य कागजातबाट उल्लिखित काम कारवाहीहरू गर्न गराउन समूहका अध्यक्ष र सचिवको प्रमुख भूमिका रहेको पाइएको र निजहरूले आयोग समक्ष गरेको बयानबाट समेत खयर ३६०३।३७ क्यूफि र सिसौ २४५३।३६ क्यूफि कटान भएको खुल्न आएकोले निजहरूकै मिलोमतोमा AAC भन्दा खयर २९३४।८७ क्यूफि र सिसौ २२७१।३६ क्यूफि बढी काठ कटान गरी राष्ट्रिय सम्पत्तिको हानी नोक्सानी गरेको पुष्टि हुन आएको छ।

उल्लिखित प्रकरणहरूमा भए गरेका काम कारवाहीबाट वन नियमावली, २०५१ को नियम ३१ ले निषेध गरेको कार्य र सोही नियमावलीको नियम ३२ (१) अनुसार कार्ययोजना बमोजिम प्राप्त हुने वन पैदावारको मात्र संकलन गर्नुपर्ने प्रावधान प्रतिकूल AAC भन्दा खयर २९३४।८७ क्यूफि र सिसौ २२७१।३६ क्यूफि बढी काठ अनियमित रूपमा कटान भएको र यसमा सम्बद्ध सरकारी निकायले गलत मनसाय राखी आफ्नो पदवीय कर्तव्य पूरा नगरी रुखहरू छपान गर्ने, सो अनुसार कटान (संकलन) कार्यका लागि राय सहित फायल पेश गर्ने, संकलन सहमति दिने र सम्बन्धित सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहले AAC उल्लंघन गरी कटान गर्ने गराउने कार्य भए गरेकोमा निम्न राष्ट्रसेवक कर्मचारी र सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहका पदाधिकारीहरूको प्रत्यक्ष संलग्नता देखिन आयो:

(क) खाता रेञ्जपोष्टका रेन्जर विष्णुप्रसाद योगीले रुख सुकेको तथा ढलेको अवस्थामा जतिसुकै काठ कटान गर्न सकिने प्रावधान राखी त्रुटिपूर्ण कार्ययोजना तयार गरेको, जिल्ला वन कार्यालयबाट प्राप्त आदेशलाई बेवास्ता गरी गलत मनसाय राखी राम्रो हैसियतका AAC भन्दा बढी परिमाण उत्पादन हुने गरी खयर १५८, सिसौ ९३ र जामुन एक गरी २५२ वटा रुखको ८२४९।६५ क्यूफि काठ उत्पादन हुने छपान लगत पेश गरेको, सामुदायिक वन पदाधिकारीहरू समेतको रोहवर भएको फिल्ड निरीक्षणमा प्रत्येक रुखको नम्बर, जात, गुणस्तर, मोटाइ व्यास नापजाँच र प्रत्येक रुखको आयतन मूल्याङ्कन सहित तालिका तयार गरी सबैको सहीछाप मुचुल्का खडा गरेको, ठूलो परिमाणमा रुखहरू सुकेको र ढलेको कारण र प्रमाण संलग्न नरहेको, मुचुल्कामा समावेश तालिकामा कुन कुन रुखहरू के के कारणले ढलेको नखुलाएको, ढलेका रुखका सहजै लम्बाइ गणना गर्न सकिने अवस्थामा पनि रुखको लम्बाइ वा उचाइ समेत नजनाई आयतन परिमाण अनुमान गरेको समेत देखिँदा ती रुखहरू ढलेकै हुन् र आयतन गणना अनुमान सही नै थियो भनी विश्वस्त हुने अवस्था नदेखिएको, कार्ययोजनाका मर्म र परिधिलाई बेवास्ता गरी AAC भन्दा बढी हुने गरी संकलन सहमति राय पेश गरेको र कटान कार्यको नियन्त्रण र कारवाही नगरी समर्थन गरेको कार्यबाट खयर २९३४।८७ क्यूफि र सिसौ २२७१।३६ क्यूफि राष्ट्रिय सम्पत्तिको हानी नोक्सानी पुऱ्याएको पुष्टि हुन आएको छ।

(ख) ढोढरी इलाका वन कार्यालयका सहायक वन अधिकृत हरिनारायण आचार्यले AAC उल्लंघन हुने तथा संकलन गर्न नमिल्ने कानूनी व्यवस्थाको जानकारी हुँदाहुँदै त्यसको बेवास्ता गरी बढी रुख कटान गरी निजी फाइदा लिने निहित उद्देश्यले सम्बन्धित कागजात अध्ययन जाँच नगरी नगराई ऐन नियमको मर्म विपरित हुने गरी तयार भएको त्रुटिपूर्ण कार्ययोजनाको हवाला दिई छपान गरी पेश गरिएको लगत अनुसार नै AAC भन्दा बढी परिमाण कटान (संकलन) कार्यका लागि किटानी राय सहित फायल जि.व.का.मा पेश गरेको समेत कार्यबाट खयर २९३४।८७ क्यूफि र सिसौ २२७१।३६ क्यूफि राष्ट्रिय सम्पत्तिको हानी नोक्सानी पुऱ्याएको पुष्टि हुन आएको छ।

(ग) निमित्त जिल्ला वन अधिकृत प्रभुनाथप्रसाद यादवले वनको क्षमता भन्दा अत्यधिक बढी रुख कटान गर्ने उद्देश्यले वन पैदावर संकलन तथा बिक्री वितरण निर्देशिका, २०५७ सामुदायिक वनको हकमा आकर्षण नहुने अवस्थामा पनि आफू अनुकूल हुने गरी कार्ययोजनामा प्रावधान राख्न लगाई ढलापडा तथा सुखखड खडा रुखहरु जुनसुकै बेला हटाउन सकिने र यी रुखहरुले वार्षिक प्राप्तिको महलमा कुनै असर नपर्ने भनी प्राविधिक हिसावले त्रुटिपूर्ण कार्ययोजना तयार गर्न लगाई स्वीकृत गरेको, आफूले गरेको गलत कार्यको संरक्षणको कवजको रूपमा सामुदायिक वन स्रोत सर्वेक्षण मार्गदर्शन, २०६१ को पृष्ठ ५२ मा रहेको द्रष्टव्य प्रावधानलाई गलत व्याख्या गरी आयोगलाई मिति २०६९।२।१४ मा झुक्याउने प्रयास गरेको, घुमाउरो किसिमले AAC भन्दा बढी नै रुखहरु छपान गरी पेश गराउने गलत मनसायले पत्रादेश दिएको, आफैले दिएको आदेश उल्लंघन गरी कार्ययोजनाको सीमा भन्दा बढी, ढलापडा रुखको कारण नखुलेको तथा ढलापडा नै भएको अवस्थामा पनि रुखको लम्बाइ नाप नभएको काल्पनिक एवं त्रुटिपूर्ण छपान लगत मूल्याङ्कन विवरण पेश हुन आएकोमा आवश्यक छानविन तथा जाँचबुझ नगरी/नगराई गलत मनसायले अभिप्रेरित भई वैधता दिलाउने उद्देश्यले प्रचलित कानूनले आफूलाई दिएको अधिकारको दुरुपयोग गरी, AAC उल्लंघन हुने गरी आफैले प्रस्ताव उठान र स्वीकृत गरी समूहलाई कटान आदेश दिएको र दिएको आदेश भन्दा बढी कटान हुँदा पनि नियन्त्रण तथा कारवाही नगरेको कार्यबाट खयर २९३४।८७ क्यूफि र सिसौ २२७१।३६ क्यूफि राष्ट्रिय सम्पत्तिको हानी नोक्सानी पुऱ्याएको पुष्टि हुन आएको छ।

(घ) सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहका अध्यक्ष फुल कुमारी थारु र सचिव धनिराम थारुले AAC भन्दा खयर २९३४।८७ क्यूफि र सिसौ २२७१।३६ क्यूफि बढी काठ कटान गरी गराई हानी नोक्सानी पुऱ्याएको देखियो। यसरी निजहरुले समूहलाई प्रचलित कानून बमोजिम प्राप्त हुने परिमाण भन्दा बढी परिमाण अनियमित रूपमा रुख कटान गरी त्यसबाट प्राप्त हुने अवैध लाभ बाँडी खाने मनसायले वन कर्मचारीसँग मिलेमतो गरी राष्ट्रिय सम्पत्तिमा हानी नोक्सानी पुऱ्याएको देखिन आयो।

माथि उल्लेख भए बमोजिम यस वनबाट अनियमित रुपमा कटान गरी हानी नोक्सानी भएको खयर २९३४।८७ क्यूफि र सिसौ २२७१।३६ क्यूफिको वन नियमावली, २०५१ को अनुसूची २ खण्ड (क) क्र.स. १५ बमोजिम खयर प्रति क्यूफि रु. ६००।- र क्र.सं. ३ बमोजिम सिसौ प्रति क्यूफि रु. १०००।- का दरले हुन आउने कुल विगो रु. ४०,३२,२८२।- (चालीस लाख बत्तीस हजार दुई सय बयासी रुपैयाँ) प्रकरण (क), (ख) र (ग) मा उल्लेख भएका प्रभुनाथप्रसाद यादव, हरि नारायण आचार्य र विष्णुप्रसाद योगीले आफ्नो कर्तव्य पालनको सिलसिलामा वन जङ्गलको उचित संरक्षण गर्नुपर्नेमा सो नगरी नेपाल सरकारको सम्पत्तिको रुपमा रहेको रुखहरु लापरवाहीपूर्ण एवं बदनियतपूर्ण तरिकाले हानी नोक्सानी पुऱ्याउने कार्यमा प्रत्यक्ष संलग्न रहेको पुष्टि भएकोले निज राष्ट्रसेवक कर्मचारीहरुले आफूलाई गैरकानूनी लाभ र सरकारी सम्पत्तिको हानी नोक्सानी पुऱ्याई भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा १७ बमोजिमको कसूर गरेको पुष्टि हुन आएको छ। त्यसै गरी प्रकरण (घ) मा उल्लेख भएका फुल कुमारी थारु र धनिराम थारुले आफूलाई प्राप्त आदेश भन्दा बढी परिमाण अनियमित कटान गरी प्राप्त हुने लाभ बाँडी खाने मनसायले राष्ट्रिय सम्पत्तिमा हानी नोक्सानी पुऱ्याई सोही ऐनको दफा ८ को उपदफा (४) बमोजिमको कसूर गरेको पुष्टि हुन आएको छ भन्ने समेत व्यहोराको अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगको अनुसन्धान विवरण।

(७) प्रगतिशील महिला सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह, सूर्यपटुवा -१, पत्थरबोझी, बर्दिया

खाता रेञ्जपोष्टका रेञ्जर धनराज मण्डलले ८० घरधुरीलाई २७।५ हे उत्पादनशील वन सहित ३१।५ हे वनक्षेत्रको कार्ययोजना तयार र जिल्ला वन अधिकृत दिवाकर पाठकले मिति २०६४/०२/०६ मा स्वीकृत गरी समूहलाई सो वन हस्तान्तरण भएको, कार्ययोजनामा Growing Stock १४९।८ घमि/हे, कुल वार्षिक स्वीकार्य कटान परिमाण (AAC) खयरको ७६२।६५ क्यूफि र सिसौको १६३।८ क्यूफि रहेको देखिन्छ।

जिल्ला वन कार्यालयले मिति २०६७/०१/१७ मा ढोढरी इलाका वन कार्यालयलाई स्वीकृत सामुदायिक वन कार्ययोजनाको परिधिमा रही सुखखड, ढलापडा तथा नदी कटानमा रहेका रुखहरुलाई पहिलो प्राथमिकतामा पारी तत्पश्चात बूढो, बौँउ दिन नसक्ने, रोगी, अर्धमृत रुखको लगत मूल्याङ्कन, समूहभेलाको निर्णय र एकिन राय सहित टिप्पणी पेश गर्न आदेश भएको देखिन्छ। खाता रेञ्जपोष्टका रेन्जर विष्णुप्रसाद योगीले आदेश विपरीत AAC परिमाण भन्दा बढी नदी किनारमा ढलेका, आगलागी भई ढलेका, चोरले काटेका, हावाहुरीले ढलेका, सुखड भई ढलेका ४४ रुखको १,१११।७६ क्यूफि र रोगी तथा हैसियत बिग्रेका खयर ४ रुखको ९७।२२ क्यूफि, सिसौ ४ रुखको १६०।६८ क्यूफि गरी जम्मा खयर ४८ रुखको १२०८।९८ क्यूफि, सिसौ ४ रुखको ९७।२२ क्यूफि र ०।५३ चट्टा

दाउराको छपान मूल्याङ्कन गरी मिति २०६७/०१/३१ मा संकलन सहमतिका लागि टिप्पणी राय इवकामा पेश गरेको देखिन्छ।

ढोढरी इलाका वन कार्यालयका सहायक वन अधिकृत ललन कुमार झाले आफू अन्तर्गतको रेञ्जपोष्टहरुको सुपरीवेक्षक र नियन्त्रणको प्रमुख जिम्मेवारी बोकेको र २५ प्रतिशत छपान निरीक्षणको समेत जिम्मेवारी रहेको अवस्थामा निजले AAC भन्दा बढी परिमाण संकलन गर्न नमिल्ने कानूनी व्यवस्थाको जानकारी हुँदाहुँदै कुन कुन सि.नं. का रुख नदी कटान, चोरले काटेका, हैसियत बिग्रेका, हावाहुरीले ढालेका, सुखड वा सुखड ढलापढा हुन् एकिन गरी गराई सो मध्ये ढलापडा रुखहरुबाट AAC पुग्न गएको अवस्थामा लगत तालिका संशोधन गर्न लगाई AAC भन्दा बढी परिमाणमा छपान भएका अवल दर्जाका खडा रुखहरुको छपान रद्द गरी गराई AAC अनुसारको परिमाण संकलन सहमति दिने राय/टिप्पणी जिल्ला वन कार्यालयमा पेश गर्ने र गलत छपान लगत पेश गरेकोमा रेन्जर विष्णुप्रसाद योगीलाई विभागीय कारवाहीको लागि जिल्ला वन अधिकृतलाई छानविनका लागि सिफारिश गर्नुपर्ने अवसर रहँदा रहँदै जसरी हुन्छ बढी काठ कटान गरी गराई निजी फाइदा लिने निहित उद्देश्यले विद्यमान कानूनी व्यवस्थाको बेवास्ता गरी कार्ययोजना तथा आवश्यक कागजात अध्ययन नै नगरी पेश हुन आएको छपान लगत मूल्याङ्कन विवरणलाई “AAC भन्दा बढी परिमाणका वन पैदावार आगामी आ.व. ०६७।६८ को AAC मा कट्टा गर्ने गरी” भनी संकलन सहमति दिने राय टिप्पणी जिल्ला वन कार्यालयमा पेश गरेको पाइयो। कार्ययोजनामा AAC भन्दा बढी परिमाण आगामी वर्षको कटानमा समायोजन गर्ने व्यवस्था उल्लेख भएको नदेखिँदा निजले गरेको यो सिफारिसले विद्यमान कानूनी व्यवस्था तथा सो अनुरूप बनेको सामुदायिक वनको कार्ययोजना समेतको उल्लंघन गरेको देखियो।

जिल्ला वन कार्यालयका सहायक वन अधिकृत सुरजनिधि तिवारीले पेश हुन आएको छपान मूल्याङ्कन मुचुल्का बमोजिमका कुन कुन सि.नं. का रुख नदी कटानका, चोरले काटेका, हैसियत बिग्रेका, हावाहुरीले ढालेका, सुखड वा सुखड ढलापढा हुन् एकिन नगरी कार्ययोजना तथा अन्य कागजात अध्ययन नै नगरी AAC भन्दा बढी परिमाणको छपान भएको जान्दा जान्दै संकलन सहमति दिन उपयुक्त भनी टिप्पणी प्रस्ताव पेश गरेको र निमित्त जिल्ला वन अधिकृत प्रभुनाथप्रसाद यादवले मिति २०६७/२/४ मा खयर ४८ रुखको १२०८।९८ र सिसौ ४ रुखको १६०।६८ क्यूफि संकलन सहमति दिएको देखिन्छ। यसरी निजले ढलापडा रुखबाट AAC परिमाण अनुकूल संकलन सहमति दिने अवसर आफूसंग रहँदा रहँदै वन नियमावली, २०५१ को नियम ३२ (१) बमोजिमको प्रावधान प्रतिकूल हुने गरी AAC भन्दा खयर ४४६।३३ क्यूफि बढी कटान इजाजत दिएको पाइयो। उत्पादन तर्फ हेर्दा जिल्ला वन कार्यालयको मिति २०६९/०३/१२ को पत्रबाट यस सामुदायिक वनमा खयर

८१६ थान गोलियाको १२५०।२१ क्यूफि र सिसौ १२ थान गोलियाको १५३।८ क्यूफि काठ वास्तविक उत्पादन भै घाटगद्दीमा मौज्जात रहेका जानकारी प्राप्त भएको। यसबाट AAC भन्दा खयर ४८७।५६ क्यूफि काठ हानी नोक्सानी भएको देखिन आयो।

सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको काम कारवाही हेर्दा जिल्ला वन कार्यालयसंग छपान आदेश माग गर्ने तथा सुखड ढलापडा संकलन गर्ने भनी समूहको निर्णय र त्यसको कार्यान्वयन गर्ने जिम्मेवारी पाएको कार्य समितिले AAC भन्दा बढी काठ संकलन गर्न नमिल्ने विषयमा जानी जानी सो भन्दा बढी खडा रुखहरु समेत छपान गराएको, समूहका अध्यक्ष र सचिवले छपान लगत तयारीमा सहयोग तथा प्रमाणित गरेको, संकलन सहमतिको माग गरेको, AAC भन्दा बढी परिमाणका रुख कटान गरेको। समूहको निर्णय पुस्तिका र अन्य कागजातबाट उल्लिखित काम कारवाहीहरु गर्न गराउन समूहका अध्यक्ष र सचिवको प्रमुख भूमिका रहेको पाएकोले निजहरुकै मिलोमतोमा AAC भन्दा खयर ४८७।५६ क्यूफि बढी काठ अनियमित रूपमा कटान गरी राष्ट्रिय सम्पत्तिको हानी नोक्सानी गरेको पुष्टि हुन आएको छ।

उल्लिखित प्रकरणहरुमा भए गरेका काम कारवाहीबाट वन नियमावली, २०५१ को नियम ३१ ले निषेध गरेको कार्य र सोही नियमावलीको नियम ३२ (१) अनुसार कार्ययोजना बमोजिम प्राप्त हुने वन पैदावारको मात्र संकलन गर्नुपर्ने प्रावधान प्रतिकूल AAC भन्दा खयर ४८७।५६ क्यूफि बढी काठ अनियमित रूपमा कटान भएको र यसमा सम्बद्ध सरकारी निकायले गलत मनसाय राखी आफ्नो पदव्य कर्तव्य पूरा नगरी रुखहरु छपान गर्ने, सो अनुसार कटान (संकलन) कार्यका लागि राय सहित फायल पेश गर्ने, संकलन सहमति दिने र सम्बन्धित सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहले AAC उल्लंघन गरी कटान गर्ने गराउने कार्य भए गरेकोमा निम्न राष्ट्रसेवक कर्मचारी र सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहका पदाधिकारीहरुको प्रत्यक्ष संलग्नता देखिन आयो:

(क) खाता रेञ्जपोष्टका रेन्जर विष्णुप्रसाद योगीले जिल्ला वन कार्यालयबाट प्राप्त आदेशलाई बेवास्ता गरी गलत मनसाय राखी राम्रो हैसियतका AAC भन्दा बढी परिमाण उत्पादन हुने गरी खयर ४८ र सिसौ ४ रुखहरु सामुदायिक वनका पदाधिकारीहरु समेतको रोहवरमा फिल्ड निरीक्षण भएको र प्रत्येक रुखको नम्बर, जात, गुणस्तर, गोलाइ, व्यास र आयतन गणना तालिका मुचुल्कामा समावेश गरेको। तर उक्त तालिकामा कुन रुख के कारणले ढलेको हो सो नखुलाएको र ढलेको रुखको सहजै लम्बाइ गणना गर्न सकिने अवस्थामा पनि रुखको उचाइ लेखी अनुमानित आयतन परिमाण उल्लेख गरेको देखिँदा ती रुख ढलेकै हुन् भन्न सकिने अवस्था रहेन। रुखहरु सुकेको र ढलेको कारण र प्रमाण संलग्न रहेको समेत देखिँदैन। यसरी निजले कार्ययोजनाको मर्म र परिधिलाई बेवास्ता गरी AAC भन्दा बढी हुने गरी छपान र संकलन सहमति राय पेश गरेको तथा कटान कार्यको

नियन्त्रण र कारवाही नगरी समर्थन गरेको कार्यबाट खयर ५५१।४१ क्यूफि राष्ट्रिय सम्पत्तिको हानी नोक्सानी पुऱ्याएको पुष्टि हुन आएको छ।

(ख) ढोढरी इलाका वन कार्यालयका सहायक वन अधिकृत ललनकुमार झाले AAC उल्लंघन हुने तथा संकलन गर्न नमिल्ने कानूनी व्यवस्थाको जानकारी हुँदाहुँदै त्यसको बेवास्ता गरी बढी रुख कटान गरी निजी फाइदा लिने निहित उद्देश्यले सम्बन्धित कागजात अध्ययन जाँच नगरी नगराई ऐन नियमको मर्म विपरित हुने गरी तयार भएको त्रुटिपूर्ण कार्ययोजनाको हवाला दिई छपान गरी पेश गरिएको लगत अनुसार नै AAC भन्दा बढी परिमाण कटान (संकलन) कार्यका लागि किटानी राय सहित फायल जि.व.का.मा पेश गरेको समेत कार्यबाट खयर ४८७।५६ क्यूफि राष्ट्रिय सम्पत्तिको हानी नोक्सानी पुऱ्याएको पुष्टि हुन आएको छ।

(ग) जिल्ला वन कार्यालयका सहायक वन अधिकृत सुरजनिधि तिवारीले AAC उल्लंघन हुने र संकलन गर्न नमिल्ने कानूनी व्यवस्थाको जानकारी हुँदाहुँदै, सम्बन्धित कागजात अध्ययन जाँच नगरी नगराई त्यसको बेवास्ता गरी बढी रुख कटान गरी निजी फाइदा लिने निहित उद्देश्यले छपान गरी पेश हुन आएको लगत अनुसार नै कटान (संकलन) कार्यका लागि राय सहित फायल पेश गरेको र निमित्त जिल्ला वन अधिकृत प्रभुनाथप्रसाद यादवले उल्लिखित कुराहरु जान्दा जान्दै बुझ पचाई स्वीकृत गरेको कार्यबाट खयर ४८७।५६ क्यूफि राष्ट्रिय सम्पत्तिको हानी नोक्सानी पुऱ्याएको पुष्टि हुन आएको छ।

(घ) सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहका अध्यक्ष चहरी थारु र सचिव तुल्सी बोहराले AAC भन्दा खयर ४८७।५६ क्यूफि बढी काठ अनियमित रुपमा कटान गरी गराई हानी नोक्सानी पुऱ्याएको देखियो। यसरी निजहरुले समूहलाई प्रचलित कानून बमोजिम प्राप्त हुने परिमाण भन्दा बढी परिमाण अनियमित रुपमा कटान गरी त्यसबाट प्राप्त हुने अवैध लाभ बाँडी खाने मनसायले वन कर्मचारीसँग मिलेमतो गरी राष्ट्रिय सम्पत्तिमा हानी नोक्सानी पुऱ्याएको देखिन आयो।

माथि उल्लेख भए बमोजिम यस वनबाट अनियमित रुपमा कटान गरी हानी नोक्सानी भएको खयर ४८७।५६ क्यूफिको वन नियमावली, २०५१ को अनुसूची २ खण्ड (क) क्र.सं. १५ बमोजिम प्रति क्यूफि रु. ६००।- का दरले हुन आउने विगो रु. २,९२,५३६।- (दुई लाख बयानब्वे हजार पाँच सय छत्तीस रुपैयाँ) प्रकरण (क), (ख) र (ग) मा उल्लेख भएका प्रभुनाथप्रसाद यादव, सुरजनिधि तिवारी, ललनकुमार झा र विष्णुप्रसाद योगीले आफ्नो कर्तव्य पालनको सिलसिलामा वन जङ्गलको उचित संरक्षण गर्नुपर्नेमा सो नगरी नेपाल सरकारको सम्पत्तिको रुपमा रहेका रुखहरु लापरवाहीपूर्ण एवं बदनियतपूर्ण तरिकाले हानी नोक्सानी पुऱ्याउने कार्यमा प्रत्यक्ष संलग्न रहेको पुष्टि भएकोले निज राष्ट्रसेवक कर्मचारीहरुले आफूलाई गैरकानूनी लाभ र सरकारी सम्पत्तिको हानी नोक्सानी

पुन्याई भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा १७ बमोजिमको कसूर गरेको पुष्टि हुन आएको छ। त्यसैगरी प्रकरण (घ) मा उल्लेख भएका चहरी थारु र तुल्सी बोहराले आफूलाई प्राप्त आदेश भन्दा बढी अनियमित कटान गरी प्राप्त हुने लाभ बाँडी खाने मनसायले राष्ट्रिय सम्पत्तिमा हानी नोक्सानी पुन्याई सोही ऐनको दफा ८ को उपदफा (४) बमोजिमको कसूर गरेको पुष्टि हुन आएको छ भन्ने समेत व्यहोराको अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगको अनुसन्धान विवरण।

(८) टेलवा सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह, बगनाहा -६, गोविन्दपुर, बर्दिया

नेउलापुर रेञ्जपोष्टका रेञ्जर अखिलेश कुमार गुप्ताले ६ हेक्टर उत्पादनशील वनसहित ८।४३ हे वनक्षेत्रको कार्ययोजना तयार र निमित्त जिल्ला वन अधिकृत प्रभुनाथप्रसाद यादवले मिति २०६७/०२/०७ मा कार्ययोजना नवीकरण तथा स्वीकृत गरी समूहलाई हस्तान्तरण भएको, कार्ययोजना Growing Stock ९४।५ घनमिटर प्रति हेक्टर, कुल वार्षिक स्वीकार्य कटान परिमाण (AAC) साल र अन्य प्रजातिको गरी ८१।५ क्यूफि रहेको छ।

जिल्ला वन कार्यालयले सामुदायिक वनको नवीकरण तथा कार्ययोजना स्वीकृति हुनु अगावै मिति २०६७/०२/०५ को पत्रबाट ढोढरी इलाका वन कार्यालयलाई कार्ययोजनाको परिधिमा रही सुखखड, ढलापडा तथा नदी कटानका रुखहरूलाई पहिलो प्राथमिकतामा पारी तत्पश्चात बूढो, बीउ दिन नसक्ने, रोगी, अर्धमृत रुखको लगत मूल्याङ्कन, समूह भेलाको निर्णय र एकिन राय सहित टिप्पणी पेश गर्न आदेश दिएको देखिन्छ। नेउलापुर रेञ्जपोष्टका रेञ्जर उपेन्द्र गिरीले कार्ययोजना नवीकरण तथा स्वीकृत हुन नपाउँदै सोही कार्ययोजनाको पूर्ण मापन लगतलाई आधार बनाई जिल्ला वन कार्यालयको आदेश विपरीत गई संकलन गर्न सकिने वार्षिक परिमाण भन्दा बढी हुने गरी साल २५ रुखको १३३५।३४ क्यूफि संकलन सहमति दिने राय/टिप्पणी इवकामा पेश गरेको। नवीकरण कार्ययोजनामा संलग्न विवरण तालिकाको लगत हेर्दा सुके ढलेका साल २६ रुखको ३५।०५ घन मिटर अर्थात् १,२३६।५६ क्यूफि हुने तर रेपोले २५ रुखको १,३३५।३४ क्यूफि परिमाण सिफारिस गरेकोले हतारमा राम्रा गुणस्तरका रुखहरू कटान गर्ने उद्देश्यले छपानै नगरी कार्ययोजनाको लगतको छायाँकपि संलग्न गरी राय सिफारिस गरेको प्रष्ट देखिन्छ। ढोढरी इलाका वन कार्यालयका सहायक वन अधिकृत बोधबहादुर कुँवरले आफू अन्तर्गतको रेञ्जपोष्टको सुपरीवेक्षक र नियन्त्रणको प्रमुख जिम्मेवारी रहेको र २५ प्रतिशत छपान निरीक्षणको समेत जिम्मेवारी रहेको अवस्थामा निजले AAC भन्दा बढी परिमाण संकलन गर्न नमिल्ने कानूनी व्यवस्थाको जानकारी हुँदाहुँदै कुन सि.नं. को रुख नदी कटान, चोरले काटेको, हैसियत बिग्रेको, हावाहुरीले ढालेको, सुखड वा सुखड ढलापडा हो एकिन गरी गराई सो मध्ये ढलापडा रुखहरूबाट AAC पुग्न गएको अवस्थामा लगत तालिका संशोधन गर्न लगाई AAC भन्दा बढी परिमाणमा छपान भएका अबल दर्जाका खडा रुखहरूको

छपान रद्द गरी गराई AAC अनुसारको परिमाण संकलन सहमति दिने राय टिप्पणी जिल्ला वन कार्यालयमा पेश गर्ने र गलत छपान लगत पेश गरेकोमा रेन्जर उपेन्द्र गिरीलाई विभागीय कारवाहीको लागि जिल्ला वन अधिकृत समक्ष छानविनका लागि सिफारिस गर्नुपर्ने अवसर रहँदा रहँदै जसरी हुन्छ बढी काठ कटान गरी गराई निजी फाइदा लिने निहित उद्देश्यले विद्यमान कानूनी व्यवस्थाको बेवास्ता गरी कार्ययोजना तथा आवश्यक कागजात अध्ययन नगरी पेश हुन आएको छपान लगत मूल्याङ्कन विवरणलाई AAC भन्दा बढी परिमाण आवश्यक निर्देशनका लागि भनी संकलन सहमति दिने राय टिप्पणी जिल्ला वन कार्यालयमा पेश गरेको पाइयो।

जिल्ला वन कार्यालयका सहायक वन अधिकृत सुरजनिधि तिवारीले कार्ययोजना नवीकरण तथा स्वीकृत नभएको जानकारी हुँदाहुँदै र अनियमित छपान हो भन्ने जान्दाजान्दै सो छपानको निरीक्षण गरेको एवं इक्काबाट नियम विपरित पेश हुन आएको प्रस्तावलाई फिर्ता पठाउनु पर्नेमा स्वीकृत गर्ने राय सहितको टिप्पणी उठाई पेश गरेको र निमित्त जिल्ला वन अधिकृत प्रभुनाथप्रसाद यादवले मिति २०६७/२/७ मा कार्ययोजना नवीकरण तथा स्वीकृति र सोही दिन लगत मूल्याङ्कन बमोजिमका साल २५ रुखको १३३५।३४ क्यूफि काठ र ४।४७ चट्टा दाउरा संकलन गर्ने सहमति दिएको देखिन्छ।

सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको काम कारवाही हेर्दा AAC भन्दा बढी काठ संकलन गर्न नमिल्ने विषयमा जानीजानी जिल्ला वन कार्यालयको पत्रकै आधारमा समूहले AAC भन्दा साल जातको ६३७।४६ क्यूफि काठ बढी कटान गरी हानी नोक्सानी भएको र यसमा समूहका अध्यक्षको प्रमुख भूमिका रहेको पाइकोले निजकै मिलोमतोमा उक्त काठ अनियमित रूपमा कटान गरी राष्ट्रिय सम्पत्तिको हानी नोक्सानी गरेको पुष्टिहुन आएकोछ।

उल्लिखित प्रकरणहरूमा भए गरेका काम कारवाहीबाट वन नियमावली, २०५१ को नियम ३१ ले निषेध गरेको कार्य र सोही नियमावलीको नियम ३२ (१) अनुसार कार्ययोजना बमोजिम प्राप्त हुने वन पैदावारको मात्र संकलन गर्नुपर्ने प्रावधान प्रतिकूल साल २५ रुखबाट ६३७।४६ क्यूफि काठ अनियमित रूपमा कार्ययोजना नवीकरण हुन अगावै छपान आदेश दिने, कार्ययोजना स्वीकृत नभएको अवस्थामा सोही योजनाको परिधिभित्रको भनी झुठ्ठा छपान लगत सहित संकलन सहमति सिफारिस, निरीक्षण, कटान संकलन एवं घाटगद्दी भएको र यसमा सम्बद्ध सरकारी निकायले गलत मनसाय राखी आफ्नो पदवीय जिम्मेवारी पूरा नगरी रुखहरू छपान गर्ने र कटान (संकलन) आदेश दिने कार्यका लागि राय सहित फायल पेश गर्ने, संकलन सहमति दिने र सम्बन्धित सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहले AAC उल्लंघन गरी कटान गर्ने गराउने कार्य भए गरेकोमा निम्न राष्ट्रसेवक कर्मचारी र सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहका पदाधिकारीको प्रत्यक्ष संलग्नता देखिन आयो:

(क) नेउलापुर रेञ्जपोष्टका रेन्जर उपेन्द्र गिरीले अनियमित रुपमा कार्ययोजना नवीकरण हुन अगावै जिल्ला वन कार्यालयबाट प्राप्त आदेशलाई बेवास्ता गरी गलत मनसाय राखी त्रुटिपूर्ण कार्ययोजनाको आडमा राम्रो हैसियतका AAC भन्दा बढी परिमाण उत्पादन हुने गरी साल २५ रुखको १३३५।३४ क्यूफि र ४।४७ चट्टा दाउरा उत्पादन हुने छपान लगत र संकलन सहमतिका लागि राय पेश गरेको तथा कटान कार्यको नियन्त्रण र कारवाही नगरी समर्थन गरेको कार्यबाट ६३७।४६ क्यूफि राष्ट्रिय सम्पत्तिको हानी नोक्सानी पुऱ्याएको पुष्टि हुन आएको छ।

(ख) ढोढरी इलाका वन कार्यालयका सहायक वन अधिकृत बोधबहादुर कुँवरले कार्ययोजना नवीकरण स्वीकृत हुनु अगावै AAC उल्लंघन हुने र संकलन गर्न नमिल्ने कानूनी व्यवस्थाको जानकारी हुँदाहुँदै त्यसको बेवास्ता गरी बढी रुख कटान गरी निजी फाइदा लिने निहित उद्देश्यले सम्बन्धित कागजात अध्ययन जाँच नगरी नगराई ऐन नियमको मर्म विपरीत हुने गरी कार्ययोजना नवीकरण नहुँदै त्यसैको हवाला दिई छपान लगत अनुसार नै AAC भन्दा बढी परिमाण कटान (संकलन) कार्यका लागि किटानी राय सहित फायल जि.व.का.मा पेश गरेको समेत कार्यबाट साल ६३७।४६ क्यूफि राष्ट्रिय सम्पत्तिको हानी नोक्सानी पुऱ्याएको पुष्टि हुन आएको छ।

(ग) जिल्ला वन कार्यालयका सहायक वन अधिकृत सुरजनिधि तिवारीले AAC उल्लंघन हुने तथा संकलन गर्न नमिल्ने कानूनी व्यवस्थाको जानकारी हुँदाहुँदै त्यसको बेवास्ता गरी बढी रुख कटान गरी निजी फाइदा लिने निहित उद्देश्यले कार्ययोजना नवीकरण तथा स्वीकृत हुनु अगावै छपान लगत तयार भएकोमा आफैँले निरीक्षण गरी ठीक छ भनी झुट्टा प्रतिवेदन पेश गरी, सम्बन्धित कागजात अध्ययन जाँच नगरी नगराई लगत अनुसार नै कटान (संकलन) कार्यका लागि राय सहित फायल पेश गरेको र निमित्त जिल्ला वन अधिकृत प्रभुनाथप्रसाद यादवले उल्लिखित कुराहरु जान्दा जान्दै बुझ पचाई स्वीकृत गरेको कार्यबाट साल ६३७।४६ क्यूफि राष्ट्रिय सम्पत्तिको हानी नोक्सानी पुऱ्याएको पुष्टि हुन आएको छ।

(घ) सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहका अध्यक्ष ओमप्रकाश थारुले AAC भन्दा साल ६३७।४६ क्यूफि बढी काठ अनियमित रुपमा कटान गरी गराई हानी नोक्सानी पुऱ्याएको देखियो। यसरी निजले समूहलाई प्रचलित कानून बमोजिम प्राप्त हुने परिमाण भन्दा बढी परिमाणमा अनियमित रुपमा रुख कटान गरी त्यसबाट प्राप्त हुने अवैध लाभ बाँडी खाने मनसायले वन कर्मचारीसँग मिलेमतो गरी राष्ट्रिय सम्पत्तिमा हानी नोक्सानी पुऱ्याएको देखिन आयो।

माथि उल्लेख भए बमोजिम यस वनबाट अनियमित रुपमा कटान गरी हानी नोक्सानी भएको साल ६३७।४६ क्यूफिको वन नियमावली, २०५१ को अनुसूची २ खण्ड (क) क्र.स. २ बमोजिम 'ए' ग्रेड काठको प्रति क्यूफि रु. ८००।- का दरले हुन आउने विगो रु. ५,०९,९६८।- (पाँच

लाख नौ हजार नौ सय अठसठ्ठी रुपैयाँ) प्रकरण (क), (ख) र (ग) मा उल्लेख भएका प्रभुनाथप्रसाद यादव, सुरजनिधि तिवारी, बोधबहादुर कुँवर र उपेन्द्र गिरीले आफ्नो कर्तव्य पालनको सिलसिलामा वन जङ्गलको उचित संरक्षण गर्नुपर्नेमा सो नगरी नेपाल सरकारको सम्पत्तिको रूपमा रहेका रुखहरू लापरवाहीपूर्ण एवं बदनियतपूर्ण तरिकाले हानी नोक्सानी पुऱ्याउने कार्यमा प्रत्यक्ष संलग्न रहेको पुष्टि भएकोले निज राष्ट्रसेवक कर्मचारीहरूले आफूलाई गैरकानूनी लाभ र सरकारी सम्पत्तिको हानी नोक्सानी पुऱ्याई भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा १७ बमोजिमको कसूर गरेको पुष्टि हुन आएको छ।

त्यसैगरी प्रकरण (घ) मा उल्लेख भएका ओमप्रकाश थारुले आफूलाई प्राप्त आदेश भन्दा बढी अनियमित कटान गरी प्राप्त हुने लाभ बाँडी खाने मनसायले राष्ट्रिय सम्पत्तिमा हानी नोक्सानी पुऱ्याई सोही ऐनको दफा ८ को उपदफा (४) बमोजिमको कसूर गरेको पुष्टि हुन आएको छ भन्ने समेत व्यहोराको अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगको अनुसन्धान विवरण।

तसर्थ, उल्लिखित आधारहरूमा उल्लिखित कर्मचारीहरू निमित्त जिल्ला वन अधिकृत प्रभुनाथप्रसाद यादव, सहायक वन अधिकृतहरू: हरिनारायण आचार्य, सुरजनिधि तिवारी, श्याम नारायण झा, बोध बहादुर कुँवर, ललन कुमार झा, रेन्जर द्वय विष्णुप्रसाद योगी र उपेन्द्र गिरी समेतले भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा १७ मा उल्लिखित कसूर गरेका हुँदा सोही ऐनको दफा ३ को उपदफा (१) को खण्ड (ज) मा उल्लिखित हदैसम्मको कैद सजाय हुन तथा उल्लिखित कर्मचारीहरूबाट सोही ऐनको दफा ३ को उपदफा (१) अनुसार तपसिलको तालिकामा उल्लेख भए बमोजिमको नोक्सानी पुऱ्याएको बिगो कायम गरी बिगो बमोजिम जरिवाना समेत हुन मागदावी लिइएको तथा सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहका पदाधिकारीहरूले वन कार्यालयका राष्ट्रसेवक कर्मचारीहरूसंगको मिलोमतोमा राष्ट्रिय सम्पत्तिको रूपमा रहेको सामुदायिक वन मास्ने र त्यसबाट गैरकानूनी लाभ प्राप्त गर्ने बदनियतपूर्ण र दूषित मनसायले गैरकानूनी रूपमा अत्याधिक परिमाणमा रुखहरू कटान गरी हानी नोक्सानी पुऱ्याई कार्ययोजना र कबुलियतनामामा उल्लेख भएका शर्तहरूको पालना नगरी तथा नेपाल सरकारले निर्धारण गरेको शर्त उल्लंघन हुने गरी निषेधित कार्य गरेको पुष्टि भएकोले तपसिलको तालिकामा उल्लेख भएका सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहका पदाधिकारीहरूले भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ८ को उपदफा (४) मा व्यवस्थित कसूर गरेकाले निजहरूलाई सोही दफामा व्यवस्थित सजाय हुन र तपसिलको तालिकामा उल्लेख भए बमोजिमको नोक्सानी पुऱ्याएको बिगो कायम गरी बिगो बमोजिम जरिवाना हुन मागदावी लिइएको भन्ने व्यहोराको विशेष अदालतमा दायर भएको आरोपपत्र।

तपसील

संलग्न कर्मचारी एवं सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहका पदाधिकारी, सामुदायिक वनमा हानी नोक्सानी र विगो तालिका।

सि. नं.	सामुदायिक वन	संलग्न कर्मचारी तथा सा.व.उ.स पदाधिकारी			हानी नोक्सानी परिमाण (क्यूफि)	हानी नोक्सानी विगो (रु.)
		नाम थर	पद	कार्यालय/संस्था		
	सोनाहाफाँटा , सूर्यपटुवा -९	प्रभुनाथप्रसाद यादव	नि.जि. व.अ.	जि.व.का., बर्दिया	खयर ३५३।१५	२,११,८९०।
		हरिनारायण आचार्य	स.व.ल.	जि.व.का., बर्दिया		
		विष्णुप्रसाद योगी	रेञ्जर	जि.व.का., बर्दिया		
		राजुराम चौधरी	अध्यक्ष	सा.व.उ.स.		
		रामचरण चौधरी	सचिव	सा.व.उ.स.		
	गणेश, सूर्यपटुवा-८	प्रभुनाथप्रसाद यादव	नि.जि. व.अ.	जि.व.का., बर्दिया	खयर ५५१।४१	३,३०,८४६।
		सुरजनिधि तिवारी	स.व. अ.	जि.व.का., बर्दिया		
		श्याम नारायण झा	स.व. अ.	जि.व.का., बर्दिया		
		विष्णुप्रसाद योगी	रेञ्जर	जि.व.का., बर्दिया		
		बुधना थारु	अध्यक्ष	सा.व.उ.स.		
		चन्द्र बहादुर थारु	सचिव	सा.व.उ.स.		
३	दुर्गा सूर्यपटुवा -४	प्रभुनाथप्रसाद यादव	नि.जि. व.अ.	जि.व.का., बर्दिया	खयर ३१४।७५	१,८८,८५०।
		हरिनारायण आचार्य	स.व. अ.	जि.व.का., बर्दिया		
		सुरजनिधि तिवारी	स.व. अ.	जि.व.का., बर्दिया		

		विष्णुप्रसाद योगी	रेञ्जर	जि.व.का., बर्दिया		
		बिन्तीराम थारु	अध्यक्ष	सा.व.उ.स.		
		सन्तराम परियार	सचिव	सा.व.उ.स.		
४	ललै सूर्यपटुवा - ६	प्रभुनाथप्रसाद यादव	नि.जि. व.अ.	जि.व.का., बर्दिया	खयर १०१४।२९	६,०८,५७ ४।
		सुरजनिधि तिवारी	स.अ. व.	जि.व.का., बर्दिया		
		श्याम नारायण झा	स.व. अ.	जि.व.का., बर्दिया		
		विष्णुप्रसाद योगी	रेञ्जर	जि.व.का. बर्दिया		
		चुडुवा थारु	अध्यक्ष	सा.व.उ.स.		
		प्रदेशी थारु	सचिव	सा.व.उ.स.		
५	चमेलीगौरी सूर्यपटुवा-९	प्रभुनाथप्रसाद यादव	नि.जि. व.अ.	जि.व.का., बर्दिया	खयर ६०७।९९	३६४७९४ ।
		सुरजनिधि तिवारी	स.व. अ.	जि.व.का., बर्दिया		
		बोधबहादुर कुँवर	स.व. अ.	जि.व.का., बर्दिया		
		विष्णुप्रसाद योगी	रेञ्जर	जि.व.का., बर्दिया		
		भंगीलाल थारु	अध्यक्ष	सा.व.उ.स.		
		कन्हैयाराम चौधरी	सचिव	सा.व.उ.स.		

६	गणेशपुर शिशनीया, सूर्यपटुवा - १	प्रभुनाथप्रसाद यादव	नि.जि. व.अ.	जि.व.का., बर्दिया	खयर २९३४।८	४०,३२,२८ २।
		हरिनारायण आचार्य	स.व. अ.	जि.व.का., बर्दिया	७ र सिसौ	

		विष्णुप्रसाद योगी	रेञ्जर	जि.व.का., बर्दिया	२२७१।३	
		फुल कुमरी थारु	अध्यक्ष	सा.व.उ.स.	६	
		धनीराम थारु	सचिव	सा.व.उ.स.		
७	प्रगतिशील महिला,सूर्यपटुवा -१	प्रभुनाथप्रसाद यादव	नि.जि. व.अ.	जि.व.का., बर्दिया		
		सुरजनिधि तिवारी	स.व. अ.	जि.व.का., बर्दिया		
		ललन कुमार झा	स.व. अ.	जि.व.का., बर्दिया	खयर ४८७।५६	२,९२,५३६।
		विष्णुप्रसाद योगी	रेञ्जर	जि.व.का., बर्दिया		
		चहरी थारु	अध्यक्ष	सा.व.उ.स.		
		तुल्सी बोहरा	सचिव	सा.व.उ.स.		
८	टेलवा, बगनाहा - ६	प्रभुनाथप्रसाद यादव	नि.जि. व.अ.	जि.व.का., बर्दिया		
		सुरजनिधि तिवारी	स.व. अ.	जि.व.का., बर्दिया		
		बोधबहादुर कुँवर	स.व. अ.	जि.व.का., बर्दिया	साल ७१८।९६	५,७५,१६८।
		उपेन्द्र गिरी	रेञ्जर	जि.व.का., बर्दिया		
		ओमप्रकाश थारु	अध्यक्ष	सा.व.उ.स.		

विगो गणना गर्दा वन नियमावली, २०५१ को अनुसूची २ को खण्ड (क) को क्र.स. २, ३ र १५ बमोजिम ए ग्रेड साल र जङ्गली सिसौ काठको क्रमशः प्रति क्यूफि रु. ८००।-, रु. १,०००।- र खयर काठको प्रति क्यूफि रु. ६००।- का दरले हुन आउने एकमुष्ट रकम कायम गरिएको छ भन्ने समेत व्यहोरा आरोपपत्रमा उल्लेख भएको।

प्रतिवादी प्रभुनाथ प्रसाद यादव समेतका नाममा आरोपपत्रमा उल्लिखित ठेगानामा विशेष अदालत ऐन, २०५९ को दफा १०(१) बमोजिम समाव्हान जारी गर्नु भनी विशेष अदालतबाट मिति २०६९।६।२३ मा भएको आदेश।

म २०६३ साल माघ देखि जिल्ला वन कार्यालय बर्दियामा कार्यरत छु। २०६४ सालमा विशेष बढुवा भई सहायक वन अधिकृतको रूपमा कार्यरत छु। सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको निर्णय अनुसार खाता रेन्जर विष्णु प्रसाद योगीको टिप्पणी अनुसार म प्रगतिशिल महिला सामुदायिक वन निरीक्षण गर्न गएको र लगत (छपान) अनुसार नै रहेको, स्वीकृत वन कार्य योजना अनुसार नै जिल्ला वन कार्यालय बर्दियामा निर्णयार्थ पेश गरेको हो। लगत तालिका संशोधन मैले गरेको होइन। छपान रद्द पनि गरेको छैन। खयरको हकमा वार्षिक प्राप्ति भन्दा ४४६.३३ क्यू फिट बढी भएको र सिसौ ३.१२ क्यू फिट कम भएको, ढलापडा र सुखड नहटाएमा काठको हैसियत बिग्निएर जाने र चोरी निकासी हुने भएकोले कानून बमोजिम टिप्पणी पठाएको हुँ। कुनै नियम विपरीत काम गरेको छैन, आरोप मागदावी बमोजिम मलाई सजाय हुनु हुँदैन, सफाई पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी ललनकुमार झाले मिति २०६९।७।२१ मा अदालतमा गरेको बयान।

यी प्रतिवादीले अधिकारप्राप्त अधिकारी समक्ष र अदालतमा बयान गर्दा आरोपित कसूरमा इन्कारी भै बयान गरेपनि प्रगतिशिल महिला, सामुदायिक वन सूर्यपटुवाको वार्षिक स्वीकार्य कटान (AAC) को लागी ७६२.६५ क्यू.फिट भएकोमा १२०८.९८ क्यू.फिट वन पैदावरको कटानको लागि भएको लगत (छपान) को टिप्पणी उठाई जिल्ला वन कार्यालयमा पठाएको देखिएकोले दावीको कसूरमा यी प्रतिवादीको संलग्नता नरहेको भन्ने अवस्था तत्काल देखिन आएन। तसर्थ बुझ्दै जाँदा ठहरे बमोजिम हुने गरी हाल विशेष अदालत ऐन, २०५९ को दफा ७(घ) बमोजिम प्रतिवादी ललन कुमार झाबाट रु. ४५,०००।— (पैतालिस हजार रुपैयाँ) धरौट माग गरिएको छ। सो धरौट नगर्दै वा सो खाम्ने बैंक ग्यारेण्टी वा जेथा जमानी दिए लिई तारेखमा राख्नु। सो दिन नसकेमा कानून बमोजिम सिधा खान पाउने गरी अ.बं. १२१ नं. बमोजिम थुनुवा पुर्जि दिई थुनामा राखी मुद्दाको पुर्पक्ष गर्नु भनी मुलुकी ऐन, अ.बं. १२४ ग नं. अनुसार आदेश गरिदिएको छ भन्ने समेत व्यहोराको विशेष अदालतको मिति २०६९।७।२१ को आदेश र सो आदेश बमोजिम धरौट रकम विशेष अदालतमा दाखिला गरी प्रतिवादी ललन कुमार झा तारेखमा रहेको।

म जिल्ला वन कार्यालय बर्दियाको ढोढरी इलाका वन कार्यालय अन्तर्गत वसन्ता रेञ्जपोष्टमा रेन्जर पदमा कार्यरत थिएँ। मैले वन व्यवस्थापन कार्य योजनामा भएको व्यवस्था, सामुदायिक वन श्रोत सर्भेक्षण मार्गदर्शन र प्रचलित ऐन, कानूनमा भएको व्यवस्था बमोजिम गरेको हो। मैले कुनै किसिमको ऐन कानून विपरीत काम गरेको छैन। कार्य योजनामा ढलापडाको लगत नम्बरिङ्ग गरी राखिएकोले मैले ऐन विपरीत गरेको होइन। मलाई लगाईएको आरोप झुठ्ठा हो। मिलेमतो गरेको छैन। उत्पादित काठ समूहको घाटगड्डी स्थलमा छ। मैले कानूनमा व्यवस्था भए बमोजिम काम

गरेकोले कुनै किसिमको भ्रष्टाचार गरेको होईन। म निर्दोष छु। म सजायको भागीदार होईन भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी उपेन्द्र गिरीले मिति २०६९।७।२२ मा विशेष अदालतमा गरेको बयान।

प्रतिवादीले अधिकारप्राप्त अधिकारी समक्ष र अदालतमा बयान गर्दा कसूरमा इन्कारी भै बयान गरेको देखिएपनि यी प्रतिवादीले टेलवा सामुदायिक वनको वार्षिक स्वीकार्य कटान (AAC) भन्दा बाहिर देखाई १३३५.३४ क्यु.फिट वन पैदावारको संकलन सहमति दिन राय टिप्पणी उठाई इलाका वन कार्यालयमा पठाएको देखिएकोले दावीको कसूरमा यी प्रतिवादीको संलग्नता नरहेको भन्ने अवस्था तत्काल देखिन आएन। तसर्थ बुझ्दै जाँदा ठहरे बमोजिम हुने गरी हाल विशेष अदालत ऐन, २०५९ को दफा ७(घ) बमोजिम प्रतिवादी उपेन्द्र गिरीबाट रु. १,००,०००।— (एक लाख रुपैयाँ) धरौट माग गरिएको छ। सो धरौट नगर्दै वा सो खाम्ने बैंक ग्यारेण्टी वा जेथा जमानी दिए लिई तारेखमा राख्नु। सो दिन नसकेमा कानून बमोजिम सिधा खान पाउने गरी अ.बं. १२१ नं. बमोजिम थुनुवा पुर्जि दिई थुनामा राखी मुद्दाको पुर्पक्ष गर्नु भनी मुलुकी ऐन, अ.बं. १२४ ग नं. अनुसार आदेश गरिदिएको छ भन्ने समेत व्यहोराको विशेष अदालतको मिति २०६९।७।२२ को आदेश र सो आदेश बमोजिम धरौट रकम अदालतमा दाखिला गरी प्रतिवादी उपेन्द्र गिरी तारेखमा रहेको।

म जिल्ला वन कार्यालयको योजना फाँटमा रहि काम गर्ने सहायक वन अधिकृत हुँ। जिल्ला वन कार्यालयमा सामुहिक वनको कार्ययोजनामा, वन ऐन तथा नियमावली, सामुदायिक वनको श्रोत सर्भेक्षण मार्ग दर्शन समेतका आधारमा नियम संगत रूपमा टिप्पणी खडा गरी निर्णयकर्ताकोमा पेश गरेको हुँ। ढलपढा संकलन नभए आगलागी, चोरी निकासी भई क्षति हुने हुँदा कानूनमा व्यवस्था भए बमोजिम पेश गरेको हुँ। इलाका वन कार्यालयबाट आएको लगत बमोजिमको रुखहरू ढलापढा एवं सुखड रुखहरू मात्र संकलनको लागि पेश गरेको हुँ। आरोप दावी झुट्टा हो। मलाई सजाय हुनुपर्ने होईन भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी सुरजनिधि तिवारीले मिति २०६९।७।२३ मा अदालतमा गरेको बयान।

प्रतिवादी सुरजनिधि तिवारीले अधिकारप्राप्त अधिकारी समक्ष र यस अदालतमा कसूरमा इन्कारी भै बयान गरेतापनि यी प्रतिवादीले विभिन्न छ वटा सामुदायिक वनको वार्षिक स्वीकार्य कटान (AAC) भन्दा वढी देखाई ३६९४.९६ क्यु.फिट वन पैदावरको संकलन सहमति दिन राय टिप्पणी उठाई जिल्ला वन अधिकृत समक्ष पेश गरेको देखिएकोले दावीको कसूरमा यी प्रतिवादीको संलग्नता नरहेको भन्ने अवस्था तत्काल देखिन आएन। तसर्थ बुझ्दै जाँदा ठहरे बमोजिम हुने गरी हाल विशेष अदालत ऐन, २०५९ को दफा ७(घ) बमोजिम प्रतिवादी सुरजनिधि तिवारीबाट रु. ४,००,०००।— (चार लाख) धरौट माग गरिएको छ। सो धरौट नगर्दै वा सो खाम्ने बैंक ग्यारेण्टी वा जेथा जमानी दिए लिई तारेखमा राख्नु। सो दिन नसकेमा कानून बमोजिम सिधा खान पाउने गरी अ.बं. १२१ नं. बमोजिम

थुनुवा पुर्जि दिई थुनामा राखी मुद्दाको पुर्पक्ष गर्नु भनी मुलुकी ऐन, अ.बं. १२४ ग नं. अनुसार आदेश गरिदिएको छ भन्ने समेत व्यहोराको विशेष अदालतको मिति २०६९।७।२३ को आदेश र सो आदेश बमोजिम धरौट रकम अदालतमा दाखिला गरी प्रतिवादी सुरजनिधि तिवारी तारेखमा रहेको।

म २०६६ साल देखि जिल्ला वन बर्दियामा सहायक वन अधिकृतको रुपमा कार्यरत थिएँ। २०६७ सालदेखि ढोढरी इलाका वन कार्यालय बर्दियामा सहायक वन अधिकृतको रुपमा कार्यरत थिएँ। मैले सम्बन्धित रेन्जपोष्ट र सामुदायिक वनको सिफारिस बमोजिम अन्य सहायक वन अधिकृतहरुलाई फिल्ड निरीक्षणको लागि खटाई र म स्वयं पनि फिल्ड निरीक्षण गर्दा कार्य योजनाले तोके बमोजिमका परिमाण बाहेक सोही कार्य योजनाको विभिन्न बुँदाहरुमा, सुख्खा ढलापडा तथा हैसियत बिग्रेका रुखहरु संकलन गर्न सकिने व्यवस्था भए बमोजिम जिल्ला वन कार्यालयमा निर्णयार्थ पेश गरेको हुँ। सामुदायिक वन श्रोत सर्भेक्षण मार्ग दर्शन २०६१ मा व्यवस्था भएबमोजिम सुख्खा, ढलापडा जस्ता दैवी प्रकोपबाट हुने वन पैदावरहरु आगामी आ.व. को AAC बाट कट्टा हुने गरी निर्णयार्थ पेश गरेको हुँ। आरोप निराधार भएकोले अभियोगदावीबाट सफाई पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी हरिनारायण आचार्यले मिति २०६९।८।११ गते विशेष अदालतमा गरेको बयान।

२०६७ साल देखि बर्दिया वन कार्यालय अन्तर्गत ढोढरी इलाका वन कार्यालयमा कार्यरत छु। वन कार्यायोजना, ऐन नियमावली तथा मार्गदर्शन अनुसार सुख्खा ढलापडा संकलन गर्ने भनी सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको निर्णय कागजातहरु उपल्लो निकायमा निर्णयार्थ पेश गरेको हो। म २, ४ दिनको मात्र निमित्त भई बसेको बेला उक्त काम भएको हो। वन ऐन, नियम निर्देशन अनुसार आगामी वर्षको वार्षिक प्राप्तमा कट्टा हुने गरी निकाल्ने व्यवस्था भए अनुरूप नै गरेको हो। कुनै गलत मनसायले भएको होईन। आरोपपत्रमा लगाइएको आरोप बमोजिमको गैरकानूनी कार्य मैले गरेको छैन। माल विगो यथावत छ। आरोपपत्र गलत छ। अभियोगदावीबाट सफाई पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी बोधनारायण कुँवरले मिति २०६९।८।११ गते विशेष अदालतमा गरेको बयान।

प्रतिवादीहरु बोध बहादुर कुँवर तथा हरिनारायण आचार्यले अधिकारप्राप्त अधिकारी समक्ष र अदालतमा कसूरमा इन्कारी भै बयान गरेको भएतापनि यी प्रतिवादीहरु मध्ये हरिनारायण आचार्यले विभिन्न ३ वटा प्रतिवादी बोध बहादुर कुँवरले २ वटा सामुदायिक वनको वार्षिक स्वीकार्य कटान (AAC) भन्दा वढी देखाई वन पैदावरको संकलन सहमति दिन राय टिप्पणी उठाई जिल्ला वन अधिकृत समक्ष पेश गरेको देखिएकोले दावीको कसूरमा यी प्रतिवादीहरुको संलग्नता नरहेको भन्ने अवस्था तत्काल देखिएन। तसर्थ बुझ्दै जाँदा ठहरे बमोजिम हुने गरी हाल विशेष अदालत ऐन, २०५९ को दफा ७(घ) बमोजिम प्रतिवादीहरु बोधबहादुर कुँवरबाट रु. १,५०,०००।— (एक लाख पचास हजार रुपैयाँ) र हरिनारायण आचार्यबाट रु. १,००,०००।— (एक लाख रुपैयाँ) धरौट माग गरिएको छ।

सो धरौट नगदै वा सो खाम्ने बैंक ग्यारेण्टी वा जेथा जमानी दिए लिई तारेखमा राख्नु। सो दिन नसकेमा कानून बमोजिम सिधा खान पाउने गरी अ.बं. १२१ नं. बमोजिम थुनुवा पुर्जि दिई थुनामा राखी मुद्दाको पुर्पक्ष गर्नु भनी मुलुकी ऐन, अ.बं. १२४ ग नं. अनुसार आदेश गरिदिएको छ भन्ने समेत व्यहोराको विशेष अदालतको मिति २०६९।८।११ को आदेश र सो आदेश बमोजिम धरौट रकम अदालतमा दाखिला गरी प्रतिवादीहरु बोधबहादुर कुँवर र हरिनारायण आचार्य तारेखमा रहेको।

म गणेश सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको सचिव पदमा कार्यरत छु। कार्य योजना अनुसार नै समूहले जलेर नष्ट हुन सक्ने भएकोले, सुख्खा ढलापढा रुखहरु भएकोले कटान निर्देशिका अनुसार नै कार्य भएको हो। ढलापढा रुखहरु नास नहोस भनेर संकलन गरिएको हो। कोहि कसैसँग मिलेमतो गरी मैले राष्ट्रिय सम्पत्तिको हानी नोक्सानी गरेको छैन। आरोपपत्र गलत छ। सफाई पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी चन्द्रबहादुर थारुले मिति २०६९।८।१२ मा विशेष अदालतमा गरेको बयान।

म गणेश सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको अध्यक्ष पदमा कार्यरत थिएँ। वार्षिक कार्ययोजना अनुसार जिल्ला वन कार्यालयबाट प्राविधिक आई आफै निरिक्षण गरी छपान योजना तयार हुन्छ। सोही बमोजिम ढलापडा, सुखड रुखहरुमा आगलागी आदिबाट जलेर नष्ट भएर जाने रुखहरु कटान भएका हुन्। जिल्ला वन कार्यालयले संकलन सहमति दिएको आधारमा AAC भित्र रहेर नै उपभोक्ता समूहको भेलाबाट उक्त रुखहरु काट्ने काम भएको हो। खडा रुखहरु काटेको छैन। AAC भन्दा वढी काठ काटिएको होईन। कसैसँग मिलेमतो गरी राष्ट्रिय सम्पत्तिको दुरुपयोग गरेको छैन। आरोपपत्र गलत छ भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी बुधना थारुले मिति २०६९।८।१२ मा विशेष अदालतमा गरेको बयान।

प्रतिवादीहरु बुधना थारु र चन्द्रबहादुर थारुले अधिकारप्राप्त अधिकारी समक्ष र यस अदालतमा कसूर इन्कारी बयान गरेको देखिएपनि यी प्रतिवादीहरुले गणेश सुर्यपटुवा सामुदायिक वनको AAC भन्दा वढी देखाई ५५१.४१ क्यु.फिट वन पैदावरको अनियमित काठ कटान गर्ने गराउने समेतको दावीको कसूरमा यी प्रतिवादीहरुको संलग्नता नरहेको भन्ने अवस्था तत्काल देखिन आएन। तसर्थ बुझ्दै जाँदा ठहरे बमोजिम हुने गरी हाल विशेष अदालत ऐन, २०५९ को दफा ७(घ) बमोजिम प्रतिवादीहरु बुधना थारु र चन्द्रबहादुर थारुबाट जनही रु. ३०,०००।— (तीस हजार) धरौट माग गरिएको छ। सो धरौट नगदै वा सो खाम्ने बैंक ग्यारेण्टी वा जेथा जमानी दिए लिई तारेखमा राख्नु। सो दिन नसकेमा कानून बमोजिम सिधा खान पाउने गरी अ.बं. १२१ नं. बमोजिम थुनुवा पुर्जि दिई थुनामा राखी मुद्दाको पुर्पक्ष गर्नु भनी मुलुकी ऐन, अ.बं. १२४ ग नं. अनुसार आदेश गरिदिएको छ भन्ने समेत व्यहोराको विशेष अदालतको मिति २०६९।८।१२ को आदेश र सो आदेश बमोजिम धरौट रकम अदालतमा दाखिला गरी प्रतिवादीहरु बुधना थारु र चन्द्रबहादुर थारु तारेखमा रहेको।

म ललै सामुदायिक वनमा उपभोक्ता समिति कार्य समूहको सचिव पदमा कार्यरत थिएँ। AAC परिमाण भन्दा वढी रुखहरु काटेका छैन। सुखड ढलापढा हैसियत बिग्रीएका ढलेका रुखहरु काटिएका हुन्। खडा रुखहरु काटेका छैन। आम भेलाले पारित गरि जिल्ला वन कार्यालयले तोकिएको कार्य योजना अनुसार नै रुखहरु काटिएको हो। मैले व्यक्तिगत रुपमा वनमा हानी नोक्सानी पुऱ्याउने कार्य गरेको छैन। कोही कसैसँग मिलेमतो गरेको छैन। आरोप गलत छ। AAC परिमाणको सम्बन्धमा कति रुख काट्दा कति क्यु.फिट हुन्छ त्यो मलाई थाहा भएन। वन कार्यालयका प्राविधिक कर्मचारीलाई थाहा हुनु पर्ने हो। म निर्दोष छु। सफाई पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी प्रदेशी थारुले मिति २०६९।८।१४ गते अदालतमा गरेको बयान।

म ललै सामुदायिक उपभोक्ता वन समूहको अध्यक्ष पदमा कार्यरत थिएँ। कार्य योजनाको परिधि भित्र रहेर समूहको निर्णय, जिल्ला वन कार्यालयको सहमतिमा छपान भएको हो। सुखड ढलापढा मात्र छपान भएको हो। कति रुखहरु संकलन गर्दा कति क्यु.फिट हुन्छ, कार्ययोजना भन्दा घटीवढी के हुन्छ म प्राविधिक नभएकोले थाहा हुने कुरा भएन। वनको कर्मचारीहरुको रोहवरमा छपान भएकोले कार्य योजना भन्दा घटीवढी सम्बन्धमा उनीहरुलाई नै थाहा हुने कुरा हो। मैले कोहि कसैसँग मिलेमतो गरी राष्ट्रिय सम्पत्ति हानी नोक्सानी गर्ने उद्देश्यले काम गरेको छैन। आरोपत्र गलत छ। सफाई पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी चुडुवा थारुले मिति २०६९।८।१४ गते विशेष अदालतमा गरेको बयान।

प्रतिवादीहरु चुडुवा थारु र परदेशी थारुले अदालतमा कसूरमा इन्कारी भै बयान गरेको देखिएपनि ललै सामुदायिक वन, सुर्यपटुवाको AAC भन्दा वढी देखाई १०१४.२९ क्यु.फिट वन पैदावारको अनियमित काठ कटान गर्ने गराउने कार्य भएको भन्ने देखिएको र दावीको कसूरमा यी प्रतिवादीहरुको संलग्नता नरहेको भन्ने अवस्था तत्काल देखिन आएन। तसर्थ बुझ्दै जाँदा ठहरेबमोजिम हुने गरी हाल विशेष अदालत ऐन, २०५९ को दफा ७(घ) बमोजिम प्रतिवादीहरु चुडुवा थारु र परदेशी थारुबाट जनही रु. ३०,०००।— (तीस हजार रुपैयाँ) धरौट माग गरिएको छ। सो धरौट नगर्दै वा सो खाम्ने बैक ग्यारेण्टी वा जेथा जमानी दिए लिई तारेखमा राख्नु। सो दिन नसकेमा कानून बमोजिम सिधा खान लाउने गरी अ.बं. १२१ नं. बमोजिम थुनुवा पुर्जि दिई थुनामा राखी मुद्दाको पुर्पक्ष गर्नु भनी मुलुकी ऐन, अ.बं. १२४ ग नं. अनुसार आदेश गरिदिएको छ भन्ने समेत व्यहोराको विशेष अदालतको मिति २०६९।८।१४ को आदेश र सो आदेश बमोजिम धरौट रकम अदालतमा दाखिला गरी प्रतिवादीहरु चुडुवा थारु र परदेशी थारु तारेखमा रहेको।

म सोनाहाफाँटा सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको कार्य समितिको सचिव हुँ। कार्य योजना भित्रै रहेर सुखड, ढलापढा नदी कटानमा परेका हैसियत बिग्रीएका रुखहरु जिल्ला वन कार्यालयले

दिएको संकलन सहमति तथा आम भेलाबाट पारित गराई काटिएको हो। AAC परिमाण भन्दा वढी रुखहरु काटिएको छैन। मिलेमतो गरी अनियमित रुपमा काठ कटान भएको होईन। आरोप झुट्टा हो। सफाई पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी रामचरण चौधरीले मिति २०६५।८।१५ मा विशेष अदालतमा गरेको बयान।

म सोनाहाफाँटा सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको कार्य समितिको अध्यक्ष हुँ। आम उपभोक्ताको निर्णय बमोजिम कार्ययोजना बमोजिमको काठहरु माग छपानको लागि मात्र गरिएको हो। सुकेका, ढलेका, खोलाले वगाएका रुखहरु मात्र कटान भएको हो। वन नियमावली तथा कार्य योजना विपरित कुनै काम गरेको छैन। आरोप सरासर गलत छ। कोहि कसैसँग मिलेमतो गरी वन मास्ने कार्य गरेको छैन। AAC को परिमाण भन्दा वढी रुखहरु कटान भएको छैन। झुट्टा आरोपपत्रबाट सफाई पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी राजुराम चौधरीले मिति २०६९।८।१५ मा विशेष अदालतमा गरेको बयान।

प्रतिवादीहरु राजुराम चौधरी र रामचरण चौधरीले कसूरमा इन्कारी भै विशेष अदालतमा बयान गरेको देखिएपनि सोनाहा फाँट सामुदायिक वनको AAC भन्दा वढी देखाई ३५३.१५ क्यु.फिट वन पैदावरको अनियमित काठ कटान गर्ने, गराउने कार्य भएको भन्ने देखिएकोले दावीको कसूरमा यी प्रतिवादीहरुको संलग्नता नरहेको भन्ने अवस्था तत्काल देखिन आएन। तसर्थ प्रमाण बुझ्दै जाँदा ठहरे बमोजिम हुने गरी हाल विशेष अदालत ऐन, २०५९ को दफा ७(घ) बमोजिम प्रतिवादीहरु राजुराम चौधरी र रामचरण चौधरीबाट जनही रु. ३०,०००।— (तीस हजार रुपैयाँ) धरौट माग गरिएको छ। सो धरौट नगर्दै वा सो खाम्ने बैंक ग्यारेण्टी वा जेथा जमानी दिए लिई तारेखमा राख्नु। सो दिन नसकेमा कानून बमोजिम सिधा खान पाउने गरी अ.बं. १२१ नं. बमोजिम थुनुवा पुर्जि दिई थुनामा राखी मुद्दाको पुर्पक्ष गर्नु भनी मुलुकी ऐन, अ.बं. १२४ ग नं. अनुसार आदेश गरिदिएको छ भन्ने समेत व्यहोराको विशेष अदालतको मिति २०६९।८।१५ को आदेश र सो आदेशबमोजिम धरौट रकम अदालतमा दाखिला गरी प्रतिवादीहरु राजुराम चौधरी र रामचरण चौधरी तारेखमा रहेको।

म इलाका वन कार्यालय ढढोरी मा सहायक वन अधिकृत पदमा २०६६ सालबाट कार्यरत थिएँ। २०६८ चैत्र देखि जिल्ला वन कार्यालय कन्चनपुरमा कार्यरत छु। ललै तथा गणेश सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहबाट कार्य योजनाको स्वीकृत प्रावधान बमोजिम खाता रेन्जपोष्टबाट लगत भिँडाई सुख्खा, ढलापढा तथा हैसियत बिग्रेका रुखहरु संकलनको लागि जिल्ला वन कार्यालयमा राय टिप्पणी पेश गरेको हुँ। AAC परिमाण भन्दा वढी लगत तालिकामा संशोधन गरे गराएको छैन। फिल्ड निरिक्षण एवं रेन्जर विष्णु योगीबाट पेश हुन आएको छपान लगत फरक नभएकोले सोही बमोजिम नियम भित्रै रहि पेश गरेको हुँ। कुनै मिलेमतो गरी अनियमित कार्य गरेको छैन। मैले कुनै कसूर

गरेको छैन। अभियोगदावीबाट सफाई पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी श्यामनारायण झाले मिति २०६९।८।१८ मा विशेष अदालतमा गरेको बयान।

म २०६४ भाद्र देखि २०६८ चैत्र सम्म जिल्ला वन कार्यालय बर्दिया तथा अन्तर्गतका राराताल रेञ्जपोष्ट र खाता रेञ्जपोष्टमा रेन्जर पदमा रहि कार्य गरेको थिएँ। वन नियमावली अन्तर्गत रहि सामुदायिक वन श्रोत सर्भेक्षण निर्देशिका २०६१ (परिमार्जित) तथा उपभोक्ता समूहको कार्य योजना बमोजिम संकलनको लागि इलाका वन कार्यालयमा निर्णयार्थ सिफारिस गरेको हुँ। कुनै पनि सामुदायिक वनको ढलेका जति सुकै काठ कटान गर्न सकिने प्रावधान राखी कार्य योजना बनाएको छैन। ढलेका तथा सुकेको रुखहरू वार्षिक वृद्धि मौज्दातमा नआउने भएकोले उक्त रुखहरूको लगत कार्य योजनामा राखिएको मात्र हो। राम्रा हैसियत भएका रुखहरू छपान गरेको भन्ने आरोप झुठ्ठा हो। म उपरको आरोप गलत छ। सफाई पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी विष्णु प्रसाद योगीले मिति २०६९।८।१८ मा विशेष अदालतमा गरेको बयान।

प्रतिवादीहरू विष्णु प्रसाद योगी र श्याम नारायण झाले अधिकारप्राप्त अधिकारी समक्ष र अदालतमा कसूरमा इन्कार भै बयान गरेको देखिएपनि यी प्रतिवादीहरू मध्ये विष्णु प्रसाद योगीले विभिन्न ७ वटा र प्रतिवादी श्याम नारायण झाले २ वटा सामुदायिक वनको AAC भन्दा बढी देखाई वन पैदावरको संकलन सहमति दिन राय टिप्पणी उठाई जिल्ला वन अधिकृत समक्ष पेश गरेको देखिएकोले दावीको कसूरमा यी प्रतिवादीहरूको संलग्नता नरहेको भन्ने अवस्था तत्काल देखिन आएन। तसर्थ बुझ्दै जाँदा ठहरे बमोजिम हुने गरी हाल विशेष अदालत ऐन, २०५९ को दफा ७(घ) बमोजिम प्रतिवादीहरू विष्णु प्रसाद योगीबाट रु. ३,५०,०००।— (तीन लाख पचास हजार रुपैयाँ) र श्याम नारायण झालेबाट रु. १,५०,०००।— (एक लाख पचास हजार रुपैयाँ) धरौट माग गरिएको छ। सो धरौट नगर्दै वा सो खाम्ने बैंक ग्यारेण्टी वा जेथा जमानी दिए लिई तारेखमा राख्नु। सो दिन नसकेमा कानून बमोजिम सिधा खान पाउने गरी अ.बं. १२१ नं. बमोजिम थुनुवा पुर्जि दिई थुनामा राखी मुद्दाको पुर्पक्ष गर्नु भनी मुलुकी ऐन, अ.बं. १२४ ग नं. अनुसार आदेश गरिदिएको छ भन्ने समेत व्यहोराको विशेष अदालतको मिति २०६९।८।१८ को आदेश र सो आदेश बमोजिम धरौट रकम सोही अदालतमा दाखिला गरी प्रतिवादीहरू विष्णु प्रसाद योगी र श्याम नारायण झा तारेखमा रहेको।

म चमेली गौरी सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको सचिव पदमा कार्यरत छु। कार्ययोजना अनुसार नै सुखड, ढलापढा, नदी कटान परेको, आगलागीबाट नष्ट हुन सक्ने काठहरू काटेको हो। जिल्ला वन कार्यालयले दिएको संकलन सहमति कार्य योजना अनुसार समूहको आम उपभोक्ता भेलाबाट निर्णय भएको हो। AAC परिमाण भन्दा बढी काठ काट्न छपान आदेश माग गरेको छैन। कोहि

कसैसँग मिलेमतो गरेको छैन। आरोपपत्र झुट्टा हो। सफाई पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी कन्हैराम चौधरीले मिति २०६९।८।१९ गते विशेष अदालतमा गरेको बयान।

म चमेलीगौरी सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको अध्यक्ष हुँ। नदीले कटान गर्री बगाउन लागेको रुखहरू, हुरी वतासले लडाएका सुकेका रुखहरू मात्र संकलनको लागि छपान आदेश माग गरिएको हो। कुनैपनि खडा हरियो रुखहरू कटान भएको छैन। AAC परिमाण भन्दा बढी रुखहरू कटान भएको छैन। उपभोक्ता समूहको भेला गराई निर्णय भए बमोजिम माग गरिएको हो। आरोपपत्र गलत छ। म बाट कुनै अनियमित काम भएको छैन। मैले कुनै कर्मचारीसँग मिलेमतो गरेको छैन। सफाई पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी भंगीलाल थारुले मिति २०६९।८।१९ मा विशेष अदालतमा गरेको बयान।

प्रतिवादीहरू भंगीलाल थारु र कन्हैराम चौधरीले अधिकारप्राप्त अधिकारी समक्ष र अदालतमा कसूरमा इन्कारी भै बयान गरेको भएतापनि यी प्रतिवादीहरूले चमेली गौरी सामुदायिक वन, सुर्य पटुवा ९ को AAC भन्दा बढी देखाई खयर ६०७.९९ क्यु. फिट वन पैदावरको अनियमित काठ कटान गर्ने गराउने कार्य भएको भन्ने देखिएकोले दावीको कसूरमा यी प्रतिवादीहरूको संलग्नता नरहेको भन्ने अवस्था तत्काल देखिन आएन। तसर्थ बुझ्दै जाँदा ठहरे बमोजिम हुने गरी हाल विशेष अदालत ऐन, २०५९ को दफा ७(घ) बमोजिम प्रतिवादीहरू भंगीलाल थारु र कन्हैराम चौधरीबाट जनही रु. ३०,०००।— (तीस हजार) धरौट माग गरिएको छ। सो धरौट नगर्दै वा सो खाम्ने बैंक ग्यारेण्टी वा जेथा जमानी दिए लिई तारेखमा राख्नु। सो दिन नसकेमा कानून बमोजिम सिधा खान लाउने गरी अ.बं. १२१ नं. बमोजिम थुनुवा पुर्जि दिई थुनामा राखी मुद्दाको पुर्पक्ष गर्नु भनी मुलुकी ऐन, अ.बं. १२४ ग नं. अनुसार आदेश गरिदिएको छ भन्ने समेत व्यहोराको विशेष अदालतको मिति २०६९।८।१९ को आदेश र सो आदेश बमोजिम धरौट रकम सोही अदालतमा दाखिला गरी प्रतिवादीहरू भंगीलाल थारु र कन्हैराम चौधरी तारेखमा रहेको।

म प्रगतिशिल महिला सामुदायिक वन कार्य समूहको सचिव पदमा कार्यरत छुँ। मैले कसैसँग मिलेमतो गरी बढी काठ कटान गर्नलाई छपान आदेश माग गरेको होईन। कार्ययोजना र वार्षिक प्राप्त अनुसार नै काठहरू काटिएको हो। सुखड, ढलापढा, रुखहरू मात्र जिल्ला वन कार्यालयले दिएको संकलन सहमति अनुसार समूहको आम भेलाबाट निर्णय गराई गरिएको हो। मिलेमतो गरी वनमा हानी नोक्सानी पुऱ्याएको छैन। दुःख दिने नियतले मुद्दा दर्ता गरे जस्तो लाग्छ। सफाई पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी तुलसी बोहराले मिति २०६९।८।२० मा विशेष अदालतमा गरेको बयान।

म प्रगतिशिल महिला समुदायिक वन उपभोक्ता समूहको अध्यक्ष हुँ। सुखड, ढलापढा, नदीले कटान गरेका रुखहरू मात्र कार्य योजना भित्र रहेर आम उपभोक्ताको निर्णय बमोजिम संकलन गरिएको हो। AAC भन्दा बढी परिमाणका रुखहरू कटान भएको छैन। कसैसँग मिलेमतो गरी कुनै अनियमित काम गरेको छैन। आरोपपत्र गलत छ। सफाई पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी चहरी थारुले मिति २०६९।८।२० मा अदालतमा गरेको बयान।

प्रतिवादीहरू चहरी थारु तथा तुलसी बोहराले अधिकारप्राप्त अधिकारी समक्ष र अदालतमा कसूरमा इन्कारी भै बयान गरेको देखिएपनि यी प्रतिवादीहरूबाट प्रगतिशिल महिला सामुदायिक वन सुर्यपटुवा १ को AAC भन्दा बढी देखाई खयर ४८७.५६ क्यु. फिट वन पैदावरको अनियमित काठ कटान गर्ने, गराउने कार्य भएको भन्ने देखिएकोले दावीको कसूरमा यी प्रतिवादीहरूको संलग्नता नरहेको भन्ने देखिएकोले दावीको कसूरमा यी प्रतिवादीहरूको संलग्नता नरहेको भन्ने अवस्था तत्काल देखिन आएन। तसर्थ बुझ्दै जाँदा ठहरे बमोजिम हुने गरी हाल विशेष अदालत ऐन, २०५९ को दफा ७(घ) बमोजिम प्रतिवादीहरू चहरी थारु र तुलसी बोहराबाट जनही रु. ३०,०००।— (तीस हजार रुपैयाँ) धरौट माग गरिएको छ। सो धरौट नगर्दै वा सो खाप्ने बैंक ग्यारेण्टी वा जेथा जमानी दिए लिई तारेखमा राख्नु। सो दिन नसकेमा कानून बमोजिम सिधा खान लाउने गरी अ.बं. १२१ नं. बमोजिम थुनुवा पुर्जि दिई थुनामा राखी मुद्दाको पुर्पक्ष गर्नु भनी मुलुकी ऐन, अ.बं. १२४ ग नं. अनुसार आदेश गरिदिएको छ भन्ने समेत व्यहोराको विशेष अदालतको मिति २०६९।८।२० को आदेश र सो आदेश बमोजिम धरौट रकम अदालतमा दाखिला गरी प्रतिवादीहरू चहरी थारु र तुलसी बोहरा तारेखमा रहेको।

म गणेशपुर सिसनिया सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको सचिव हुँ। कार्य योजनामा उल्लेख भए अनुसार उपभोक्ता समूहको निर्णय बमोजिम जिल्ला वन कार्यालयसँग छपान आदेश माग गरिएको हो। कटान आदेश भन्दा बढी तथा हरियो रुखहरू कटान भएको छैन। सुखड, ढलापढा तथा नदी कटानमा परेका रुखहरू मात्र संकलन गरिएको हो। कुनै नोक्सानी गरिएको छैन। कुनै अनियमित काम गरेको छैन। मैले कुनैपनि कर्मचारीसँग मिलेमतो गरी राष्ट्रिय सम्पत्तिको हानी, नोक्सानी हुने तथा आफूलाई लाभ हुने कुनै काम गरेको छैन। आरोप निराधार तथा गलत छ। सफाई पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी धनीराम थारुले मिति २०६९।८।२१ मा विशेष अदालतमा गरेको बयान।

म गणेशपुर सिसनिया सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको अध्यक्ष हुँ। मैले कसैसँग मिलेमतो गरी वनमा हानी नोक्सानी पुऱ्याउने काम गरेको छैन। स्वीकृत कार्य योजना भित्रै रहेर सुखड, ढलापढा, हैसियत बिग्रेका नदी कटानमा परेका रुखहरू AAC परिमाण भित्रै रहेर काटिएको हो। कार्य योजना विपरित बढी रुखहरू कटान गर्न आदेश माग गरिएको होइन। जिल्ला वन कार्यालयले

दिएको संकलन सहमति अनुसार समूहको आमभेलाबाट निर्णय गराई रुखहरू काटिएको हो। आरोपपत्र गलत छ। सफाई पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी फुलकुमारी थारुले मिति २०६९।८।२१ मा विशेष अदालतमा गरेको बयान।

प्रतिवादीहरू फुलकुमारी थारु तथा धनीराम थारुले अधिकारप्राप्त अधिकारी समक्ष तथा अदालतमा कसूरमा इन्कारी भै बयान गरेको देखिएतापनि निजहरू कार्यरत गणेशपुर सिसनिया सामुदायिक वनको वार्षिक स्वीकार्य कटान भन्दा केही बढी वन पैदावरको अनियमित कटान गर्ने, गराउने कार्य भएको देखिएकोले दावीको कसूरमा यी प्रतिवादीहरूको संलग्नता नरहेको भन्ने अवस्था तत्काल देखिन आएन। तसर्थ बुझ्दै जाँदा ठहरे बमोजिम हुने गरी हाल विशेष अदालत ऐन, २०५९ को दफा ७(घ) बमोजिम प्रतिवादीहरू फुलकुमारी थारु र धनीराम थारुबाट जनही रु. १०,०००।— (दश हजार रुपैयाँ) धरौट माग गरिएको छ। सो धरौट नगर्दै वा सो खाम्ने बैंक ग्यारेण्टी वा जेथा जमानी दिए लिई तारेखमा राख्नु। सो दिन नसकेमा कानून बमोजिम सिधा खान पाउने गरी अ.बं. १२१ नं. बमोजिम थुनुवा पुर्जि दिई थुनामा राखी मुद्दाको पुर्पक्ष गर्नु भनी मुलुकी ऐन, अ.बं. १२४ ग नं. अनुसार आदेश गरिएको छ भन्ने समेत व्यहोराको विशेष अदालतको मिति २०६९।८।२१ को आदेश र सो आदेश बमोजिम धरौट रकम अदालतमा दाखिला गरी प्रतिवादीहरू फुलकुमारी थारु र धनीराम थारु तारेखमा रहेको।

म दुर्गा सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको अध्यक्ष हुँ। मैले कसैसँग मिलेमतो गरी अनियमित काम गरेको छैन। समूहको निर्णय बमोजिम सुकेका, ढलेका, नदीले कटान गरेका रुखहरू कार्य योजनाको परिधि भित्र रहेर छपान आदेश माग गरिएको र सोही बमोजिमका रुखहरूमा संकलन गरिएको हो। मैले कोहि कसैसँग मिलेमतो गरि बढी रुखहरू काटेको छैन। आरोपपत्र झुठ्ठा तथा गलत छ। सफाई पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी विन्तीराम थारुले मिति २०६९।८।२४ मा विशेष अदालतमा गरेको बयान।

म दुर्गा सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको सचिव हुँ। स्वीकृत कार्य योजना भित्र रही समूहको आम भेलाबाट निर्णय गराई काठ काटेको हो। कोहि कसैसँग मिलेमतो गरेको छैन। AAC परिमाण भन्दा बढी रुखहरू काटिएको छैन। सुखड, ढलापढा, हैसियत बिग्रेका, नदी कटानमा परेका रुखहरू मात्र काटिएका हुन्। हरिया तथा खडा रुखहरू संकलन गरिएको होइन। म माथिको आरोप झुठ्ठा हो। सफाई पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी सन्तराम परियारले मिति २०६९।८।२४ मा विशेष अदालतमा गरेको बयान।

प्रतिवादीहरू विन्तीराम थारु र सन्तराम परियारले अदालतमा कसूरमा इन्कारी भै बयान गरेको देखिएतापनि सूर्य सामुदायिक वन सूर्यपटुवा -४, को वार्षिक स्वीकार्य कटान AAC भन्दा बढी देखाई

३१४.७५ क्यू. फिट वन पैदावारको अनियमित काठ कटान गर्ने गराउने कार्य भएको देखिएकोले दावीको कसूरमा यी प्रतिवादीहरुको संलग्नता नरहेको भन्ने अवस्था तत्काल देखिन आएन। तसर्थ प्रमाण बुझ्दै जाँदा ठहरेबमोजिम हुने गरी हाल विशेष अदालत ऐन, २०५९ को दफा ७(घ) बमोजिम प्रतिवादीहरु विन्तीराम थारु र सन्तराम परियारबाट जनही रु. ३०,०००।— (तीस हजार रुपैयाँ) धरौट माग गरिएको छ। सो धरौट नगर्दै वा सो खाम्ने बैंक ग्यारेण्टी वा जेथा जमानी दिए लिई तारेखमा राख्नु। सो दिन नसकेमा कानून बमोजिम सिधा खान पाउने गरी अ.बं. १२१ नं. बमोजिम थुनुवा पुर्जि दिई थुनामा राखी मुद्दाको पुर्पक्ष गर्नु भनी मुलुकी ऐन, अ.बं. १२४ ग नं. अनुसार आदेश गरिदिएको छ भन्ने समेत व्यहोराको विशेष अदालतको मिति २०६९।८।२४ को आदेश र सो आदेश बमोजिम धरौट रकम अदालतमा दाखिला गरी प्रतिवादीहरु विन्तीराम थारु र सन्तराम परियार तारेखमा रहेको।

म टेलवा सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको अध्यक्ष हुँ। पुरानो ढलेका ५ वटा सालको रुखहरु मात्र कटान भएको हो। कार्य योजना भन्दा बढी रुखहरु कटान गरिएको छैन। मैले कोहि कसैसँग मिलेमतो गरी वन अनियमित रुपमा कटान गरे, गराएको छैन। आम उपभोक्ताहरुको निर्णय बमोजिम मात्र काम गरिएको हो। मिलेमतो र अनियमितताको आरोप गलत छ। उपभोक्ता समूहलाई कानून बमोजिम प्राप्त हुने परिमाण भन्दा बढी रुख कटान भएको छैन। आरोपपत्र झुट्टा भएकोले सफाई पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी ओमप्रकाश थारुले मिति २०६९।८।२५ गते विशेष अदालतमा गरेको बयान।

प्रतिवादी ओमप्रकाश थारुले अदालतमा बयान गर्दा कसूरमा इन्कारी भै बयान गरेतापनि टेलवा सामुदायिक वन, वगनाहा-६, को वार्षिक स्वीकार्य कटान AAC भन्दा बढी देखाई ७१८.९६ क्यू.फिट वन पैदावरको अनियमित काठ कटान गर्ने गराउने कार्य भएको भन्ने देखिएकोले दावीको कसूरमा यी प्रतिवादीको संलग्नता नरहेको भन्ने अवस्था तत्काल देखिन आएन। तसर्थ बुझ्दै जाँदा ठहरे बमोजिम हुने गरी हाल विशेष अदालत ऐन, २०५९ को दफा ७(घ) बमोजिम प्रतिवादी ओमप्रकाश थारुबाट रु. ३०,०००।— (तीस हजार रुपैयाँ) धरौट माग गरिएको छ। सो धरौट नगर्दै वा सो खाम्ने बैंक ग्यारेण्टी वा जेथा जमानी दिए लिई तारेखमा राख्नु। सो दिन नसकेमा कानून बमोजिम सिधा खान पाउने गरी अ.बं. १२१ नं. बमोजिम थुनुवा पुर्जि दिई थुनामा राखी मुद्दाको पुर्पक्ष गर्नु भनी मुलुकी ऐन, अ.बं. १२४ ग नं. अनुसार आदेश गरिदिएको छ भन्ने समेत व्यहोराको विशेष अदालतको मिति २०६९।८।२५ को आदेश र सो आदेश बमोजिम धरौट रकम अदालतमा दाखिला गरी प्रतिवादी ओमप्रकाश थारु तारेखमा रहेको।

मैले जिल्ला वन कार्यालय, बर्दियामा निमित्त जिल्ला वन अधिकृत भई २०६७ पौष देखि २०६८ आषाढ सम्म काम गरे। वन पैदावार संकलन तथा बिक्री वितरण निर्देशिका २०५७ को परिच्छेद १५ को विविध ३० को ३ मा भएको व्यवस्था अनुसार सोनाहाफाँट, गणेश, दुर्गा, ललै, चमेलीगौरी, प्रगतिशिल महिला, टेलवा र गणेशपुर सिसनिया सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहहरूको वन कार्य योजनामा व्यवस्था भए अनुरूप AAC भन्दा बढी हावाहुरी, बाढी, पहिरो, चोर तथा गोठालाहरूले लडाई काटी ढालेको काठ दाउराको आगामी आर्थिक वर्षहरूमा वार्षिक प्राप्तिबाट कट्टा हुने गरी संकलन सहमति दिएको हुँ। सम्बन्धित सामुदायिक वनको स्वीकृत वन कार्य योजनामा व्यवस्था भए अनुरूप जिल्ला वन कार्यालयले स्वीकृत दिनुपर्ने व्यवस्था बमोजिम सहमति दिएको हो। लगत एकमुष्ट आएको हो। सोही लगत अनुसार इलाका वन कार्यालयको अधिकृत स्तरबाट २५%, जिल्ला वन कार्यालयबाट खटिएको अधिकृतले १०% र क्षेत्रिय वन निर्देशनालय, सुर्खेतबाट खटिएका अधिकृतले ५% छपान चेक जाँच निरिक्षण गरी दिएको प्रतिवेदनको आधारमा कटान सहमति दिएको हो। आरोपपत्र झुट्टा हो। मैले बदनियतले कुनै काम गरेको छैन। व्यक्तिगत लाभ लिएको होईन, छैन। झुट्टा आरोपपत्रबाट सफाई पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी प्रभुनाथ प्रसाद यादवले मिति २०६९।९।४ गते विशेष अदालतमा गरेको बयान।

प्रतिवादीले अधिकारप्राप्त अधिकारी समक्ष र अदालतमा आरोपित कसूरमा इन्कार रही बयान गरेतापनि यी प्रतिवादी जिल्ला वन कार्यालय, बर्दियाका निमित्त जिल्ला वन अधिकृत रहेको बखत आरोपपत्रमा उल्लिखित सामुदायिक वनमा वार्षिक स्वीकृत कटान (AAC) भन्दा बढी वन पैदावरको अनियमित रूपमा कटान भएको कुरा तत्काल प्राप्त प्रमाणबाट देखिँदा हालै यी प्रतिवादी निर्दोष हुन भन्न सकिने अवस्था नरहेकोले प्रतिवादीको पदीय हैसियत, कसूरको मात्रा र सहभागिता समेतलाई दृष्टिगत गर्दा निजबाट रु. ५,००,०००।— (पाँच लाख रुपैयाँ) माग गरिएको छ। सो धरौट नगर्दै वा सो खाम्ने बैंक ग्यारेण्टी वा जेथा जमानी दिए लिई तारेखमा राख्नु। सो दिन नसकेमा कानून बमोजिम सिधा खान पाउने गरी अ.बं. १२१ नं. बमोजिम थुनुवा पुर्जि दिई थुनामा राखी मुद्दाको पुर्पक्ष गर्नु भनी मुलुकी ऐन, अ.बं. १२४ ग नं. अनुसार आदेश गरिदिएको छ भन्ने समेत व्यहोराको विशेष अदालतको मिति २०६९।९।४ को आदेश र सो आदेश बमोजिम धरौट रकम सोही अदालतमा दाखिला गरी प्रतिवादी प्रभुनाथ प्रसाद यादव तारेखमा रहेको।

प्रतिवादी चहरी थारु समेत जना १४ को वारेस राख्ने अनुमति पाउँ भन्ने निवेदन परी इजालस समक्ष पेश भएकोमा निवेदकहरू विशेष अदालतको आदेश बमोजिम माग भएको धरौट दाखिला गरी तारेखमा रही पुर्पक्षको लागी थुनामा बस्नु नपर्ने अवस्थाको देखिएको, यी निवेदकहरूको आर्थिक स्थिती

र सामाजिक अवस्था समेतलाई विचारगर्दा पछि कानून बमोजिम हुने गरी अ.बं. ६५ नं. बमोजिम वारेस राख्ने अनुमति दिएको छु भनी विशेष अदालतबाट मिति २०६९।९।२६ मा भएको आदेश।

सबुद प्रमाणमा साक्षी राख्ने प्रतिवादी प्रभुनाथ प्रसाद यादवको साक्षी बुझ्ने भनी मिति २०६९।१०।१८ मा विशेष अदालतबाट भएको आदेश सो बमोजिम प्रतिवादी प्रभुनाथ प्रसाद यादवलाई साक्षी उपस्थित गराउने गरी तारेख तोकिएकोमा निजले साक्षीलाई बकपत्रको लागि अदालतमा उपस्थित गराउन नसक्ने भनी दिएको निवेदन मिसिल सामेल रहेको।

यसमा मिसिल संलग्न कागजात, तथ्यगत विवरण र प्रमाणहरूबाट सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिका पदाधिकारी र जिल्ला वन कार्यालय, बर्दिया र सो मातहतमा कार्यरत रहेका प्रतिवादी कर्मचारीहरूको मिलेमतोमा दावीका सामुदायिक वनहरूमा गैरकानूनी रूपमा रुखहरू कटान गरी रु. ६५,३९,७४०।— हानी नोक्सानी पुऱ्याउने कार्य गरी प्रतिवादी प्रभुनाथ प्रसाद यादव, हरिनारायण आचार्य, सुरजनिधि तिवारी, श्यामनारायण झा, बोधबहादुर कुँवर, ललनकुमार झा, विष्णुप्रसाद योगी र उपेन्द्र गिरीले भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ८ को उपदफा (३) अन्तर्गतको कसूर गरेको ठहर्छ।

सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिका पदाधिकारी प्रतिवादीहरू चुडुवा थारु, प्रदेशी थारु, फुलकुमारी थारु, धनीराम थारु, विन्तिराम थारु, सन्तराम परियार, चहरी थारु, तुलसी बोहरा, भंगीलाल थारु, कन्हैयाराम चौधरी, राजुराम चौधरी, रामचरण चौधरी, बुधना थारु, चन्द्रबहादुर थारु र ओम प्रकाश थारुले भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ८(४) को कसूर गरेको ठहर्छ। तसर्थ प्रतिवादीहरूको पदिय हैसियत तथा निजहरूको कसूरमा रहेको संलग्नताको आधारमा देहायका प्रतिवादीहरूलाई देहाय बमोजिम सजाय हुन्छः

प्रतिवादी प्रभुनाथप्रसाद यादवलाई कैद वर्ष २(दुई)

प्रतिवादी हरिनारायण आचार्यलाई कैद वर्ष १^१/_२ (एक वर्ष छ महिना)

प्रतिवादी सुरजनिधि तिवारीलाई कैद वर्ष १ (एक)

प्रतिवादी श्यामनारायण झालाई कैद महिना ६ (छ)

प्रतिवादी बोधनारायण कुँवरलाई कैद महिना ६ (छ)

प्रतिवादी ललनकुमार झालाई कैद महिना ४ (चार)

प्रतिवादी विष्णुप्रसाद योगीलाई कैद वर्ष १ (एक)

प्रतिवादी उपेन्द्र गिरीलाई कैद महिना ३ (तीन)

सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिका देहायका पदाधिकारी प्रतिवादीहरू चुडुवा थारु, प्रदेशी थारु, फुलकुमारी थारु, धनीराम थारु, विन्तिराम थारु, सन्तराम परियार, चहरी थारु, तुलसी बोहरा, भंगीलाल

थारु, कन्हैयाराम चौधरी, राजुराम चौधरी, रामचरण चौधरी, बुधना थारु, चन्द्रबहादुर थारु र ओम प्रकाश थारुलाई जनही कैद महिना १(एक) हुन्छ। विगोको हकमा अनियमितरूपमा कटान भएको काठ घाटगद्दीमा मौजुद रहेको देखिएको, ती काठहरू बिक्री भई विगो असुल उपर हुन सक्ने अवस्था विद्यमान रहेकोले विगो तर्फ र अन्य कुराको आरोप दावी पुग्न नसक्ने ठहर्छ भनी विशेष अदालत काठमाडौंले मिति २०७०।०३।०३ मा गरेको फैसला।

विशेष अदालत काठमाडौंबाट *विगो तर्फ र अन्य कुराको आरोप दावी पुग्न नसक्ने ठहर्छ* भनी भएको फैसला सो हदसम्ममा चित्त बुझेको छ। कसूर एवं कैद ठहर भएको सम्बन्धमा म निर्दोष छु। कानून विपरीतको कुनै कार्य गरेको छैन र गर्ने पनि छैन। तसर्थ मलाई विना आधार र कारण भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ८(४) को कसूर गरेको ठहर गरी मलाई एक महिना कैद गर्ने गरेको फैसला त्रुटिपूर्ण भएकोले उक्त हदसम्मको फैसला उल्टी गरी अभियोगदावीबाट मलाई पूर्णतः सफाई दिलाई न्याय पाऊँ भनी प्रतिवादी बुधना थारुले यस अदालतमा गरेको पुनरावेदनपत्र।

ढलापडाको परिमाणलाई AAC को परिमाणमा जोडि AAC भन्दा बढी संकलन सहमति दिएको भन्ने समष्टिगत आरोप छ। मेरो उपर चाहि किन वन फडानीको लागि फाईल पेश गरेको भन्ने मात्र आरोप हो। ढलापडाको परिमाण छुट्टै भैपरि आउने परिमाण हो। AAC को परिमाण छुट्टै वार्षिक संकलन गर्न सकिने परिमाण हो। दुवैलाई जोडेर AAC भन्दा बढी संकलन सहमति भयो भनी कानून विपरीत आरोप लगाउनु विधिको शासनको विरुद्ध हुन्छ। ढलापडा, दरिया बुर्दी तथा अन्य कुनै किसिमले हानी नोक्सानी भई वेवारिसे अवस्थामा रहेको काठदाउरा तत्काल नउठाएमा चोरी हुने, नास हुने, क्षति हुनजाने हुँदा उपभोक्ताको माग बमोजिम तत्काल संकलन गर्नुपर्ने कानूनी व्यवस्था कायम भएको हो। विधायिकि कानूनको परिपालना गर्ने राष्ट्रसेवक कर्मचारीलाई दोषी ठहर गर्न मिल्दैन। यदि कानूननै ठिक छैन भन्ने लाग्छ भने कानून परिवर्तन गरी कानूनी बाटोमा हिडाउँनु पर्छ। निर्दोष कर्मचारीलाई सजाय गर्न मिल्दैन। अतः विशेष अदालत काठमाडौंबाट *विगो तर्फ र अन्य कुराको आरोप दावी पुग्न नसक्ने ठहर्छ* भनी भएको फैसला सो हदसम्म मिलेकै छ। कसूर एवं कैद ठहरका सम्बन्धमा फाईल पेश गरेको भन्ने आरोपको आधारमा विना कुनै कानूनी आधार कारण म पुनरावेदकलाई भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ८(३) को कसूर गरेको ठहराई एक वर्ष कैद गर्ने फैसला त्रुटिपूर्ण भएकोले सो हदसम्मको फैसला उल्टी गरी अभियोगदावीबाट सफाई पाऊँ भनी प्रतिवादी विष्णुप्रसाद योगीले यस अदालतमा गरेको पुनरावेदनपत्र।

ढलापडाको परिमाणलाई AAC को परिमाणमा जोडि AAC भन्दा बढी संकलन सहमति दिएको भन्ने समष्टिगत आरोप छ। मेरो उपर चाहि किन वन फडानीको लागि फाईल पेश गरेको भन्ने मात्र आरोप हो। ढलापडाको परिमाण छुट्टै भैपरि आउने परिमाण हो। AAC को परिमाण छुट्टै वार्षिक

संकलन गर्न सकिने परिमाण हो। दुवैलाई जोडेर AAC भन्दा बढी संकलन सहमति भयो भनी कानून विपरीत आरोप लगाउनु विधिको शासनको विरुद्ध हुन्छ। ढलापडा, दरिया बुर्दी तथा अन्य कुनै किसिमले हानी नोक्सानी भई वेवारिसे अवस्थामा रहेको काठदाउरा तत्काल नउठाएमा चोरी हुने, नास हुने, क्षति हुनजाने हुँदा उपभोक्ताको माग बमोजिम तत्काल संकलन गर्नुपर्ने कानूनी व्यवस्था कायम रहेको छ। विधायिकि कानूनको परिपालना गर्ने राष्ट्रसेवक कर्मचारीलाई दोषी ठहर गर्न मिल्दैन। यदि कानूननै ठिक छैन भन्ने लाग्छ भने कानून परिवर्तन गरी कानूनी बाटोमा हिडाउँनु पर्छ। निर्दोष कर्मचारीलाई सजाय गर्न मिल्दैन। अतः विशेष अदालत काठमाडौँबाट "विगो तर्फ र अन्य कुराको आरोप दावी पुग्न नसक्ने ठहर्छ" भनी भएको फैसला सो हदसम्म मिलेकै छ। कसूर एवं कैद ठहरका सम्बन्धमा फाईल पेश गरेको भन्ने आरोपको आधारमा विना कुनै कानूनी आधार कारण म पुनरावेदकलाई भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ८(३) को कसूर गरेको ठहराई छ महिना कैद गर्ने गरेको फैसला त्रुटिपूर्ण भएकोले सो हदसम्मको फैसला उल्टी गरी अभियोगदावीबाट सफाई पाउँ भनी प्रतिवादी बोधबहादुर कुवरले यस अदालतमा गरेको पुनरावेदनपत्र।

ढलापडाको परिमाणलाई AAC को परिमाणमा जोडि AAC भन्दा बढी संकलन सहमति दिएको भन्ने समष्टिगत आरोप छ। मेरो उपर चाहि किन वन फडानीको लागि फाईल पेश गरेको भन्ने मात्र आरोप हो। ढलापडाको परिमाण छुट्टै भैपरि आउने परिमाण हो। AAC को परिमाण छुट्टै वार्षिक संकलन गर्न सकिने परिमाण हो। दुवैलाई जोडेर AAC भन्दा बढी संकलन सहमति भयो भनी कानून विपरीत आरोप लगाउनु विधिको शासनको विरुद्ध हुन्छ। ढलापडा, दरिया बुर्दी तथा अन्य कुनै किसिमले हानी नोक्सानी भई वेवारिसे अवस्थामा रहेको काठदाउरा तत्काल नउठाएमा चोरी हुने, नास हुने, क्षति हुनजाने हुँदा उपभोक्ताको माग बमोजिम तत्काल संकलन गर्नुपर्ने कानूनी व्यवस्था कायम रहेको छ। विधायिकि कानूनको परिपालना गर्ने राष्ट्रसेवक कर्मचारीलाई दोषी ठहर गर्न मिल्दैन। यदि कानूननै ठिक छैन भन्ने लाग्छ भने कानून परिवर्तन गरी कानूनी बाटोमा हिडाउँनु पर्छ। निर्दोष कर्मचारीलाई सजाय गर्न मिल्दैन। अतः विशेष अदालत काठमाडौँबाट "विगो तर्फ र अन्य कुराको आरोप दावी पुग्न नसक्ने ठहर्छ" भनी भएको फैसला सो हदसम्म मिलेकै छ। कसूर एवं कैद ठहरका सम्बन्धमा फाईल पेश गरेको भन्ने आरोपको आधारमा विना कुनै कानूनी आधार कारण म पुनरावेदकलाई भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ८(३) को कसूर गरेको ठहराई चार महिना कैद गर्ने गरेको फैसला त्रुटिपूर्ण भएकोले सो हदसम्मको फैसला उल्टी गरी अभियोगदावीबाट सफाई पाउँ भनी प्रतिवादी ललनकुमार झाले यस अदालतमा गरेको पुनरावेदनपत्र।

ढलापडाको परिमाणलाई AAC को परिमाणमा जोडि AAC भन्दा बढी संकलन सहमति दिएको भन्ने समष्टिगत आरोप छ। मेरो उपर चाहि किन वन फडानीको लागि फाईल पेश गरेको भन्ने मात्र

आरोप हो। ढलापडाको परिमाण छुट्टै भैपरि आउने परिमाण हो। AAC को परिमाण छुट्टै वार्षिक संकलन गर्न सकिने परिमाण हो। दुवैलाई जोडेर AAC भन्दा बढी संकलन सहमति भयो भनी कानून विपरीत आरोप लगाउनु विधिको शासनको विरुद्ध हुन्छ। ढलापडा, दरिया बुर्दी तथा अन्य कुनै किसिमले हानी नोक्सानी भई वेवारिसे अवस्थामा रहेको काठदाउरा तत्काल नउठाएमा चोरी हुने, नास हुने, क्षति हुनजाने हुँदा उपभोक्ताको माग बमोजिम तत्काल संकलन गर्नुपर्ने कानूनी व्यवस्था कायम रहेको छ। विधायिकि कानूनको परिपालना गर्ने राष्ट्रसेवक कर्मचारीलाई दोषी ठहर गर्न मिल्दैन। यदि कानूननै ठिक छैन भन्ने लाग्छ भने कानून परिवर्तन गरी कानूनी बाटोमा हिडाउँनु पर्छ। निर्दोष कर्मचारीलाई सजाय गर्न मिल्दैन। अतः विशेष अदालत काठमाडौँबाट "विगो तर्फ र अन्य कुराको आरोप दावी पुग्न नसक्ने ठहर्छ" भनी भएको फैसला सो हदसम्म मिलेकै छ। कसूर एवं कैद ठहरका सम्बन्धमा फाईल पेश गरेको भन्ने आरोपको आधारमा विना कुनै कानूनी आधार कारण म पुनरावेदकलाई भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ८(३) को कसूर गरेको ठहराई छ महिना कैद गर्ने गरेको फैसला त्रुटिपूर्ण भएकोले सो हदसम्मको फैसला उल्टी गरी अभियोगदावीबाट सफाई पाउँ भनी प्रतिवादी श्यामनारायण झाले यस अदालतमा गरेको पुनरावेदनपत्र।

ढलापडाको परिमाणलाई AAC को परिमाणमा जोडि AAC भन्दा बढी संकलन सहमति दिएको भन्ने समष्टिगत आरोप छ। मेरो उपर चाहि किन वन फडानीको लागि फाईल पेश गरेको भन्ने मात्र आरोप हो। ढलापडाको परिमाण छुट्टै भैपरि आउने परिमाण हो। AAC को परिमाण छुट्टै वार्षिक संकलन गर्न सकिने परिमाण हो। दुवैलाई जोडेर AAC भन्दा बढी संकलन सहमति भयो भनी कानून विपरीत आरोप लगाउनु विधिको शासनको विरुद्ध हुन्छ। ढलापडा, दरिया बुर्दी तथा अन्य कुनै किसिमले हानी नोक्सानी भई वेवारिसे अवस्थामा रहेको काठदाउरा तत्काल नउठाएमा चोरी हुने, नास हुने, क्षति हुनजाने हुँदा उपभोक्ताको माग बमोजिम तत्काल संकलन गर्नुपर्ने कानूनी व्यवस्था कायम रहेको छ। विधायिकि कानूनको परिपालना गर्ने राष्ट्रसेवक कर्मचारीलाई दोषी ठहर गर्न मिल्दैन। यदि कानूननै ठिक छैन भन्ने लाग्छ भने कानून परिवर्तन गरी कानूनी बाटोमा हिडाउँनु पर्छ। निर्दोष कर्मचारीलाई सजाय गर्न मिल्दैन। अतः विशेष अदालत काठमाडौँबाट "विगो तर्फ र अन्य कुराको आरोप दावी पुग्न नसक्ने ठहर्छ" भनी भएको फैसला सो हदसम्म मिलेकै छ। कसूर एवं कैद ठहरका सम्बन्धमा फाईल पेश गरेको भन्ने आरोपको आधारमा विना कुनै कानूनी आधार कारण म पुनरावेदकलाई भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ८(३) को कसूर गरेको ठहराई एक वर्ष कैद गर्ने गरेको फैसला त्रुटिपूर्ण भएकोले सो हदसम्मको फैसला उल्टी गरी अभियोगदावीबाट सफाई पाउँ भनी प्रतिवादी सुरजनिधि तिवारीले यस अदालतमा गरेको पुनरावेदनपत्र।

ढलापडाको परिमाणलाई AAC को परिमाणमा जोडि AAC भन्दा बढी संकलन सहमति दिएको भन्ने समष्टिगत आरोप छ। मेरो उपर चाहि किन वन फडानीको लागि फाईल पेश गरेको भन्ने मात्र आरोप हो। ढलापडाको परिमाण छुट्टै भैपरि आउने परिमाण हो। AAC को परिमाण छुट्टै वार्षिक संकलन गर्न सकिने परिमाण हो। दुवैलाई जोडेर AAC भन्दा बढी संकलन सहमति भयो भनी कानून विपरीत आरोप लगाउनु विधिको शासनको विरुद्ध हुन्छ। ढलापडा, दरिया बुर्दी तथा अन्य कुनै किसिमले हानी नोक्सानी भई वेवारिसे अवस्थामा रहेको काठदाउरा तत्काल नउठाएमा चोरी हुने, नास हुने, क्षति हुनजाने हुँदा उपभोक्ताको माग बमोजिम तत्काल संकलन गर्नुपर्ने कानूनी व्यवस्था कायम रहेको छ। विधायिकि कानूनको परिपालना गर्ने राष्ट्रसेवक कर्मचारीलाई दोषी ठहर गर्न मिल्दैन। यदि कानूननै ठिक छैन भन्ने लाग्छ भने कानून परिवर्तन गरी कानूनी बाटोमा हिडाउँनु पर्छ। निर्दोष कर्मचारीलाई सजाय गर्न मिल्दैन। अतः विशेष अदालत काठमाडौँबाट "विगो तर्फ र अन्य कुराको आरोप दावी पुग्न नसक्ने ठहर्छ" भनी भएको फैसला सो हदसम्म मिलेकै छ। कसूर एवं कैद ठहरका सम्बन्धमा फाईल पेश गरेको भन्ने आरोपको आधारमा विना कुनै कानूनी आधार कारण म पुनरावेदकलाई भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ८(३) को कसूर गरेको ठहराई एक वर्ष छ महिना कैद गर्ने गरेको फैसला त्रुटिपूर्ण भएकोले सो हदसम्मको फैसला उल्टी गरी अभियोगदावीबाट सफाई पाउँ भनी प्रतिवादी हरिनारायण आचार्यले यस अदालतमा गरेको पुनरावेदनपत्र।

ढलापडाको परिमाणलाई AAC को परिमाणमा जोडि AAC भन्दा बढी संकलन सहमति दिएको भन्ने आरोप छ। ढलापडाको परिमाण छुट्टै भैपरि आउने परिमाण हो। AAC को परिमाण छुट्टै वार्षिक संकलन गर्न सकिने परिमाण हो। दुवैलाई जोडेर AAC भन्दा बढी संकलन सहमति भयो भनी कानून विपरीत आरोप लगाउनु विधिको शासनको विरुद्ध हुन्छ। ढलापडा, दरिया बुर्दी तथा अन्य कुनै किसिमले हानी नोक्सानी भई वेवारिसे अवस्थामा रहेको काठदाउरा तत्काल नउठाएमा चोरी हुने, नास हुने, क्षति हुनजाने हुँदा उपभोक्ताको माग बमोजिम तत्काल संकलन गर्नुपर्ने कानूनी व्यवस्था कायम रहेको छ। विधायिकि कानूनको परिपालना गर्ने राष्ट्रसेवक कर्मचारीलाई दोषी ठहर गर्न मिल्दैन। यदि कानूननै ठिक छैन भन्ने लाग्छ भने कानून परिवर्तन गरी कानूनी बाटोमा हिडाउँनु पर्छ। निर्दोष कर्मचारीलाई सजाय गर्न मिल्ने होइन। अतः विशेष अदालत काठमाडौँबाट "विगो तर्फ र अन्य कुराको आरोप दावी पुग्न नसक्ने ठहर्छ" भनी भएको फैसला सो हदसम्म मिलेकै छ। कसूर एवं कैद ठहरका सम्बन्धमा म पुनरावेदकलाई भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ८(३) को कसूर गरेको ठहराई तीन महिना कैद गर्ने गरेको फैसला त्रुटिपूर्ण भएकोले सो हदसम्मको फैसला उल्टी गरी अभियोगदावीबाट सफाई पाउँ भनी प्रतिवादी उपेन्द्र गिरीले यस अदालतमा गरेको पुनरावेदनपत्र।

गर्ने गरेको फैसला त्रुटिपूर्ण भएकोले उक्त हदसम्मको फैसला उल्टी गरी अभियोगदावीबाट मलाई पूर्णतः सफाई दिलाई न्याय पाऊँ भनी प्रतिवादी विन्तिराम थारुले यस अदालतमा गरेको पुनरावेदनपत्र।

विशेष अदालत काठमाडौँबाट *विगो तर्फ र अन्य कुराको आरोप दावी पुग्न नसक्ने ठहर्छ* भनी भएको फैसला सो हदसम्ममा चित्त बुझेको छ। कसूर एवं कैद ठहर भएको सम्बन्धमा म निर्दोष छु। कानून विपरीतको कुनै कार्य गरेको छैन र गर्ने पनि छैन। तसर्थ मलाई विना आधार र कारण भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ८(४) को कसूर गरेको ठहर गरी मलाई एक महिना कैद गर्ने गरेको फैसला त्रुटिपूर्ण भएकोले उक्त हदसम्मको फैसला उल्टी गरी अभियोगदावीबाट मलाई पूर्णतः सफाई दिलाई न्याय पाऊँ भनी प्रतिवादी रामचरण चौधरीले यस अदालतमा गरेको पुनरावेदनपत्र।

विशेष अदालत काठमाडौँबाट *"विगो तर्फ र अन्य कुराको आरोप दावी पुग्न नसक्ने ठहर्छ"* भनी भएको फैसला सो हदसम्ममा चित्त बुझेको छ। कसूर एवं कैद ठहर भएको सम्बन्धमा म निर्दोष छु। कानून विपरीतको कुनै कार्य गरेको छैन र गर्ने पनि छैन। तसर्थ मलाई विना आधार र कारण भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ८(४) को कसूर गरेको ठहर गरी मलाई एक महिना कैद गर्ने गरेको फैसला त्रुटिपूर्ण भएकोले उक्त हदसम्मको फैसला उल्टी गरी अभियोगदावीबाट मलाई पूर्णतः सफाई दिलाई न्याय पाऊँ भनी प्रतिवादी चन्द्रबहादुर थारुले यस अदालतमा गरेको पुनरावेदनपत्र।

विशेष अदालत काठमाडौँबाट *"विगो तर्फ र अन्य कुराको आरोप दावी पुग्न नसक्ने ठहर्छ"* भनी भएको फैसला सो हदसम्ममा चित्त बुझेको छ। कसूर एवं कैद ठहर भएको सम्बन्धमा म निर्दोष छु। कानून विपरीतको कुनै कार्य गरेको छैन र गर्ने पनि छैन। तसर्थ मलाई विना आधार र कारण भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ८(४) को कसूर गरेको ठहर गरी मलाई एक महिना कैद गर्ने गरेको फैसला त्रुटिपूर्ण भएकोले उक्त हदसम्मको फैसला उल्टी गरी अभियोगदावीबाट मलाई पूर्णतः सफाई दिलाई न्याय पाऊँ भनी प्रतिवादी कन्हैयाराम चौधरीले यस अदालतमा गरेको पुनरावेदनपत्र।

विशेष अदालत काठमाडौँबाट *"विगो तर्फ र अन्य कुराको आरोप दावी पुग्न नसक्ने ठहर्छ"* भनी भएको फैसला सो हदसम्ममा चित्त बुझेको छ। कसूर एवं कैद ठहर भएको सम्बन्धमा म निर्दोष छु। कानून विपरीतको कुनै कार्य गरेको छैन र गर्ने पनि छैन। तसर्थ मलाई विना आधार र कारण भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ८(४) को कसूर गरेको ठहर गरी मलाई एक महिना कैद गर्ने गरेको फैसला त्रुटिपूर्ण भएकोले उक्त हदसम्मको फैसला उल्टी गरी अभियोगदावीबाट मलाई पूर्णतः सफाई दिलाई न्याय पाऊँ भनी प्रतिवादी राजुराम चौधरीले यस अदालतमा गरेको पुनरावेदनपत्र।

विशेष अदालत काठमाडौँबाट "विगो तर्फ र अन्य कुराको आरोप दावी पुग्न नसक्ने ठहर्छ" भनी भएको फैसला सो हदसम्ममा चित्त बुझेको छ। कसूर एवं कैद ठहर भएको सम्बन्धमा म निर्दोष छु। कानून विपरीतको कुनै कार्य गरेको छैन र गर्ने पनि छैन। तसर्थ मलाई विना आधार र कारण भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ८(४) को कसूर गरेको ठहर गरी मलाई एक महिना कैद गर्ने गरेको फैसला त्रुटिपूर्ण भएकोले उक्त हदसम्मको फैसला उल्टी गरी अभियोगदावीबाट मलाई पूर्णतः सफाई दिलाई न्याय पाउँ भनी प्रतिवादी तुलसी बोहराले यस अदालतमा गरेको पुनरावेदनपत्र।

विशेष अदालत काठमाडौँबाट "विगो तर्फ र अन्य कुराको आरोप दावी पुग्न नसक्ने ठहर्छ" भनी भएको फैसला सो हदसम्ममा चित्त बुझेको छ। कसूर एवं कैद ठहर भएको सम्बन्धमा म निर्दोष छु। कानून विपरीतको कुनै कार्य गरेको छैन र गर्ने पनि छैन। तसर्थ मलाई विना आधार र कारण भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ८(४) को कसूर गरेको ठहर गरी मलाई एक महिना कैद गर्ने गरेको फैसला त्रुटिपूर्ण भएकोले उक्त हदसम्मको फैसला उल्टी गरी अभियोगदावीबाट मलाई पूर्णतः सफाई दिलाई न्याय पाउँ भनी प्रतिवादी भंगीलाल थारुले यस अदालतमा गरेको पुनरावेदनपत्र।

विशेष अदालत काठमाडौँबाट "विगो तर्फ र अन्य कुराको आरोप दावी पुग्न नसक्ने ठहर्छ" भनी भएको फैसला सो हदसम्ममा चित्त बुझेको छ। कसूर एवं कैद ठहर भएको सम्बन्धमा म निर्दोष छु। कानून विपरीतको कुनै कार्य गरेको छैन र गर्ने पनि छैन। तसर्थ मलाई विना आधार र कारण भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ८(४) को कसूर गरेको ठहर गरी मलाई एक महिना कैद गर्ने गरेको फैसला त्रुटिपूर्ण भएकोले उक्त हदसम्मको फैसला उल्टी गरी अभियोगदावीबाट मलाई पूर्णतः सफाई दिलाई न्याय पाउँ भनी प्रतिवादी सन्तराम परियारले यस अदालतमा गरेको पुनरावेदनपत्र।

विशेष अदालत काठमाडौँबाट "विगो तर्फ र अन्य कुराको आरोप दावी पुग्न नसक्ने ठहर्छ" भनी भएको फैसला सो हदसम्ममा चित्त बुझेको छ। कसूर एवं कैद ठहर भएको सम्बन्धमा म निर्दोष छु। कानून विपरीतको कुनै कार्य गरेको छैन र गर्ने पनि छैन। तसर्थ मलाई विना आधार र कारण भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ८(४) को कसूर गरेको ठहर गरी मलाई एक महिना कैद गर्ने गरेको फैसला त्रुटिपूर्ण भएकोले उक्त हदसम्मको फैसला उल्टी गरी अभियोगदावीबाट मलाई पूर्णतः सफाई दिलाई न्याय पाउँ भनी प्रतिवादी चुडुवा थारुले यस अदालतमा गरेको पुनरावेदनपत्र।

म पुनरावेदक प्रतिवादीलाई दोषी ठहर गर्ने गरी विशेष अदालत काठमाडौँबाट भएको फैसला गैरकानूनी, गैरन्यायिक र अन्यायपूर्ण भएको छ। माननीय न्यायाधीशज्यूहरूले फैसला गर्दा अ.बं. १८४ तथा १८५ अनुसार न्यायिक मनको समेत सर्वथा अभावमा भए गरेको फैसला प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा ४ तथा दफा ५४ को समेत प्रतिकूल छ। म पुनरावेदकले वन नियमावली, २०५१ को नियम

३१ अनुसार कुनै निशेधित कार्य गरेको छैन। ऐ. नियमावलीको नियम ३२ को प्रतिकूल हुने गरी कुनै कार्य मैले नगरेको अवस्थामा कसूर कायम गर्न मिल्दैन। ढलापडा, सुखड, खोलाले बगाएको र चोरले काटेको काठ दाउरा संकलन सहमति दिँदा AAC मा समावेश गर्नुपर्ने होइन। यस्तो अवस्था र विद्यमानता रहेको कानूनी अवस्थालाई समेत बेवास्ता गरी विशेष अदालत काठमाडौँबाट मलाई दुई वर्ष बढुवा रोक्का गर्ने गरी भएको मिति २०७०।३।३ को फैसला उल्टी बदर वातिल गरी म पुनरावेदकलाई सफाई दिलाई न्याय इन्साफ गरी पाउँ भनी प्रतिवादी प्रभुनाथ प्रसाद यादवले यस अदालतमा गरेको पुनरावेदनपत्र।

सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिका पदाधिकारी र जिल्ला वन कार्यालय बर्दिया र सो मातहतमा कार्यरत रहेका प्रतिवादी कर्मचारीहरूको मिलोमतोमा आरोपत्रमा दावी लिइएका सामुदायिक वनहरूका रुखहरू गैरकानूनी रूपमा कटान गरी रु. ६५,३९,७४०।— हानी नोक्सानी गरेको तथ्यलाई विशेष अदालत काठमाडौँले आफ्नो फैसलामा स्वीकार गरेको छ। आरोपपत्रमा दावी लिइएको र उक्त दावीलाई स्वीकार गरी सकेका सरकारी कर्मचारीहरू प्रतिवादीहरू प्रभुनाथ यादव, हरिनारायण आचार्य, श्यामनारायण झा, ललनकुमार झा, बोधबहादुर कुवर, सुरजनिधि तिवारी, विष्णुप्रसाद योगी र उपेन्द्र गिरी उपर आयोगका तर्फबाट लिइएको भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा १७ को कसूरमा सोही ऐनको दफा ३(१) (ज) बमोजिमको सजाय हुनुपर्नेमा विशेष अदालत काठमाडौँले प्रतिवादीहरूलाई भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा १७ को सट्टा दफा ८(३) को कसूर कायम गरी सोही बमोजिम सजाय गर्नु पर्नाको उचित आधार र कारण समेत पनि विश्लेषण नगरी भएको उक्त फैसलामा गम्भीर कानूनी त्रुटी भई *वादीले दावी लिएको कुरामा अदालतले इन्साफ ठहर गर्नुपर्ने, वादी दावी नै नभएको कुरामा अदालतले तर्क उठाई पक्ष विपक्षको बिचमा असर पर्न जानेगरी इन्साफ ठहर समेत कुनै कुरा बोल्न नमिल्ने भन्ने सम्मानित श्री सर्वोच्च अदालतबाट प्रतिपादित सिद्धान्तहरू समेतको आधारमा उक्त फैसला त्रुटिपूर्ण छ।*

जिल्ला वन कार्यालयका कर्मचारी र सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिका पदाधिकारीको मिलोमतोमा गैरकानूनी रूपमा साल खयर जस्ता विभिन्न जातका रुखहरू कटान गरी राष्ट्रिय सम्पत्ति रु. ६५,३९,७४०।— हानी नोक्सानी पुऱ्याई कसूर गरेको कुरामा कुनै विवाद छैन। शुरु विशेष अदालतको फैसलामा प्रतिवादीहरू संगठित अपराध मिलोमतोमा कसूर भएको कुरालाई निर्विवाद रूपमा स्वीकार गरिएको छ। यसरी प्रतिवादीहरूले संगठित अपराधको तवरले राष्ट्रिय वन र सामुदायिक वनमा गैरकानूनी रूपले रुख कटान गरी पर्यावरणीय एवं मानविय पक्षमा पुग्न गएको अपुरणीय क्षति प्रति अदालतले विश्लेषण नै नगरी सामान्य चोरी/डाका भएको जस्तो ठानी प्रतिवादीहरू उपभोक्ता समितिका पदाधिकारीहरूलाई अति न्यून सजाय (जम्मा १ एक महिना) हुनेगरी भएको विशेष अदालत

काठमाडौंको उक्त फैसला स्वच्छ वातावरणमा रहन पाउनु नागरिकको बाँच्न पाउने हक (Right to Life) हो भन्ने पर्यावरणीय विधिशास्त्र (Environmental Jurisprudence) को मकसद समेत विपरीत छ एवं प्रदुषित वातावरणबाट मुक्ति पाउने व्यक्तिहरुको हक अधिकारको कुरा हो स्वच्छ र स्वास्थ्य वातावरणको जीवनको समग्रताको अङ्ग भएकोले जिउने अधिकारभित्र स्वच्छ र स्वास्थ्य वातावरणको हक पनि अन्तरसम्बन्धित हुन्छ सूर्य ढुङ्गेल विपक्षी गोदावरी मार्बल प्रा.लि. समेत, ने.का.प. २०५२ पृ. १६९ समेतको प्रतिकुल छ।

त्यसैगरी आरोपपत्रमा लिइएको विगो दावी बमोजिम हिनामिना भएको रकम रु. ६५,३९,७४०।— लाई विशेष अदालत काठमाडौंको उक्त फैसलाले स्वीकार गरी सकेपछि स्वतः विगो बमोजिमको जरिवाना असुल उपर हुनुपर्नेमा अनिवार्य कानूनी व्यवस्थालाई विशेष अदालतको फैसलाले सम्बोधन गरेको पाईदैन। विगोको हकमा अनियमित रुपमा कटान भएको काठ घाटगद्दीमा मौजुद रहेको देखिएको ती काठहरु बिक्री भई विगो असुल उपर हुन सक्ने अवस्था विद्यमान रहेको भन्ने तर्क फैसलामा लिइएको छ। नोक्सानी पुगेको रकम प्रतिवादीहरुबाट भराउनु पर्ने र सो बमोजिमको जरिवाना गर्नुपर्नेमा घाटगद्दीमा रहेको काठहरु सडे, गले, टुटे-फुटे वा काम नलाग्ने कुरा तर्फ ख्यालै नगरी उक्त काठ बिक्रीबाट विगो रकम असुल उपर हुन सक्ने भन्ने अनुमान गरी आरोपपत्रमा लिइएको विगो तर्फ दावी नपुग्ने भन्ने उक्त फैसला स्वयंमा अपूर्ण छ। तसर्थ विशेष अदालत काठमाडौंबाट भएको मिति २०७०।३।३ मा भएको फैसला बदर गरी प्रतिवादीहरुलाई आरोपपत्र बमोजिमको सजाय गरी निजहरुबाट विगो समेत असुल उपर गरी पाउँ भनी वादी नेपाल सरकारले यस अदालतमा गरेको पुनरावेदनपत्र।

नियमबमोजिम पेसी सूचीमा चढी निर्णयार्थ यस इजलास समक्ष पेस हुन आएको प्रस्तुत मुद्दाको पुनरावेदनपत्र सहितको मिसिल अध्ययन गरी निम्न अनुसारको वहस सुनियो।

पुनरावेदक वादी नेपाल सरकारको तर्फबाट विद्वान उपन्यायाधिवक्ता श्री हरिशंकर ज्ञावलीले प्रतिवादीहरुले गलत रुपले वार्षिक स्वीकृत कटान परिमाण तयारी गरी गराई आफूलाई लाभ र राष्ट्रिय सम्पत्तिलाई हानी नोक्सानी पुऱ्याउने गरी सरकारी कर्मचारीहरुले काठ कटान गरी वन नोक्सान गरी भ्रष्टाचार गरेको हुनाले प्रतिवादीहरुलाई आरोपपत्र बमोजिम भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा १७ को कसूरमा सोही ऐनको दफा ३(१)(ज) बमोजिमको सजाय हुनुपर्नेमा विशेष अदालत काठमाडौंले प्रतिवादीहरुलाई भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा १७ को सट्टा दफा ८(३) को सजाय गरेको मिलेको छैन। त्यसैगरी विगो खुलेको अपराधमा विगोबमोजिम जरिवाना गर्नुपर्नेमा सो नगरेको फैसला त्रुटीपूर्ण हुँदा विशेष अदालतको उक्त फैसला सो हदसम्म केही उल्टी हुनुपर्छ भनी वहस प्रस्तुत गर्नुभयो।

प्रतिवादीहरूमध्ये जिल्ला वन अधिकृत प्रभुनाथ प्रसाद यादव बाहेकका प्रतिवादीहरूका तर्फबाट उपस्थित विद्वान अधिवक्ताहरू डा. श्री भीमार्जुन आचार्य, श्री सुभाष आचार्य र श्री दीपेन्द्र झाले सामुदायिक वनको काठ कटान गर्दा पञ्चवर्षिय स्वीकृत कार्ययोजना बनाएको हुन्छ। स्वीकृत कार्य योजना भन्दा बढी काठ कटान भएमा आगामी आ.व.हरूको कार्य योजनामा समायोजन गर्न पाइने कानूनी व्यवस्था रहेको छ। दैवी परी लडेका रुख, चोरले काटेका रुख, नदी कटानले लडाएका रुखहरू तत्काल वनबाट नहटाएमा ती रुखहरू मासिई काम नलाग्ने भई खेर जाने भएकोले सो बचाउनको लागि शुद्ध मनले सोही आर्थिक वर्षमा कार्ययोजना बनाई त्यस्ता रुखहरू कटान गरिएको हो। मनसायपूर्वक राष्ट्रिय सम्पत्तिलाई हानी नोक्सानी पुऱ्याई आफूलाई फाइदा पुऱ्याउने कार्य गरिएको छैन। कटान भएका वन पैदावार घाटगद्दीमा मौजुद रहेको हुँदा विशेष अदालतको फैसला उल्टि गरी प्रतिवादीहरूले अभियोग दाबीबाट सफाई पाउनु पर्छ भनी बहस प्रस्तुत गर्नुभयो।

उल्लिखित तथ्य एवं बहस जिकिर रहेको प्रस्तुत मुद्दामा पुनरावेदक वादी नेपाल सरकारले प्रतिवादीहरूलाई अभियोग दाबीबमोजिम सजाय हुनुपर्छ भनी गरेको पुनरावेदन जिकिर र प्रतिवादीहरूले अभियोग दाबीबाट सफाई पाऊँ भनी गरेको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्ने हो, होइन र विशेष अदालत काठमाडौँले गरेको फैसला मिलेको छ, छैन भन्ने सम्बन्धमा निर्णय गर्नुपर्ने देखियो।

यसमा जिल्ला वन कार्यालय बर्दियाका सरकारी कर्मचारीहरूमा निमित्त जिल्ला वन अधिकृत प्रभुनाथप्रसाद यादव, सहायक वन अधिकृतहरू: हरिनारायण आचार्य, सुरजनिधि तिवारी, श्याम नारायण झा, बोधबहादुर कुँवर, ललनकुमार झा, रेन्जर द्वय विष्णुप्रसाद योगी र उपेन्द्र गिरी समेतले भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा १७ मा उल्लिखित कसूर गरेको देखिँदा निजहरूलाई सोही ऐनको दफा ३(१)(ज) मा उल्लिखित हदैसम्मको कैद सजाय हुन र सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिका प्रतिवादीहरू चुडुवा थारु, प्रदेशी थारु, फुलकुमारी थारु, धनीराम थारु, विन्तिराम थारु, सन्तराम परियार, चहरी थारु, तुलसी बोहरा, भंगीलाल थारु, कन्हैयाराम चौधरी, राजुराम चौधरी, रामचरण चौधरी, बुधना थारु, चन्द्रबहादुर थारु र ओम प्रकाश थारुले भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ८(४) मा उल्लिखित कसूर अपराध गरेकाले निजहरूलाई ऐ.ऐनको दफा ८(४) बमोजिम कैद सजाय गरी सामुदायिक वन उपभोक्ता समिति अन्तर्गत रहेका रुखहरू गैरकानूनी रूपले काटी कटाई सार्वजनिक सम्पत्तिको हानी नोक्सानी पुऱ्याएकोले विगो बमोजिमको जरिवाना समेत गरीपाऊँ भनी अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगले विशेष अदालत काठमाडौँमा प्रस्तुत मुद्दाको आरोपपत्र पेश भएको देखिन्छ।

विशेष अदालत काठमाडौँले प्रस्तुत मुद्दामा सरकारी कर्मचारीहरूलाई भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ८(३) अन्तर्गतको कसूर अपराध गरेको ठहराई कसुरको मात्रा अनुसार सरकारी

कर्मचारीहरू (प्रतिवादीहरू) लाई जनही ३ महिना देखि २ वर्षसम्म कैद हुने र सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिका पदाधिकारीहरूलाई भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ८(४) बमोजिमको कसूरमा निजहरूलाई जनही १ (एक) महिना कैद सजाय हुने ठहर्छ। विगोको हकमा अनियमितरूपमा कटान भएको काठ घाटगद्दीमा मौजुद रहेको देखिएकोले ती काठहरू बिक्री भई विगो असुल उपर हुन सक्ने अवस्था विद्यमान रहेकोले विगो तर्फ अभियोग दाबी पुग्न नसक्ने ठहर्छ भनी विशेष अदालत काठमाडौंले मिति २०७०।०३।०३ मा फैसला गरेको देखियो। उक्त फैसलामा चित्त नबुझाई वादी नेपाल सरकारले प्रतिवादीहरूलाई अभियोग दाबीबमोजिम नै सजाय गरिपाउँ भनी र प्रतिवादीहरूले अभियोग दाबीबाट सफाई पाउनु पर्छ भनी यस अदालतमा पुनरावेदन गरेको देखियो।

सर्वप्रथम प्रतिवादीहरूले के कस्तो अपराध गरेको भन्ने सम्बन्धमा हेर्दा, प्रतिवादी मध्येका निमित्त जिल्ला वन अधिकृत प्रभुनाथ प्रसाद यादवले वन पैदावार तथा बिक्री वितरण निर्देशिका, २०५७ विपरीत आफूलाई अनुकूल हुने गरी सामुदायिक वनको रुख कटान सम्बन्धी प्रावधान कार्ययोजनामा राख्न लगाई ढलापडा तथा सुखखड खडा रुखहरू जुनसुकै बेला हटाउन सकिने र यी रुखहरूले वार्षिक प्राप्तिको महलमा कुनै असर नपर्ने भनी प्राविधिक हिसाबले त्रुटिपूर्ण कार्ययोजना बनाई वार्षिक स्वीकृत कटान AAC (Annual Allowable Cut) भन्दा बढी सामुदायिक वनको श्रोत संरक्षण मागदर्शन, २०६१ ले तोकेको श्रोत सर्भेक्षणको गलत अर्थ लगाई त्रुटिपूर्ण कार्य योजना तयार गर्न र नवीकरण गर्न लगाई स्वीकृत गरेको, कार्ययोजना स्वीकृत हुन भन्दा अगावै छपान लगत पेश गर्न खटाएको, AAC भन्दा बढी रुखहरू छपान गरी पेश गराउने गलत मनसायले घुमाउरो किसिमले पत्रादेश दिई कार्य योजना स्वीकृत गरे लगत्तै रुख कटान गर्न आदेश दिएको र आफैले दिएको आदेशको उल्लंघन गरी ढलापडा रुखलाई AAC भित्र नपारी त्रुटिपूर्ण छपान लगतलाई जाँचबुझ नगरी नगराई AAC उल्लंघन हुने गरी प्रस्ताव उठाई स्वीकृत गरी गलत मनसायले अभिप्रेरित भै वन नियमावली, २०५१ को नियम ३१ ले निषेध गरेको कार्य र ऐ. नियम ३२(१) अनुसार कार्ययोजना बमोजिम प्राप्त हुने वन पैदावारको मात्र संकलन तथा बिक्री वितरण गर्नुपर्ने प्रावधान प्रतिकूल दुषित मनसाय राखी बदनियत पूर्वक राष्ट्रिय (सरकारी) तथा सार्वजनिक सम्पत्तिको नोक्सानी पुऱ्याएको देखिएकाले भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा १७ ले निषेध गरेको कार्य गरी राष्ट्रिय वन अन्तर्गत रहेको सामुदायिक वन बदनियतपूर्वक हानी नोक्सानी पुऱ्याएको भन्ने अभियोग रहेको देखियो।

ढोडरी इलाका वन कार्यालयका तत्कालीन प्रमुख (सहायक वन अधिकृत) हरिनारायण आचार्यले AAC भन्दा बढी परिमाणलाई आगामी वर्षको कटानमा समायोजन गर्ने भनी वातावरण नै असन्तुलन हुने गरी वन नियमावली २०५१ को नियम ३१ ले निषेध गरेको कार्य र नियम ३२(१) अनुसार कार्ययोजना अनुसार प्राप्त हुने वन पैदावार मात्र संकलन तथा बिक्री वितरण गर्नुपर्ने प्रावधान

प्रतिकूल संकलन सहमति दिने राय (टिप्पणी) जिल्ला वन कार्यालयमा पेश गरी निजले भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा १७ ले निषेध गरेको कार्य गरी राष्ट्रिय वन अन्तर्गत रहेको सामुदायिक वनलाई बर्दिनयतपूर्वक हानी नोक्सानी गरी गराई आफूलाई फाईदा पुऱ्याएको भन्ने अभियोग रहेको देखिन्छ।

ढोडरी इलाका वन कार्यालयका सहायक वन अधिकृतहरु श्याम नारायण झा, बोधबहादुर कुँवर तथा ललन कुमार झाले AAC भन्दा बढि परिणामको त्रुटिपूर्ण छपान लगत रद्द नगरी एक आपसमा मिलिभगतमा बढी काठ कटान गराउने निहित उद्देश्यले फिल्ड निरीक्षण गरेको कुरा दर्शाई AAC भन्दा बढी परिमाण आगामी वर्षको कटानमा समायोजन गर्ने भनी राय उल्लेख गरी वन नियमावली, २०५१ को नियम ३१ ले निषेध गरेको कार्य र नियम ३२(१) अनुसार कार्ययोजना बमोजिम हुने वन पैदावार मात्र संकलन तथा बिक्री वितरण गर्नुपर्ने प्रावधान प्रतिकूल संकलन सहमति दिने सुझाव जिल्ला वन कार्यालयमा पेश गरी भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा १७ ले निषेध गरेको कार्य गरी राष्ट्रिय वन अन्तर्गत रहेको सामुदायिक वनमा बर्दिनयतपूर्वक हानी नोक्सानी गरी गराई आफूलाई फाईदा पुऱ्याएको भन्ने र जिल्ला वन कार्यालय बर्दियाका वन अधिकृत सुरजनिधि तिवारीले AAC भन्दा बढी अक्वल दर्जाका खडा रुख छानी छानी कटान गर्ने गरी इलाका वन कार्यालय मार्फत पेश हुन आएको झुठ्ठा एवम् त्रुटिपूर्ण लगतलाई वैधता दिलाउन वन नियमावली, २०५१ को नियम ३१ ले निषेध गरेको कार्य र नियम ३२(१) अनुसार कार्य योजना बमोजिम प्राप्त हुने वन पैदावारको मात्र संकलन तथा बिक्री वितरण गर्नुपर्ने प्रावधान प्रतिकूल हुने गरी संकलन सहमति दिने राय सहित टिप्पणी जिल्ला वन अधिकृत समक्ष पेश गरी भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०४९ को दफा १७ ले निषेध गरेको कार्य गरी राष्ट्रिय वन अन्तर्गत रहेको सामुदायिक वनको बर्दिनयतपूर्वक हानी नोक्सानी गरी गराई आफूलाई निजी फाईदा पुऱ्याएको भन्ने अभियोग दावी देखिन्छ। खाता रेञ्जपोष्टका तत्कालीन प्रमुख रेञ्जरहरु क्रमशः विष्णु प्रसाद योगी र उपेन्द्र गिरीले ढलापडा रुखलाई गैरकानूनी रुपमा AAC भन्दा बढी देखाई त्रुटिपूर्ण कार्ययोजना बनाई AAC भन्दा बढी छानी छानी रुख कटान गर्ने गरी काल्पनिक छपान लगत विवरण तयार गरी झुठ्ठा लगत पेश गरेको, अनियमित रुपमा समूहले रुख कटान गर्दा कारवाहीका लागि पेश नगरी अनियमित कटानलाई मिलोमतो गरी समर्थन गरी भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा १७ ले निषेधित कार्य गरी राष्ट्रिय वन अन्तर्गतको सामुदायिक वनमा बर्दिनयतपूर्वक हानी नोक्सानी गरी आफूलाई फाईदा पुऱ्याएको भन्ने अभियोग दावी रहेको छ।

यसै गरी सामुदायिक वनका पदाधिकारी प्रतिवादीहरुले AAC भन्दा बढी परिमाणमा ढलापडा र हैसियत बिग्रेका रुखका नाममा कटान गर्ने गरी छपान लगत तयारीमा सहयोग तथा प्रमाणित गरेको,

काल्पनिक मुचुल्का खडा गरी संकलन सहमतिको माग गरेको र दुषित मनसायले अनियमित रूपमा बढी रुख कटान गरी वन कार्यालयका कर्मचारीहरूसंग मिलोमतो गरी बदनियतपूर्वक कार्ययोजनामा निर्धारित शर्तहरू उल्लंघन गरी सामुदायिक वनलाई हानी नोक्सानी पुऱ्याई भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ८ को उपदफा ४ को कसूर गरेको देखियो भन्ने आरोपपत्रमा उल्लेख भएको देखिन्छ।

उपरोक्तानुसारको आधारमा निमित्त जिल्ला वन अधिकृत प्रभुनाथप्रसाद यादव, सहायक वन अधिकृतहरू हरिनारायण आचार्य, सूरजनिधि तिवारी, श्यामनारायण झा, बोध बहादुर कुँवर, ललन कुमार झा, रेञ्जर द्वय विष्णुप्रसाद योगी र उपेन्द्र गिरी समेतले भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा १७ को कसूर गरेकाले सोही ऐनको दफा ३ को उपदफा १ को खण्ड (ज) बमोजिम सजाय हुन र सोही ऐनको दफा ३ को उपदफा (१) बमोजिम सामुदायिक वनको काठ काटी हानी नोक्सानी पुऱ्याएको विगो बमोजिम जरिवाना हुन तथा वन उपभोक्ता समूहका पदाधिकारीहरू प्रतिवादीहरू चुडुवा थारु, प्रदेशी थारु, फुलकुमारी थारु, धनिराम थारु, विन्तिराम थारु, सन्तराम परियार, चहरी थारु, तुलसी बोहरा, भंगीलाल थारु, कन्हैयाराम चौधरी, राजुराम चौधरी, रामचरण चौधरी, बुधना थारु, चन्द्रबहादुर थारु, ओमप्रकाश थारुले भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ८ को उपदफा (४) को कसूर गरेकाले सोही दफा बमोजिमको सजाय गरी हानी नोक्सानी पुऱ्याएको विगो बमोजिम जरिवाना हुन मागदावी लिई विशेष अदालतमा आरोपपत्र पेश गरेको देखिन आयो।

प्रतिवादी ललनकुमार झाले कानून बमोजिम स्वीकृत वन कार्ययोजना अनुसार नै जिल्ला वन कार्यालय बर्दियामा फायल निर्णयार्थ पेश गरेको हो, कुनै नियम विपरित काम गरेको छैन। आरोप दावीबमोजिम मलाई सजाय हुनुपर्ने होइन भनी बयान गरेको देखिन्छ। प्रतिवादी उपेन्द्र गिरीले वन व्यवस्थापन कार्य योजनामा भएको व्यवस्था, सामुदायिक वन श्रोत सर्भेक्षण मार्ग दर्शन र प्रचलित ऐन, कानूनमा भएको व्यवस्थाबमोजिम नै कार्य गरेको हो। मैले कुनै किसिमको भ्रष्टाचार गरेको छैन। तसर्थ मलाई सजायको भागीदार बनाउन मिल्दैन भनी मौकामा र अदालतमा बयान गरेको देखिन्छ। प्रतिवादी सूरजनिधि तिवारीलाई वनको कार्य योजना, वन ऐन तथा नियमावली, श्रोत सर्भेक्षण मार्गदर्शन समेतका आधारमा नियम संगतरूपमा टिप्पणी खडा गरी निर्णयकर्ताकोमा पेश गरेको हुँ। ढलापडा एवं सुखड रुखहरूको लागि मात्र संकलन अनुमतिको लागि पेश गरेको हुँ। मलाई सजाय हुनुपर्ने होइन भनी मौकामा र अदालतमा बयान गरेको देखिन आयो।

प्रतिवादी हरिनारायण आचार्यले कार्य योजनाले तोके बमोजिम परिमाण बाहेक सोही कार्य योजनाको विभिन्न बुदाँहरूमा सुखड, ढलापडा तथा हैसियत बिग्रेका रुखहरू संकलन गर्न सकिने व्यवस्था भएबमोजिम जिल्ला वन कार्यालयमा निर्णयार्थ पेश गरेको हुँ। निराधार आरोपबाट सफाई पाउँ

भनी एवं प्रतिवादी वोधनारायण कुँवरले वन ऐन, नियम, निर्देशन अनुसार आगामी वर्षको वार्षिक प्राप्तिमा कट्टा हुने गरी रुखहरू निकाल्ने व्यवस्था भए अनुरूप नै कार्य गरेको हो। गैरकानूनी कार्य गरेको छैन भनी र प्रतिवादी श्यामनारायण झाले सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहबाट कार्य योजनाको स्वीकृत प्रावधान बमोजिम खाता रेञ्जपोष्टबाट लगत भिडाई सुखड, ढलापडा तथा हैसियत बिग्रेका रुखहरू संकलनको लागि जिल्ला वन कार्यालयमा राय टिप्पणी पेश गरेको हुँ। कुनै अनियमित कार्य गरेको छैन भनी मौकामा र अदालतमा बयानमा उल्लेख गरेको देखिन्छ। प्रतिवादी विष्णुप्रसाद योगीले वन नियमावली अन्तर्गत रहि सामुदायिक वन श्रोत सर्भेक्षण निर्देशिका, २०६१ तथा उपभोक्ता समूहको कार्य योजना बमोजिम संकलनको लागि इलाका वन कार्यालयमा निर्णयार्थ सिफारिस गरेको हुँ। राम्रा र हैसियत भएका रुखहरू छपान गरेको भन्ने आरोप झुठ्ठा हो भनी र प्रतिवादी प्रभुनाथप्रसाद यादवले सामुदायिक वनहरूको कार्य योजनामा व्यवस्था भएअनुरूप AAC भन्दा बढी हावाहुरी, वाढी, पहिरो, चोर तथा गोठालाहरूले काटि ढालेको काठ दाउराको आगामी आर्थिक वर्षहरूमा वार्षिक प्राप्तिबाट कट्टा हुने गरी संकलन सहमति दिएको हुँ। मैले बदनियतपूर्वक कुनै काम गरेको छैन भनी मौकामा समेत बयान गरेको देखियो।

सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिका पदाधिकारीहरू चुडुवा थारु, प्रदेशी थारु, फुलकुमारी थारु, धनिराम थारु, विन्तिराम थारु, सन्तराम परियार, चहरी थारु, तुलसी बोहरा, भंगीलाल थारु, कन्हैयाराम चौधरी, राजुराम चौधरी, रामचरण चौधरी, बुधना थारु, चन्द्रबहादुर थारु र ओमप्रकाश थारुले सामुदायिक वनको कार्य योजना र वार्षिक प्राप्ति अनुसार नै काठहरू काटिएको हो। दैवी परी ढलेका, सुखड, ढलापडा रुखहरू मात्र जिल्ला वन कार्यालयले दिएको संकलन सहमति अनुसार समूहको आमभेलाले निर्णय गराई रुख कटान गरिएको हो। कोहि कसैसँग मिलेमतो गरी वनमा हानी नोक्सानी पुऱ्याएको छैन। आरोपपत्र गलत छ भनी अधिकारप्राप्त अधिकारी समक्ष र अदालतमा बयान गरेको देखिन्छ।

सामुदायिक वन उपभोक्ता समिति अन्तर्गत रहेका वनहरूको काठ कटान सम्बन्धी निम्न अनुसार विवरण रहेको देखियो।

(१) चमेली गौरी सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको कार्ययोजनामा खयर काठको वार्षिक स्वीकार्य कटान ३४३ घनफिट रहेको देखिन्छ। यस समूह अन्तर्गतको वार्षिक कार्य योजनामा खयर जातको काठ ३४३ घनफिट मात्र संकलन गर्न पाउनेमा कार्ययोजना भित्रै पार्ने बदनियतबाट ८२१.२२ घन फिट खयर काठ कटान गर्ने कार्य गरी ४७८.२२ घन फिट बढी काठ कटानको आदेश दिएकोमा सो भन्दा पनि बढी काठ कटान गरी ९५०.९९ घन फिट काठ घाटगद्दी भएकोले

वार्षिक स्वीकार्य कटान भन्दा ६०७.९९ घनफिट काठ बढी कटान गरी सामुदायिक वनलाई हानी नोक्सान पुऱ्याएको देखियो।

(२) गणेश सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको कार्ययोजनामा खयर काठको वार्षिक स्वीकार्य कटान ४६२ घनफिट रहेको देखिन्छ। यस समूह अन्तर्गतको खयर जातको काठ १०१३.४१ घन फिट काठ घाटगद्दीमा मौजुद भएको हुँदा वार्षिक स्वीकृति कटान भन्दा ५५१.४१ घन फिट खयरको काठ बढी कटान गरी यस सामुदायिक वनलाई नोक्सान पुऱ्याएको देखिन्छ।

(३) दुर्गा सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको कार्ययोजनामा खयर जातको काठ वार्षिक स्वीकार्य कटान ९३.४५ घनफिट रहेको देखिन्छ। यस सामुदायिक वनको वार्षिक कार्ययोजनामा खयर जातको काठ ९३.४५ घन फिट मात्र संकलन गर्न पाउनेमा ४०८.५६ घनफिट काठ कटान गरी घाटगद्दी भएको देखिँदा वार्षिक स्वीकृत कटान भन्दा ३१५.११ घनफिट बढी खयर जातको काठ कटान गरी उक्त सामुदायिक वनलाई हानी नोक्सान पुऱ्याएको देखिन्छ।

(४) ललै सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको कार्ययोजनामा खयर काठको वार्षिक स्वीकार्य कटान ७५३.६७ घनफिट रहेको देखिन्छ। उक्त समूहको सा.व.को वार्षिक कार्ययोजनामा खयर जातको काठ ७५३.६७ क्यू.फिट संकलन गर्न पाउनेमा १७६७.९६ क्यू.फि. काठ कटान गरी घाटगद्दी भएको देखिन्छ। यसरी वार्षिक स्वीकृत कार्य योजना भन्दा १०१४.२९ क्यू.फि. खयरजातको काठ बढी कटान गरी यस सामुदायिक वनलाई हानी नोक्सान पुऱ्याएको देखिन्छ।

(५) सोनाहाफाँटा सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको कार्ययोजनामा वार्षिक स्वीकार्य कटान खयर ५१९.७५ क्यूफिट रहेको देखिन्छ। यस समूहको सा.व. को वार्षिक कार्य योजनामा खयर जातको काठ ५१९.७५ क्यू.फि. संकलन गर्न पाउनेमा ८७२.९० क्यू.फि.काठ कटान गरी घाटगद्दी भएको देखिन्छ। यसरी AAC भन्दा ३५३.१५ क्यू.फि. काठ बढि कटान गरी सा.व.लाई हानी नोक्सानी पुऱ्याएको देखियो।

(६) प्रगतिशिल महिला सा.व. उपभोक्ता समूहको कार्ययोजनामा खयर जातको काठको वार्षिक स्वीकार्य कटान परिमाण ७६२.६५ क्यूफि. रहेको देखिन्छ। यस प्रगतिशिल महिला सामुदायिक वनको खयर जातको काठको वार्षिक स्वीकार्य कटान परिमाण ७६२.६५ क्यू.फि. रहेकोमा १२०८.९८ क्यू.फि. संकलनको लागि लगत तयार भई सो बमोजिम निर्णय भएकोमा सो भन्दा पनि अझ बढी १२५०.२१ क्यू.फि. काठ कटान गरी घाटगद्दी भएको देखिएकोले वार्षिक स्वीकार्य कटान भन्दा ४८७.५६ क्यू.फि. बढी खयर जातको काठ कटान गरी यस सा.व. लाई हानी नोक्सानी पुऱ्याएको देखियो।

(७) गणेशपुर सिसनिया सा.व. उपभोक्ता समूहको वन कार्य योजनामा कुल वार्षिक स्वीकार्य कटान परिमाण खयरको ६६८.५ क्यू.फिट र सिसौको १८२ क्यू.फिट भएको देखिन्छ। यस सामुदायिक वनको खयर जातको काठको वार्षिक स्वीकार्य कटान ६६८.५ क्यू.फिट र सिसौको १८२ क्यू.फिट भएकोमा खयर गोलिया २४३४ थानको ३६०३.३७ क्यू.फिट र सिसौ गोलिया ४४० थानको २४५३.३६ क्यू.फिट घाटगद्धीमा मौज्दात रहेको देखिँदा स्वीकृत कार्ययोजना भन्दा खयर २९३४.८७ क्यू.फि. र सिसौ २२७१.३६ क्यू.फि. बढी कटान भई उक्त सा.व.लाई हानी नोक्सानी पुऱ्याएको देखियो।

(८) टेलवा सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह बगनाहा-६ गोविन्दपुर बर्दियाका सम्बन्धमा नेउलापुर रेञ्जपोष्टका रेञ्जर अखिलेशकुमार गुप्ताले ८.४३ हेक्टर वनक्षेत्रको कार्ययोजना तयार गरी निमित्त जिल्ला वन अधिकृत प्रभुनाथप्रसाद यादवले मिति २०६७।२।७ मा कार्ययोजना नवीकरण तथा स्वीकृत गरी समूहलाई हस्तान्तरण भएको कार्ययोजना ९४.५ घनमिटर प्रति हेक्टर कुल वार्षिक स्वीकार्य कटान परिणाम (AAC) साल प्रजाति रुखको गरी ८१.५ क्यू.फिट रहेको देखिन्छ।

उक्त सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह बगनाहा-६ बर्दियाको साल २५ थान रुख परिमाण १३३५.३४ घ.फि. वन पैदावार संकलन सहमति जिल्ला वन कार्यालय बर्दियाले दिएको देखिन्छ। सोही आदेश बमोजिम काठ कटान भएकोले यस सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको वार्षिक स्वीकार्य काठ कटान भन्दा बढी रुख कटान भएको देखियो।

यस्तो अवस्थामा प्रस्तुत मुद्दामा प्रतिवादीहरु उपर वन नियमावली, २०५१ को नियम ३२(१) अनुसार कार्ययोजना बमोजिम प्राप्त हुने वन पैदावारको मात्रा संकलन तथा बिक्री वितरण गर्नुपर्नेमा सो प्रावधान विपरित AAC भन्दा बढी रुख कटान गरी राष्ट्रिय वन अन्तर्गतको सामुदायिक वनलाई बदनियतपूर्वक हानी नोक्सानी पुऱ्याई सरकारी कर्मचारीहरुले भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा १७ अन्तर्गतको कसुरमा ऐ.को दफा ३(१)(ज) बमोजिम र सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहका पदाधिकारीहरु उपर भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ८(४) बमोजिमको कसूर गरेको देखिँदा सोहीबमोजिम सजाय गरी बिगोबमोजिम जरिवाना गरीपाउँ भनी आरोपितपत्र पेश गरेको देखिन्छ।

वन नियमावली, २०५१ को नियम ३२(१) मा उपभोक्ता समूहले कार्ययोजना बमोजिम प्राप्त हुने वन पैदावारको मात्रा संकलन तथा बिक्री वितरण गर्नु पर्नेछ भन्ने उल्लेख भएको छ। यसै गरी सामुदायिक वन श्रोत सर्वेक्षण मार्गदर्शन, २०६१ को परिच्छेद-४ को विषयसूचीको ४.३ मा वन पैदावारको जम्मा मौज्दात, वार्षिक वृद्धिदर तथा संकलन गर्न सकिने परिमाण पत्ता लगाउने तरिकाको उल्लेखन भई संकलन गर्न सकिने काठको परिमाण एकिन गर्ने विषयमा व्यवस्था गरी सो को द्रष्टव्यमा

वन श्रोत सर्वेक्षण गरी वार्षिक निकाल्न सकिने परिमाण पत्ता लगाई सकेपछि हावाहुरीले यदि रुखहरू ढलेका छन् भने त्यस्ता रुखहरूको आयतन संकलन गर्न सकिने परिमाणमा घटाई बाँकी मात्र निकाल्नु पर्दछ। यदि त्यस्ता ढलेका रुखको आयतन संकलन गर्न सकिने परिमाण भन्दा बढी छ भने आउने वर्षको संकलन गर्न सकिने परिमाणमा मिलान गर्नुपर्दछ (सामुदायिक वन श्रोत सर्वेक्षण मार्गदर्शन, २०६१) भन्ने उल्लेख रहेको छ। वन नियमावली, २०५१ को नियम ३१ को (१) मा सामुदायिक वनमा गर्न नहुने काम भनी कार्य योजनाले निषेध गरेको कार्यलाई समेटेको देखियो।

उल्लिखित व्यवस्था अनुसार सामुदायिक वनबाट संकलन गर्न सकिने काठको एकिन गर्दा हावाहुरीले ढालेका रुखहरू समेतको एकिन गरी सोबाट बाँकी रहने परिमाणमा मात्र रुख कटान गर्न सकिने व्यवस्था गरेको देखिन्छ। त्यसका साथै यदी वार्षिक संकलन गर्न सकिने काठको परिमाण एकिन भई रुख कटान भैसकेको अवस्थामा हावाहुरीसमेतले रुखहरू ढाली AAC मा समावेश हुन नसकेको वा नसक्ने अवस्था भएमा मात्र सो वर्षको AAC मा समावेश हुन नसकेको परिमाणलाई दोश्रो वर्षको AAC मा प्राथमिकता साथ समावेश गर्नुपर्ने र त्यसपछि मात्र विउ दिन नसक्ने रोगी लगायतका अरु रुख कटान गर्न पाइने व्यवस्था रहेको देखिन आयो। वार्षिक स्वीकार्य काठ कटानमा हावाहुरीले ढालेको रुखहरूलाई गणना नै नगरी AAC तयार गर्न मिल्ने अवस्था देखिन आउँदैन। वार्षिक स्वीकृत कटान तयार गर्दा नोक्सान नभएका, पछि हावाहुरीले नोक्सान पारेका रुखहरू बाहेक दोश्रो वर्षको AAC मा समावेश हुने गरी र सो अवस्था बाहेक दोश्रो वर्षको संकलन गर्न सकिने काठको परिमाण अघिल्लै वर्ष पहिले नै खिचेर कटान गर्न सकिने भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको देखिँदैन। यस मुद्दाका ढलपडा, चोरले काटेका वा हावाहुरीले नोक्सान पारेका जस्ता दैवी परी लडेका रुखहरूलाई वार्षिक स्वीकृत कटान (AAC) भित्र पारेको देखिँदैन। यसका साथै सो संकलन गर्न सकिने रुखहरूको यकिन गरी गराई वा वार्षिक स्वीकार्य काठ कटान भई सकेपछि मात्र हावाहुरीले रुखहरू ढालेको, चोरहरूले रुख ढालेको, नदी कटान र गोठालाहरूले रुख विनास गरेको भन्ने यकिन विवरण खुलाएको पनि मिसिल संलग्न कागज प्रमाणहरूबाट देखिँदैन। यस्तो अवस्थामा बढी परिमाणका रुखहरूको काठ कटान गरी राष्ट्रिय वन अन्तर्गतका सामुदायिक वनहरूको राष्ट्रिय सम्पत्तिको रूपमा रहेको काठ काटी नोक्सान पारि सरकारी कर्मचारीहरू र सामुदायिक वनका पदाधिकारीहरू एक आपसमा मिलि आफूहरूलाई फाइदा र सामुदायिक वनलाई हानी नोक्सानी पुऱ्याएको देखिन आयो।

यस्तो अवस्थामा विवादमा आएका सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिका लागि तयार भएको वन व्यवस्थापन कार्य योजना सम्बन्धका फाइलहरू हेर्दा सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिले वार्षिक काठ कटान गर्न सक्ने रुखहरूको परिमाण एकिन गरेको देखिन्छ। सोही वार्षिक कार्य योजना कै आधारमा वन उपभोक्ता समितिको बैठकबाट निर्णय गरी काठ दाउरा संकलन सहमति उपलब्ध गराई

पाउँ भनी जिल्ला वन कार्यालयमा पत्राचार गर्ने गरेको र जिल्ला वन कार्यालयले स्वीकृत वन कार्य योजनाको परिधिमा रही सुखड, ढलापडा तथा नदी कटानमा परेका रुखहरूलाई पहिलो प्राथमिकता क्रममा पारी तत्पश्चात बुढो, विउ दिन नसक्ने रोगी, अर्धमृत, वन व्यवस्थापनका दृष्टिकोणबाट हटाउनुपर्ने देखिएका रुखहरूको मात्र लगत लिई उक्त लगत मूल्याङ्कन गरी मूल्याङ्कन लगतलाई उपभोक्ता समूहको साधारण सभाबाट पारित गराई एकिन रायसाथ टिप्पणी पेश गर्ने भनी सम्बन्धित इलाका वन कार्यालयहरूलाई लेखी पठाएको देखिएकोमा सो पश्चात वन उपभोक्ता समूहहरूले वार्षिक कार्य योजना भन्दा बढी काठ संकलन गर्ने परिमाण कायम गर्ने दुषित मनसाय राखी निर्णय गरी पुनः जिल्ला वन कार्यालयमा कटान सहमतिको लागि पत्राचार गरेको र सम्बन्धित रेन्जपोष्टबाट सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिले माग गरेकै काठको परिमाण कटान गर्ने राय इलाका वन कार्यालयमा र इलाका वन कार्यालयले पनि सोही अनुसार कटान सहमति दिन मनासिव भन्ने व्यहोराको टिप्पणीसहितको राय जिल्ला वन कार्यालयमा पठाई जिल्ला वन कार्यालयबाट पनि सोही टिप्पणी सदर गरी सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिका पदाधिकारी र कर्मचारीहरूको मिलेमतोबाट वार्षिक स्वीकार्य कटान योजनालाई बेवास्ता गरी बढी काठ दाउरा कटान गरी संकलन गर्ने गरेको देखियो।

प्रमाणमा आएको वन पैदावर संकलन सहमतिसम्बन्धी फाईलहरू अध्ययन गर्दा टेलवा सामुदायिक वन बाहेकका अन्य सामुदायिक वनबाट कटान संकलनको लागि लिइएको लगत हेर्दा नदी किनारमा ढलेका, चोरले काटेका, सुखड भई ढलेका, आगलागी भई ढलेका, वर्षातका समयमा हावाहुरीले ढालेका रुखहरूको लगत तयार गर्दा कुन रुख उल्लिखित कुन किसिमको कार्यबाट ढलेको हो भन्ने कुरा कैफियत महलमा उल्लेखै नगरी मनोगत रूपले लगत तयार गरी काठ कटान संकलनको लागि टिप्पणी पेश गर्ने र सदर गर्ने कार्य समेत गरी जिल्ला वन कार्यालयले कटान संकलन आदेश दिई सामुदायिक वनको रुखहरू काटी हानी नोक्सानी पुऱ्याउने कार्य गरेको देखिन्छ। यस्तो कार्य गर्ने राष्ट्रसेवक सरकारी कर्मचारीहरूलाई भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ८ को उपदफा (३) मा भएको व्यवस्था अनुसार कुनै राष्ट्रसेवकले उपदफा (१) र (२) मा लेखिए देखि बाहेक अन्य कुनै काम गरी सरकारी वा सार्वजनिक सम्पत्ति वदनियतपूर्वक कुनै किसिमले हानी नोक्सानी गरे वा गराएमा कसुरको मात्रा अनुसार दुई वर्षसम्म कैद वा विगो बमोजिम जरिवाना वा दुवै सजाय हुनेछ भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको छ। यस्तो व्यवस्थाबमोजिम कसुरको मात्रा अनुसार प्रतिवादी बनाईएका विभिन्न सरकारी कर्मचारीहरूलाई जनही ३(तीन) महिना देखि २(दुई) वर्षसम्म कैद सजाय गर्ने गरी विशेष अदालत काठमाडौँबाट भएको फैसला मनासिव देखियो। प्रतिवादीहरूले अभियोग दावीबाट सफाई पाउँ भन्ने पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन सकिएन।

वादी नेपाल सरकारले सरकारी कर्मचारीहरूलाई भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा १७ को कसुरमा ३(१)(ज) अनुसार कैद र जरिवाना गरी पाउँ भनी पेश गरेको आरोपपत्र अनुसार नै सजाय हुनुपर्छ भन्ने पुनरावेदन जिकिर तर्फ हेर्दा नेपाल कानून व्याख्या सम्बन्धी ऐन, २०१० को दफा १६क मा कुनै नेपाल ऐनले कुनै अधिकारीलाई कुनै कारवाही र सजाय गर्ने अधिकार दिएकोमा अर्कै अभिप्राय नदेखिएमा वा अन्यथा व्यवस्था भएकोमा बाहेक त्यस्तो अधिकारीलाई सो भन्दा घटी सजाय हुने विषयमा कारवाही र सजाय गर्ने अधिकार हुनेछ भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको देखियो। उक्त व्यवस्था बमोजिम राष्ट्रसेवक कर्मचारीहरूलाई अभियोग दाबी भन्दा घटी अर्थात भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ८(३) बमोजिम कैद सजाय गर्ने गरी भएको विशेष अदालत काठमाडौंको फैसला मिलेको नै देखियो। वादी नेपाल सरकारले अभियोग दाबीबमोजिम नै सरकारी कर्मचारीहरूलाई सजाय गरीपाउँ भनी पेश गरेको पुनरावेदन जिकिरसंग सहमत हुन सकिएन।

अब वादी नेपाल सरकारले विगो बमोजिम जरिवाना गरिपाउँ भन्ने पुनरावेदन जिकिर तर्फ विचार गर्दा, प्रस्तुत मुद्दाका सामुदायिक वनहरूमा रहेका रुखहरू अवैध रूपले काटी कटाई रु. ६५,३९,७४०।— बराबरको वन पैदावारलाई हानो नोक्सानी पुऱ्याएको मिसिल संलग्न कागजातबाट देखियो। उक्त विगोको काठ घाटगद्दीमा मौजुद रहेको देखिँदा प्रतिवादीहरूले बढी परिमाणको काठ काटी खाई मासी लाभ लिएको देखिँदैन। तसर्थ विगोको हकमा अनियमित रूपमा कटान भएको काठ घाटगद्दीमा मौजुद रहेको देखिएको र ती काठहरू बिक्री गरी विगो असुल उपर हुन सक्ने अवस्था विद्यमान रहेको देखिएकोले विगोको हकमा दावी नपुग्ने ठहराई विशेष अदालत काठमाडौंले गरेको फैसला मिलेको नै देखियो।

अतः माथि उल्लिखित व्यवस्था, मिसिल संलग्न कागजातहरूबाट जिल्ला वन कार्यालय बर्दिया र सो मातहतमा कार्यरत रहेका प्रतिवादी कर्मचारीहरूको मिलेमतोमा दावीका सामुदायिक वनहरूमा गैरकानूनी रूपमा रुखहरू कटान गरि रु. ६५,३९,७४०।— बराबरको काठ काटी हानी नोक्सानी पुऱ्याउने कार्य गरेको देखिएकोले भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ८(३) अनुसार कसुरको मात्रा अनुसार प्रतिवादीहरू प्रभुनाथप्रसाद यादवलाई २(दुई) वर्ष कैद, हरिनारायण आचार्यलाई एक वर्ष छ महिना कैद, सुरजनिधि तिवारीलाई एक वर्ष कैद, विष्णुप्रसाद योगीलाई एक वर्ष कैद, श्यामनारायण झालाई छ महिना कैद, बोधबहादुर कुँवरलाई छ महिना कैद, ललनकुमार झालाई चार महिना कैद, उपेन्द्र गिरीलाई तिन महिना कैद हुने ठहराई र सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिका पदाधिकारीलाई भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ८(४) को कसूर गरेको देखिएकोले प्रतिवादीहरू चुडुवा थारु, प्रेदशी थारु, फुलकुमारी थारु, धनीराम थारु, विन्तिराम थारु, सन्तराम परियार, चहरी थारु, तुलसी बोहरा, भंगीलाल थारु, कन्हैयाराम चौधरी, राजुराम चौधरी, रामचरण चौधरी, वुधना थारु, चन्द्रबहादुर

थारु र ओमप्रकाश थारुलाई जनही एक महिना कैद सजाय हुने एवं बिगोको हकमा आरोप दावी पुग्न नसक्ने ठहर गरी विशेष अदालत काठमाडौँबाट मिति २०७०।३।३ मा भएको फैसला मिलेको देखिँदा सदर हुने ठहर्छ। यो फैसलाको प्रमाणित प्रतिलिपि साथ राखी फैसलाको जानकारी महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयलाई दिनु। प्रस्तुत मुद्दाको दायरी लगत कट्टा गरी मिसिल नियमानुसार गर्नु।

न्यायाधीश

उक्त रायमा म सहमत छु।

न्यायाधीश

इजलास अधिकृत (उपसचिव): प्रेम खड्का

कम्प्युटर टाईप गर्ने: चन्दनकुमार मण्डल

इति सम्बत् २०७२ आश्विन महिना १९ गते रोज ३ शुभम् ।